

Opisy parafii dekanatu knyszyńskiego z roku 1784

Oprac. Wiesława WERNEROWA

WSTĘP

W realizacji zamierzeń nad stworzeniem dokładnego obrazu kartograficznego kraju w dobie stanisławowskiej, szczególną rolę odegrała akcja opisów parafii polskich, przeprowadzona w poszczególnych diecezjach w latach osiemdziesiątych z inicjatywy brata królewskiego Michała Poniatowskiego, biskupa płockiego, a od 1784 r. prymasa Polski. Pomysł zebrania materiałów do map, drogą opisów robionych na podstawie rozesełanej do plebanów ankiety, wzorowany był zapewne na podobnej akcji prowadzonej w latach 1755—1756 we Francji w celu uzyskania danych do map diecezji oraz poprawienia i uzupełnienia wielkiej mapy Francji Cassiniego¹.

Już w 1778 r. biskup Poniatowski wydał zarządzenie sporządzenia takich opisów w swej diecezji według załączonej 5-punktowej ankiety², a otrzymane materiały pozwoliły ukończyć w 1779 r. opracowywaną przez kartografa królewskiego Franciszka Czajkowskiego mapę diecezji płockiej. Sprawdzenie tej metody skłoniło biskupa do opracowania w grudniu 1782 r. bardziej szczegółowej 9-punktowej ankiety i wydania rozporządzenia *Nakazanie opisów położenia Far diecezji płockiej, dla ułożenia Mappy Geograficznej, dołączając Artykuły według których ma być uczynione jak najdokładniejsze opisanie całej Dyecezyi na uskutecznienie Mappy, czyli Karty Geograficznej oraz Przykład do opisania stosownie do punktów dziewięciu na ten koniec wydanych. Parafia Tarchomin*³. Uzasadniając cel przedsięwzięcia tak pisał

¹ B. Olszewicz, *Polska kartografia wojskowa*, Warszawa 1921, s. 44; K. Buczek, *Dzieje kartografii polskiej od XV do XVIII w. Zarys analityczno-syntetyczny*, Wrocław 1963, s. 86.

² *Artykuły do prędkiej potrzebne informacji dla robiącej się archidiecezjalnej mapy, ze wszystkimi posesjami tak miast jak i wsi zob. J. Wieteska, Materiały do atlasu historycznego Polski XVIII w. Archidiakoniat pułtuski w ankiecie Michała Poniatowskiego z r. 1788*, *Przeł. Hist.* 43, 1952, z. 2, s. 338—346.

³ *Rozporządzenia i pisma pasterskie za rządów JO Xsięcia Jmci Michała Jerzego Poniatowskiego, biskupa płockiego do diecezji płockiej wydane*, Warszawa 1785, T. 4, s. 123—159. Przedruk (w:) A. Maciesza, *Jak dawniej układano mapę? „Ziemia”* 20, 1934, nr 1—2, s. 20—26.

do duchowieństwa: „Zazdrościć można innym państwom, iż przysłyż już do kart krajopisarskich w stosunku doskonałym, które najmniejszy kąt kraju wystawują. Losy Królestwa Naszego zawsze klęskami różnych gatunków przeplatane, dotąd Nam tego porządku przyjść nie pozwoliły. Między Ojcowskimi staraniami, które Najjaśniejszy Król JMość Pan Nasz Miłościwy w wielorakich troskliwościach nieoszczędnie łoży dla dobra Ojczyzny, jest także i to usilne, aby Królestwo Nasze na porządnej zupełnie Mappie mogło być wyłożone, bo wszelkie dotąd za granicą albo od zagranicznych autorów robione, pełne są błędów i omyłek; do takowej zaś porządnej karty ułożenia najwięcej dopomóc mogą opisy szczególne, a dokładne każdej Fary”. W kilka miesięcy później zarządzenie tej samej treści ogłosił biskup do diecezji krakowskiej⁴, a zostając prymasem rozszerzył na cały kraj rozsyłanie drukowanych kwestionariuszy ankiety, polecając za pośrednictwem biskupów sporządzenie opisów pozostałych diecezji⁵. W 1784 r. także biskup wileński Ignacy Massalski ogłosił list pasterski wzywający do opisania parafii w diecezji wileńskiej, w którym czytamy: „...ułożona karta geograficzna diecezji naszej większą część Xięstwa Lit. zajmującej, do wielu pospolitych pożytków byłaby zdatną. Zna te pożytki każdy oświecony Obywatel i nie może ich dla Ojczyzny nie życzyć. Znajome są najszczególniej JKMcI Panu Naszemu Miłosiwemu, który kraju od siebie ukochanego radłby mieć zawsze obraz przed oczami, żeby do najodleglejszych zakątków, troskliwość ojcowską rozciągając, ku jednemu dobra powszechnego zamiarowi wszystkie szczególnych miejsc własności doprowadzał. Wątpić nie możemy, że duchowieństwo diecezji naszej i świeccy majątności possesorowie do tak pożytecznego zamysłu chętnie się przyłożą. Z tych więc powodów wszystkim JXX. Dziekanom i Plebanom jak najusilniej zalecamy, ażeby podług przyłączonych *Artykułów* i na wzór opisania Podbrzeskiego kościoła, każdy położenie miejsc, dróg, miast, miasteczek, wsi, nawet ludzi ruskiego obrządku lub obcej religii osiadłych, tudzież zaścianków sporządził, a potem najdalej na piętnasty Augusta, roku terażniejszego do właściwego Dziekana a JXX. Dziekani do Kancelaryi Naszej Zadwornej na pierwszy 7 bra odesłali...”⁶

Drobiazgowa wręcz ankieta wymagała od każdego proboszcza informacji o przynależności parafii do archidiaconatu, dekanatu, województwa, powiatu,

⁴ *Nakazanie opisów położenia Far Dyecezji Krakowskiej dla ułożenia Mappy Geograficznej. Jest to list okólny Michała Poniatowskiego podpisany przez Józefa Olechowskiego. Przedruk bez opisu parafii Tarchomin pt. Dokument do historii słownika geograficznego w Polsce (w:) „Polski Przegląd Kartograficzny” 10, 1932, nr 38–39, s. 203–213.*

⁵ M.in. administrator archidiecezji gnieźnieńskiej, biskup Szajkowski ogłosił *Proces nakazujący opisanie położenia wszystkich parafii Archidiecezji Gnieźnieńskiej dla ułożenia Mappy Geograficznej. Dan w Skierniewicach d. 18 października 1783 r.*

⁶ Druk listu pasterskiego (bez tytułu) znajduje się w Bibl. Jag. sygn. 58421 III.

ziemi oraz wyliczenia wszystkich miejscowości z podaniem ich właścicieli i położenia względem kościoła, określenia odległości tegoż kościoła od wszystkich sąsiednich, także miast grodowych, powiatowych i innych miejscowości, szczegółowego opisu sieci wodnej z wyszczególnieniem rzek, strumieni, bagien i stawów, również gór i wąwozów, zalesienia terenu z uwzględnieniem gatunku drzew, wyrażenia ilości rudni, hamerni, młynów, tartaków itp., a także informacji o przebiegających na terenie parafii granicach administracyjnych. Powyższą ankietę uzupełniono instrukcją poręczającą plebanów, na jakim papierze i w jakim formacie opisy mają być zrobione oraz jaki ma być ich układ w obrębie dekanatów i archidiakonatów.

Tak opracowana ankieta miała więc zapewnić otrzymanie odpowiednio szczegółowych danych tworzących podstawę sporządzenia map poszczególnych województw, czy też diecezji. Równocześnie wciągnięcie do pracy całej administracji kościelnej dawało podstawę powodzenia całej akcji. Materiał jednak uzyskany od setek autorów-plebanów nie mógł być jednolity, tym samym opisy poszczególnych parafii przedstawiają różną wartość, choć niewątpliwą ich zaletą jest to, że informacje o elementach środowiska przyrodniczego podawano z autopsji.

W rezultacie przesłane opisy utworzyły kilkadziesiąt tomów bogatego materiału geograficznego dla całego kraju. Przede wszystkim wykorzystał je F. Czajkowski, który sporządził w skali 1:850 000 mapy województw krakowskiego (1785) i sandomierskiego (1786), archidiakonatu warszawskiego oraz księstwa siewierskiego⁷. Również dzięki inicjatywie prymasa Poniatowskiego bogaty materiał uzyskał Karol Perthées do „mapp szczegulnych”. Jego bowiem 12-tomowe dzieło „Geograficzno-statystyczne opisanie parafiów Królestwa Polskiego”⁸ składa się z ponad dwóch tysięcy szkiców mapek poszczególnych parafii, które następnie uzupełniał materiałem z map miejscowych oraz oznaczeniami współrzędnych geograficznych z danych astronomicznych. Szkice natomiast zawierają dane w zakresie rozmieszczenia miejscowości, przebiegu dróg, sieci rzecznej, a obok rysunku uzupełniane są, nawet na dodatkowych kartach, zapisami będącymi wyciągami lub wręcz kopiami niektórych punktów z opisów robionych przez plebanów. Zawartość więc tego

⁷ Zachowały się mapy województwa sandomierskiego i krakowskiego (AGAD), por. K. Łonczyńska, *Zbiór geograficzny Stanisława Augusta*, „Archeion” 33, 1960, s. 46; O mapach Czajkowskiego zob. B. Olszewicz, *Kartografia polska XVIII w.*, Lwów-Warszawa 1932, poz. 187, 213, 222; K. Buczek, *Die Reform der Polnischen Kartographie zur Zeit der Königs Stanislaus August (1764–1795)*, odb. z *La Pologne au VIIe Congr. Intern. des Sciences Historiques*, Varsovie 1933, s. 7–8; B. Majewska, *Mapa województwa sandomierskiego Franciszka Czajkowskiego*, Biul. Inform. Bib. 1973, nr 3, s. 18–20.

⁸ Obejmuje parafie diecezji krakowskiej, wrocławskiej, gnieźnieńskiej, poznańskiej i brzesko-kujawskiej, płockiej, brzesko-luckiej. Tom 1 i 3 tego dzieła ma datę 1786, tom 2 i 10 – 1790, a pozostałe niedokończoną datę 179...

dzieła wskazuje, że bezpośrednią podstawą map województw Perthéesa były opisy parafii, a szkice stanowiły ich wstępne opracowanie kartograficzne.

Kilkudziesięciotomowy zbiór pozostał w rękopisie, a losy jego 200-letniej historii nie sprzyjały nauce polskiej w wykorzystaniu i dokładniejszym zbadaniu tych cennych materiałów geograficznych z końca XVIII stulecia.

W początkach XIX w. część z nich znajdowała się w Królewskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk, a zbiór ów pochodził z daru F. Czajkowskiego, który posiadał 23 tomy opisów dla diecezji krakowskiej, gnieźnieńskiej, poznańskiej, wrocławskiej, płockiej i chełmskiej⁹, i ofiarował je Towarzystwu w 1809 r. z zaznaczeniem, że 12 tomów opisów diecezji wileńskiej znajduje się w Bibliotece Joachima Chreptowicza w Szczorsach¹⁰. Dopiero po blisko stu latach, w wyniku kwerend prowadzonych w zbiorach Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu, odnaleziono pod nazwą „Statisticzeskoje opisanie prichodam bywszego Korolestwa Polskogo” 23 tomy opisów parafii z terenu Królestwa Polskiego¹¹. Natomiast 12 tomów opisów litewskich, jak również 12-tomowe dzieło Perthéesa posiadała Biblioteka Joachima Chreptowicza w Szczorsach¹².

Niestety, ten jedyny w swym rodzaju zabytek historyczno-geograficzny z końca XVIII w. w ogromnej większości nie zachował się. Zbiór bowiem 23 tomów dotyczących diecezji poznańskiej, gnieźnieńskiej, płockiej, krakowskiej i chełmskiej, rewindykowany z Leningradu w 1930 r. do Biblioteki Narodowej w Warszawie¹³, spłonął podczas wojny w 1944 r.¹⁴ Jedynym śladem tych utraconych opisów pozostały wyciągi robione przez Komisję Atlasu Historycznego dla województwa krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego¹⁵ oraz opublikowane przed wojną cztery opisy parafii łódzkich i parafii poznańskiej¹⁶. Natomiast pochodzący z biblioteki szczorsowskiej

⁹ J. Wieteska, *Opisy parafii polskich XVIII w.*, „Wiadomości Archidiecezjalne” 33, 1952, nr 6–9, s. 177–182.

¹⁰ A. Kraushar, *Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk*, Kraków 1900–1906, T. II, s. 198.

¹¹ A. Halban, *Statystyczny opis parafii polskich w XVIII w.*, Kwart. Hist. 12, 1898, z. 1, s. 99–100; J. Kleczyński, *Poszukiwania spisów ludności Rzeczypospolitej w zbiorach Moskwy, Petersburga i Wilna*. Archiwum Komisji Historycznej, Kraków 1898, s. 379–381; J. Korzeniowski, *Zapiski z rękopisów Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu*, Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce 11, 1910, s. 343–344, poz. 440.

¹² S. Ptaszycki, *Szczorsowska biblioteka grafa Litavora Chreptowicza*, Moskwa 1899, s. 20, poz. 55.

¹³ P. Bańkowski, *Powrót do kraju po stu latach*, „Archeion” 8, 1930, s. 22–24.

¹⁴ *Straty archiwów i bibliotek warszawskich*, t. III, Warszawa 1955, s. 28–30.

¹⁵ Zob. K. Buczek, *Dzieje kartografii...*, s. 86, przypis 300.

¹⁶ R. Kaczmarek, *Łódź i parafia łódzka z 1783 r.* Czas. Przyrodn. 10, 1936, z. 5/8, s. 120–122; tegoż, *Topograficzny opis parafii Mileszki obok Łodzi z końca XVIII stulecia*, ibid., 11, 1937, z. 1/4, s. 32–35; tegoż, *Zgierz z okolicą pod koniec XVIII w.*, ibid., z.

zbiór 12 tomów opisów z diecezji wileńskiej i również 12-tomowe „Geograficzno-statystyczne opisanie parafii Królestwa Polskiego” Perthéesa znajduje się dziś poza granicami kraju, w bibliotece Akademii Nauk USRR w Kijowie¹⁷. W Polsce posiadamy jedynie mikrofilm rękopiśmiennych szkiców Perthéesa¹⁸.

Zbiór opisów przechowywany obecnie w dziale rękopisów bibl. AN USRR w Kijowie pod sygn. 6001-6011 obejmuje tylko część diecezji wileńskiej. Tomy mają numerację od XIII do XXIV, format 34×21 cm, a każdy z nich oznaczony jest pieczęcią ekslibrisu Joachima Chreptowicza. Tytuł wpisany ręcznie ołówkiem na pierwszej karcie tomu XIII brzmi następująco: „Opisanie Topograficzne Dekanatów w Królestwie Polskim z r. 1784 przez Plebanów Parafialnych uczynione. T. XIII—XXIV. Dekanat Połocki, Bobrujski, Lidzki, Nowogrodzki, Slonimski, Rozański, Wolkowyski, Grodzieński, Knyszyński, Augustowski, Olwicki, Siemneński”. Ten tytuł figuruje też w katalogu biblioteki z dopiskiem: „schematiczeskimi mapami, kancelarskij skoropis XVIII—XIX v., mapi-czerzezi poczati 1790 g.” Jeden tom obejmuje jeden dekanat, a kartonowa okładka każdego z nich spełnia rolę karty tytułowej, na której figuruje numer tomu, nazwa dekanatu, data, spis parafii z paginacją stron. Pismo w każdym tomie jest czytelne, strony lekko poliniowane ołówkiem, a karty zapisane dwustronnie. Charakter pisma jednakoowy dla wszystkich opisów parafii w danym tomie wskazuje na to, że jest to rękopiśmienna kopia oryginalnych opisów plebanów¹⁹.

Fragment tego 12-tomowego zbioru zawiera opisy kilkudziesięciu parafii z obecnego terytorium północno-wschodniej Polski, tj. dekanat knyszyński, augustowski, częściowo gnieźnieński, siemneński i olwicki. Stanowi tym samym ważne źródło do badań historyczno-geograficznych dzisiejszego województwa białostockiego i suwalskiego. Ponadto, w tomach dekanatu kny-

5/6, s. 144–161; tegoż, *Materiały do dziejów parafii Kazimierz n. Nerem*, Łódź 1938; F. Pohorecki, *Opis Poznania z r. 1787*, „Kronika m. Poznania” 10, 1932, s. 42–58.

¹⁷ Informacje o zbiorze podał B. Baranowski, *Źródła rękopiśmienne do historii kultury materialnej w Kijowie i Mińsku*. Kwart. Hist. Kult. Mater. 7, 1959, s. 124–127 oraz A. Krawczyk, *Carol Perthées „Description of parishes” – a source for the historical geography and economic history of central and eastern Poland in the late XVIIIth century (introductory information)*. Zeszyty Naukowe UJ, Pr. Geogr. z. 43, 1976, s. 191–196.

¹⁸ Mikrofilm z rękopisu Bibl. AN URSS w Kijowie znajduje się w Filii Wrocławskiej IHNOiT PAN we Wrocławiu.

¹⁹ Oryginalne rękopisy plebanów obejmowały zapewne wszystkie dekanaty diecezji wileńskiej i prawdopodobnie należały do biskupa wileńskiego Massalskiego, który w liście do Stanisława Augusta z 15 I 1788 (Bibl. Czart. Rkps. 723, s. 111–113) pisał o przesłaniu królowi opisu geograficznego swej diecezji.

szyńskiego i augustowskiego wklejone są przy każdym opisie osobne małe karty (połowy formatu) zawierające szkice obu dekanatów i poszczególnych parafii robione przez Perthéesa lub jego współpracowników. Na szkicu bowiem dekanatu augustowskiego podana jest data 1790 r. Także format małej karty, wykonanie rysunku oraz sposób nanoszenia informacji z opisu drobnym pismem w wolnych miejscach obok szkicu, są takie same jak w „Geograficzno-statystycznym opisanu Królestwa Polskiego”. Karty te są więc uzupełnieniem dzieła Perthéesa.

Wobec zniszczenia w większości opisów parafii z terenu Królestwa Polskiego, tym cenniejszy pozostaje ten fragment zachowanego zbioru w Kijowie, który daje możliwość porównania szkiców i wyciągów kartografa z opisem tych samych parafii. A dotyczy to obszaru przedstawionego na *Mappie szczególnej województwa podlaskiego* Perthéesa opracowanej w 1795 r.

Opracowanie edytorskie tego rodzaju materiału źródłowego sprawiało wiele trudności z uwagi na zasadniczą odmienność tekstów opisów parafii i tekstów wyciągów kartografa (Perthéesa) z tychże opisów.

Teksty opisów dwunastu parafii dekanatu knyszyńskiego przygotowano do druku według *Instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, Wrocław 1953. Zmodernizowano pisownię i ortografię, zachowując jednak właściwości języka i stylu. Dodano i poprawiono interpunkcję, usunięto duże litery z wyrazów pospolitych. Ujednolicono pisownię formuł grzeźnościowych jak: JOP., JXX., JKMcI, Jmci.

Natomiast teksty wyciągów z opisów nanoszone obok szkiców parafii, zgodnie z sugestią prof. dra Jerzego Wiśniewskiego, zachowano w niezminionej formie, z uwagi na charakterystyczny zapis kartografa. Jest to bowiem jedyny fragment terytorium kraju, objętego wówczas akcją opisów parafii dla sporządzenia dokładnej mapy państwa, dla którego zachowały się zarówno opisy plebanów, szkice Perthéesa oraz jego „mappa szczególna” województwa podlaskiego, co dla historyka kartografii stanowi bogaty materiał porównawczy, pokazujący tok i metodę pracy nad wykonaniem map poszczególnych województw. W tej części źródła nie modernizowano pisowni, jedynie dodano kropki, m.in. zamiast dwukropków. Czytelność tekstów wyciągów umożliwiła nie tylko porównanie ich z opisami parafii, ale również objaśnienie rozwiązanych skrótów wspólnych, powtarzających się obok wszystkich szkiców. Inne skróty i niektóre znaki graficzne zostały wyjaśnione w przypisach.

W zakresie nazewnictwa sieci osadniczej i rzecznej zastosowano objaśnienia w przypisach głównie przy opisach parafii, jako że tekst wyciągów kartografa, zamieszczany przed czy po opisie lub nawet wklejony między strony

opisu, zawiera zawsze odpisy nazw z opisu parafii, z małymi wyjątkami, w tym samym brzmieniu, co uwzględniono w przypisie stosując odsyłacz — por. zapis Perthéesa. Z uwagi na wtórność wyciągów przy szkicach, przeniesiono je na koniec opisu każdej parafii.

Przypisy dotyczą tych miejscowości i rzek, których współczesna nazwa różni się od zapisu w źródle, lub są to nazwy dziś nie istniejące, np. z terenu parafii białostockiej: Klasztor, Kaszkada, Koropatwaria. Przy nazwach dawnych budowli dodano też ich dzisiejszą lokalizację. Pozostawiono pisownię oryginału źródła nazw z „o” zamiast „ó”, np. Brzozówka (Brzozówka), Hermanówka (Hermanówka), Wasilkow (Wasilków). Przy prawdopodobnych błędach literowych kopisty w zapisie nazwy dodano „winno być”, np. Tołoże (Tołcze), Woyłacki (Woytachi). Brzmienie współczesne nazw. podano według *Wykazu urzędowego nazw miejscowości w Polsce*, Warszawa 1980 oraz mapy 1 : 100 000 i 1 : 25 000.

Zamieszczone szkice parafii stanowią odrębne rysunki wydawcy w celu pokazania przybliżonego a czytelnego obrazu oryginałów Perthéesa.

W nawiasach kwadratowych umieszczone są uwagi wydawcy oraz słowa czy litery uzupełniające tekst opisów, a [...] oznacza tekst nieczytelny.

Całość zaopatrzone w indeks nazw geograficznych.

Publikując ten niewielki tylko fragment obszernego niegdyś zbioru opisów parafii polskich z końca XVIII stulecia składam serdeczne podziękowania Dyrekcji Centralnej Naukowej Biblioteki Akademii Nauk USRR w Kijowie oraz pracownikom Działu rękopisów tejże biblioteki za udostępnienie tych, tak cennych zarówno dla polskich historyków kartografii jak i badaczy dziejów regionu północno-wschodniej Polski, materiałów źródłowych.

Zachętą do żmudnej pracy były opinie o szczególnej przydatności tych źródeł, wyrażane przez licznych historyków różnych środowisk, którym gorąco dziękuję.

Wiesława Wernerowa

Objaśnienie skrótów powtarzających się
w zapisach kartografa obok szkiców parafii:

w. – mila wielka (8238 m) *, np. 1. w. = 1 mila wielka;
 d. – mila duża, czyli wielka, np. 1 1/4 d. = 1 1/4 mili dużej;
 mier. – mila mierna, czyli średnia;
 szre, szred. śred. – mila średnia (6740 m), np. 1/4 szre. = 1/4 mili średniej;
 m. – mila mała (5703 m), np. 1. m. = 1 mila mała;
 kro., kr., krok. – krokij;
 międ., międ. – między;
 zim. – zimowy;
 let. – letni;
 zach. zim. – południowy zachód;
 zach. let. – północny zachód;
 wsch. zim. – południowy wschód;
 wsch. let. – północny wschód;
 znak [pełni funkcję myślnika;
 cyfry przy niektórych nazwach miejscowości oznaczają prawdopodobnie liczbę dymów,
 np. w parafii białostockiej: 15 Białystoczek, czy 9 Słoboda.

Z uwagi na trudności drukarskie zrezygnowano z dziewięciu znaków topograficznych, użytych w wyciągach kartografa dla oznaczenia kościoła, cerkwi, altarii, miasta, wsi, dworu, wiatraka, młyna i karczmy. Dla czytelności tekstu w niektórych miejscach edytorka zastąpiła te znaki słowem w nawiasie kwadratowym, np. [młyny], [wiatrak].

* Dane o długości mili podaje E. Stamm, *Miary długości w dawnej Polsce*, „Wiadomości Służby Geograficznej” 1935, z. 3, s. 374–376.

Opisanie Topograficzne Dekanatów w Królestwie Polskim z r. 1784
przez Plebanów Parafialnych uczynione, Tom XXI — Dekanat Knyszyński
[Rkps Bibl. AN USRR w Kijowie, sygn. I 6008]

[karta okładki tomu]

XXI. Dekanat Knyszyński
1784

Parafie:

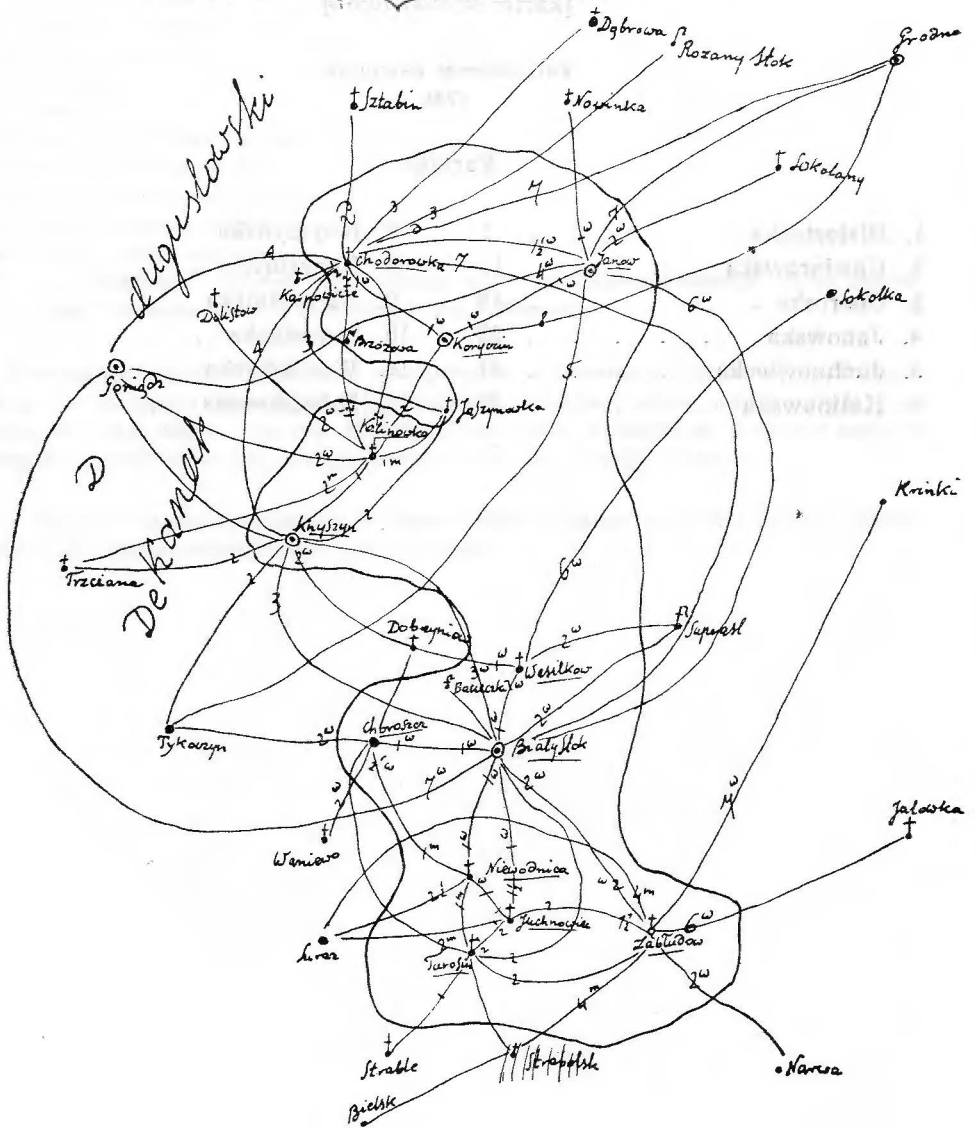
1. Białostocka	1	7. Knyszyńska	39
2. Chodorowska	11	8. Korycińska	47
2. Choroska	19	9. Niewodnicka	55
4. Janowska	23	10. Turosińska	61
5. Juchnowiecka	31	11. Wasilkowska	63
6. Kalinowska	35	12. Zabłudowska	69

[k. nl. ze szkicem dekanatu knyszynskiego]

Diecezja
Wileńska

Dekanat Knyszynski

Podlach

[opis parafii białostockiej, k. 1—9]

[1]

PARAFIA BIAŁOSTOCKA

1—mo

Kościół parafialny w mieście Białymstoku położony, w województwie podlaskim, powiecie brańskim, dekanacie knyszyńskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące już to są w tymże województwie i dekanacie, już to są w powiecie grodzieńskim, według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

Altarya kościółek Świę. Rocha na dosyć wyniosłej górze w powiecie brańskim, dekanacie knyszyńskim, w dobrach JO Pani Krakowskiej¹ jako i wszystkie inne miejsca będące w tejże parafii do niej należą, pod samym zachodem letnim względem kościoła białostockiego około kroków tysiąc siedmset.

Bagnówka w powiecie grodzieńskim, dekanacie knyszyńskim, pod samym wschodem letnim pół mili średnie.

Bażantaria w powiecie brańskim, między południem a zachodem zimowym ćwierć mili średnie.

Białystoczek² w powiecie brańskim, między zachodem letnim a północą około kroków trzech tysięcy.

Białystok miasto, w którym kościół parafialny jest punktem względem którego czyni się opisanie całej parafii, należy do JO Pani Krakowskiej, jak wyżej.

Białostocka Cerkiew w mieście Białymstoku, na zachód letni około kroków siedmset lub mniej.

Ciasne w powiecie grodzieńskim, na wschód letni mila jedna wielka.

Dolicka Cerkiew, w powiecie grodzieńskim, na wschód zimowy pół mili średnie.

Dolidy³ wieś i dwór w tymże powiecie, na wschód zimowy pół mili mała.

Doynowo⁴ w tymże powiecie, na wschód zimowy ćwierć mili wielkie.

Elmonty⁵ w powiecie grodzieńskim, między południem a zachodem zimowym mila jedna mała.

Ignatki okolica, w tymże powiecie, między południem a zachodem zimowym trzy ćwierci mili wielkie.

Ex Bibl.

[pieczęć] Joach. com
Chreptowicz

¹ Izabela z Poniatowskich Branicka, kasztelanowa krakowska.

² Białostoczek.

³ Dojlidy — dzisiejsza dzielnica Białegostoku.

⁴ Dojnowo.

⁵ Olmonty.

- Kaplica**⁶ Świętej Maryi Magdaleny w powiecie brańskim, między południem a zachodem zimowym około kroków dwóch tysięcy trzysta.
- Karakule** w powiecie grodzieńskim, między północo a wschodem letnim pięć ćwierci mili wielkich.
- Kaszka**⁷ w powiecie brańskim, między południem a zachodem zimowym około kroków czterech tysięcy.
- Klasztor**⁸ na południe od kościoła około kroków sześćdziesiąt.
- Koropatwaria**⁹ w powiecie brańskim, między południem a zachodem zimowym, około kroków dwóch tysięcy pięćset.
- Krolikarnia**¹⁰ w powiecie grodzieńskim, między północo a wschodem letnim pół ćwierci mili wielkie.
- Krzywłany**¹¹ w powiecie grodzieńskim, pod samym południem ćwierć mili małe.
- Kuryany**¹² w tymże powiecie, pod wschodem zimowym mila jedna wielka.
- Nowa Austerya**¹³ w powiecie brańskim, pod samym południem około kroków pięć tysięcy.
- Nowodworcy**¹⁴ między północo a wschodem letnim mila jedna wielka.
- Ogrodniczki** w powiecie grodzieńskim, na wschód zimowy pół mili śred.
- Ogrodniczki** w tymże powiecie, bardziej na północ jak na wschód letni pięć ćwierci mili wielkie.
- Ogrodniczki**¹⁵ w powiecie brańskim, na zachód zimowy pół ćwierci mili średnie.
- Paceliszki**¹⁶ w powiecie grodzieńskim, na południe pół mili wielkie.
- Pieczurki** w powiecie grodzieńskim, na wschód zimowy ćwierć mili wielka.
- Pietraszy**¹⁷ w tymże powiecie, na północ ćwierć mili wielka.
- Pstrągownia** w powiecie brańskim, między południem a zachodem zimowym pół mili małe.
- Sielachowskie** w powiecie brańskim, między zachodem letnim a północo trzy ćwierci mili średnie.

⁶ Kaplica Św. Marii Magdaleny – dziś przy ul. Sosnowej w Białymstoku. ⁷ Dziś nie istnieje – dawniej altana na strumieniu w rejonie dzisiejszej ulicy Prowiantowej w Białymstoku. ⁸ Nazwa dziś nie używana – klasztor sióstr szarytek przy obecnym Rynku Kościuszki w Białymstoku. ⁹ Nazwa zanikła – obiekt znajdował się w rejonie dzisiejszej ulicy Młynowej w Białymstoku. ¹⁰ Nazwa zanikła – obiekt znajdował się na terenie dzisiejszej dzielnicy Wygoda w Białymstoku. ¹¹ Krywłany. ¹² Kuryany. ¹³ Dawna gospoda, karczma, zlokalizowana na terenie dzisiejszej dzielnicy Białegostoku – Nowe. ¹⁴ Nowodworce. ¹⁵ Dziś ulica Ogrodniczki w Białymstoku. ¹⁶ Dziś nazwa nie istnieje. ¹⁷ Pietrasze – dzisiejsza dzielnica Białegostoku.

- Skorupy w powiecie grodzieńskim, między wschodem zimowym a południem około kroków pięć tysięcy.
- Słoboda w powiecie brańskim, na południe ćwierć mili średnie.
- Sobolewo dwór i wieś w powiecie grodzieńskim, pod samym wschodem zimowym mila jedna średnia.
- [3] Solniki w tymże powiecie, pod samym południem mila jedna wielka.
- Usowicze w powiecie brańskim, między zachodem letnim a północą ćwierć mili średnie.
- Zaścianki w powiecie grodzieńskim, między letnim wschodem a zimowym pół mili małe.
- Zawady w powiecie brańskim, bardziej na zachód letni jak na północ pół mili mierne.

2—do

Od kościoła parafialnego kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

Bacieczki cerkiew na pograniczu, fundacyi Chodkiewiczów, JXX. bazylianów, na zachód letni pół mili wielkie.

Choroszcz kościół parafialny na pograniczu, JXX. dominikanów, w dobrach JO Pani Krakowskiej, między zachodem zimowym a letnim mila jedna wielka.

Niewodnica kościół parafialny na pograniczu, w powiecie grodzieńskim dekanacie knyszyńskim, fundacyi Łyszczyńskich, pod zachodem zimowym mila jedna wielka.

Suprasl JXX. bazylianów klasztor fundacyi Chodkiewiczów, między wschodem letnim a zimowym mil dwie wielkich.

Wasilkow kościół parafialny na pograniczu, w starostwie wasilkowskim, w powiecie grodzieńskim, dekanacie knyszyńskim, filia kościoła białostockiego, bardziej na wschód letni jak na północ mila jedna wielka.

Zabłudow kościół parafialny na pograniczu, w dobrach Radziwiłłowskich, w powiecie grodzieńskim, dekanacie knyszyńskim, mil dwie wielkich.

3—tio

Miasta znaczniejsze około tego kościoła białostockiego:

Bielsk miasto stołeczne ziemi bielskiej, na południe mil pięć wielkich.

Brańsk tam gród ziemi bielskiej, między południem a zachodem zimowym mil ośm wielkich.

Goniądz między letnim zachodem a północą mil siedm wielkich.

Knyszyn między wschodem letnim a północą mil trzy wielkich.

Tykocin nad Narwią rzeką, pod zachodem letnim mil trzy wielkich.

4—to

1. Droga z Białegostoku do Bielska nie tak lasem jak otwartym polem, miejscami // nieco piaszczysta, górzysta a niezbyt błotnista i kręta. [4]
 2. Droga do Brańska przez pięć mil ta sama i do Bielska, dalej zaś błotnista, górzysta, piaszczysta i kręta.
 3. Droga z Białegostoku do Goniądza bardziej lasem jak otwartym polem, błotnista, kręta, niewygodna dla częstych, osobliwie jesiennej pory, brodów.
 4. Droga z Białegostoku do Knyszyna częścią lasem, częścią otwartym polem, niewygodna.
 5. Droga z Białegostoku do Tykocina najniewygodniejsza często bywa dla przeprawy przez Narew.
 6. Droga z Białegostoku letnią do Bielska jazdy godzin sześć, zimową pół czwarty.
- z Białegostoku do Brańska letnią drogą godzin jazdy trzynaście, zimową zaś za godzin dziewięć można stanąć.
- z Białegostoku do Goniądza letnią drogą, niewiele zakładając popasu, najmniej godzin czternaście jazdy złej drogi, jak się wyżej namieniło, zimową zaś nieco więcej nad godzin ośm.
- z Białegostoku do Knyszyna letnią drogą godzin więcej czterech jazdy, zimową mało co więcej trzech.
- z Białegostoku do Tykocina za prędkim przeprowadzeniem się przez Narew letnią drogą godzin pięć jazdy, zimową mało więcej trzeba jechać jak trzy.

5—to

- Jezior** w parafii białostockiej żadnych nie ma. Bagien także niewiele i szczupłe.
- Bagno** przy lesie Bagnowce, względem kościoła parafialnego białostockiego na wschód letni.
- Bagno** między Skorupami a bardziej Pieczurkami, na wschód zimowy.
- Błoto** pod Ogrodami Słobodzkimi z gór pobocznych formuje się na południe, długości i szerokości małej.
- Staw** przy folwarku Sobolewo zwanym z krynicy z puszczy wynikających formujący się szczupły i mały, względem kościoła pod samym wschodem zimowym.
- Staw** Dolicki na tejże rzeczce płynącej ku miastu, mały i szczupły, względem kościoła pod wschodem zimowym.
- Staw** Białostocki wzdłuż sznurów dwanaście, prętów sto dwadzieścia i dwa // miary litewskiej, między Nowym Miastem po prawej stronie, względem kościoła między wschodem zimowym a południem. [5]

- Staw Komosa zwany podobnej wielkości Białostockiemu albo szerszy, na wschód letni, na tejże rzeczce, około kroków czterech tysięcy.
- Staw Marczycki na rzece wypływającej od Starosielców formujący się, wielkości miernej, między wschodem zimowym a południem.
- Staw nazwiskiem Daniło mały, na wschód letni.
- Staw przy tartaku formujący się z małej rzeczki od Krasnego Mcha z puszczy wypływający, między północą a wschodem letnim, półtóry mili wielkie.
- Staw zwany Jaroszowka należący do probostwa białostockiego, szczupły, mały, pod północą.
- Sadzawek dwie dosyć wielkich, względem kościoła białostockiego, niedaleko pałacu, między południem a wschodem zimowym, jedna około kroków osiemdziesiąt, druga po lewej stronie obok leży kroków dwiestu.
- Sadzawek dwie przy austeryi Nowe zwanej, jedna po lewej stronie traktu warszawskiego, druga po prawej, w bliskości od siebie leżących, względem kościoła pod samym południem.
- Sadzawek dwie w Zwierzyńcu, jedna przy prochowni około kroków tysiąc ośmset, druga około kroków dwóch tysięcy na południe.
- Sadzawek dwie należy do probostwa białostockiego, na wschód letni około kroków sto trzydziestu. Sadzawka należąca do Altaryi kościoła świętego Rocha na zachód letni. Sadzawka w Pstrzągarni, między południem a zachodem zimowym.
- Kanał jeden w ogrodzie dolnym na południe, a ten już się zwyczajnie rozdziela, już z sobą spływa.
- Mosty, jeden do pałacu idąc murowany, względem kościoła około kroków sto z czym, drugi między sadzawkami także do pałacu idąc, trzeci po lewej stronie sadzawek, na wschód zimowy.
- Most za miastem murowany na trakcie wasilkowskim przy zaczynaniu się Stawu Białostockiego, między wschodem letnim a południem.
- [6] Most na trakcie wasilkowskim razem grodzieńskim murowany przy bramie, na północ.
- Mostów więcej znajduje się na trakcie warszawskim, jako to: za austeryą Nowe zwaną, na otwartym polu i w lesie Solnickim, na południe więcej jak cztery, z których w lesie dwa murowanych, a na trakcie wasilkowskim razem grodzieńskim znajduje się trzy za miastem.
- Mosty są przy każdym młynie jak zwyczajnie i przy końcu grobli Wysockiej i Zawadzkiej.
- Groble na trakcie warszawskim są po trzy lub więcej sznury, nie dojeżdżając do Solnickiego Lasu i w samym lesie, na południe.
- Także na trakcie wasilkowskim razem grodzieńskim są na otwartym polu, ku północy.

Grobla znaczna, zaczynająca się niedaleko od Boru Marczykowego, ciągnie się do folwarku Wysokiegostoczku ku zachodowi zimowemu.

Grobla od Boru Zawadzkiego otwartym polem ciągnie się na zachód letni i przy moście szczupłym kończy się.

Rzeczka jedna płynąca około Sobolewa, po lewej stronie Dolid, po prawej Skorup, przez Białystok, oddziela Boiary po prawej stronie Białegostoczku, a tu się łączy z nią druga, płynąca od wschodu letniego do traktu wasilkowskiego spomiędzy gór. Trzecia łączy się, mijając Białystoczek, która płynie z północy od Pietraszów. Razem [z] szedłszy się płyną do Komosichy i formują staw, od stawu ta rzeczka płynie po lewej stronie Wysokiegostoczku, tam łączy się strug mały wypływający spomiędzy góry, na której kościółek Świę. Rocha i druga płynąca od Starosielców pozgranicznej wioski, z której się formuje staw Marczyczki, a złączysz się zwraca się około Wysokiegostoczku ku północy, i tam rozgranicza parafię białostocką z dobrami JXX. bazylianów.

6—to

Góry znaczniejsze: jedna, na której kościółek Świę. Rocha, na zachód letni. Druga, na której kaplica Świę. Maryi Magdaleny, między południem a zachodem zimowym.

Trzecia nazwiskiem Łysa na północ. Czwarta, na której młyn wietrzny. [7] Inne na północ przy trakcie wasilkowskim razem grodzieńskim.

Las w parafii białostockiej na wschód letni rozciąga się wzdłuż i w szerz na cztery mile, który nazywa się Puszcza Sobolewska. Na południe las Solnicki, brzezina i osina, między południem a zachodem zimowym Bór Marczyczki około morgów dwadzieścia. Na zachód letni Bór Zawadzki wzdłuż i w szerz około pół mili. Na północ zarośle zliszki, dubrowina, po siedm, ośm i więcej morgów.

7—mo

Młynów sześć JO Pani Krakowskiej na stawach wyrażonych nro 5-to. **Młyn** jeszcze wołowy na Nowolipie za Bramą, względem kościoła na zachód letni około kroków ośmset.

Młyn wietrzny na wschód zimowy około kroków tysiąc czterysta.

Tartak barziej na północ, jak na wschód letni, pół mili wielkie.

Młyn tylko jeden zwany Jaroszczowka¹⁸ należy do probostwa białostockiego. Innych machin, tak wodnych, jako też i wietrznych, ani się coby ścierało do historii naturalnej, nie ma.

¹⁸ Powinno być zapewne Jaroszkówka od nazwy stawu należącego do probostwa białostockiego, por. opis parafii w punkcie 5.

8—vo

Drogi partykularne w parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:

- 1 — mo droga do Zawad razem Knyszyna, gdzie jest kościół, od którego dekanat ma swoje nazwisko, począwszy od kościoła parafialnego białostockiego na zachód letni miastem, za miastem zaś po prawej stronie Altaryi kościoła Świe[tego] Rocha, podjechawszy dalej widać otwartym polem po prawej stronie wieś Białystoczek około kroków tysiąc trzysta, [8] po lewej na południe Kaszkadę, na // zachód zimowy folwark Wysokistoczek około kroków pięć tysięcy. Potym otwartym polem do Boru Zawadzkiego, gdzie inne drogi rzucają się, a brać należy w prawą stronę, za borem przez groblę, most do wsi Zawad, skąd widać bór na północ, Bacieczki cerkiew na zachód zimowy i wraz za Zawadami rzeczka, co to wszystko rozgranicza parafię białostocką od dóbr bazylikańskich.
- 2 — do droga do Choroszczy, gdzie jest kościół parafialny, graniczący, między zachodem zimowym a letnim, począwszy od kościoła białostockiego na zachód letni miastem, za miastem zaś w lewą stronę między południem i zachodem zimowym i kaplicą Świętej Maryi Magdaleny, a po prawej stronie kościółkiem Świętego Rocha, otwartym polem koło Kaszkady po lewej stronie prosto do młyna Marczyzki, po tym średnią drogą przez bór, za którym kończy się parafia białostocka, a zaczyna parafia choroska.
- 3 — to droga do Zabłudowa, gdzie jest kościół parafialny na pograniczu województwa trockiego od wschodu zimowego, począwszy od kościoła białostockiego na wschód letni Nowym Miastem, potym zwracając się na południe do bramy, biorąc się otwartym polem w lewą stronę do Skorup, Dolid po prawej stronie cerkwi, przez trzy mostki małe do Kuryan, skąd widać Protasy po prawej stronie, a tu się kończy parafia białostocka, a zaczyna się zabłudowska.
- 4 — to droga do Wasilkowa miasta królewskiego na pograniczu, razem trakt grodzieński, począwszy od kościoła białostockiego ku zachodowi letniemu, potym wraz zwracając się między kamienice na ulicę Wasilkowską na północ, przez most murowany przy Bramie będący, otwartym polem, przez dwa mosty małe, częścią groblą, skąd widać Wysokistoczek na zachód letni, dalej Krolikarnię nieco na północ, zwracając się zaś w lewą stronę w chrosty kończy się parafia białostocka, a zaczyna się wasilkowska, w prawą zaś stronę z tego traktu droga względem kościoła białostockiego, między północo a wschodem letnim do Supraśla, zbliżając się lasem pierwiej do Ogrodniczkow, dla którego nie można widzieć w stronie wschodu letniego Bagnowki, Karakul, Ciasnego, za Ogrodnicz-

kami za ćwierć mili tartak, a za tym las oddziela parafię białostocką od dóbr supraskich.

- 5 — to droga do Niewodnicy, gdzie kościół parafialny na pograniczu, zaczawszy od kościoła białostockiego na zachód zimowy, miastem, ulicą zwaną Surazką, za miastem zaś otwartym polem, piaskami po prawej stronie browarów przez Słobodę, dalej lasem, dla którego nie widać Elmontów, Ignatek, Paceliszek, za tym lasem widać o ćwierć // Horodniany, [9] a tu się kończy parafia białostocka, a zaczyna się niewodnicka.
- 6 — to droga do Bielska oraz trakt warszawski, zaczawszy od kościoła na wschód zimowy około sadzawek, stawu, Nowym Miastem, wraz zwracając się na południe ku bramie, dalej biorąc się w prawą stronę przez most murowany, koło Zwierzyńca, austeryi Nowe zwaną, przez dwa mosty, otwartym polem do Solnickiego lasu, przez most murowany, od pola około kroków czterysta, potem przez las Solnicki koło karczmy JO Pani Krakowskiej, a stamtąd widać dwór JMci Pana starosty wasilkowskiego po prawej ręce, i tu się kończy parafia białostocka, a zaczyna się niewodnicka.

Parafia białostocka graniczy z województwem trockim, powiatem grodzieńskim, która poczyna się od dwóch krzyżów po lewej stronie Ignatków względem Białegostoku ciągnie się koło Zwierzyńca oddzielając Ignatki, Elmonty, Paceliszki, Kuryany, Solniki, koło austeryi Nowe zwanej po prawej stronie, po lewej około Skorup oddzielając one Dolidy, Doynowo, Pieczurki, Sobolewo, Zaścianki, Bagnówkę, Karakule, Kuryany, Ciasne, Ogrodniczki, koło Krolikarni, brzegiem brzeziny przez trakt grodzieński, dalej dołem ku Borowi Zawadzkiemu, oddzielając Pietraszy i wszystkie miejsca wyrażone od województwa podlaskiego, powiatu brańskiego, a przy Borze Zawadzkim na północ, zostawując po lewej stronie Sielachowskie, Usowicze, łączy się z granicą dóbr starostwa wasilkowskiego i wpada w rzekę zwaną Supraśl. Od zachodu zaś graniczy Choroszcz i Bacieczki cerkiew JXX. bazylianów, o których miejscach już się namieniło.

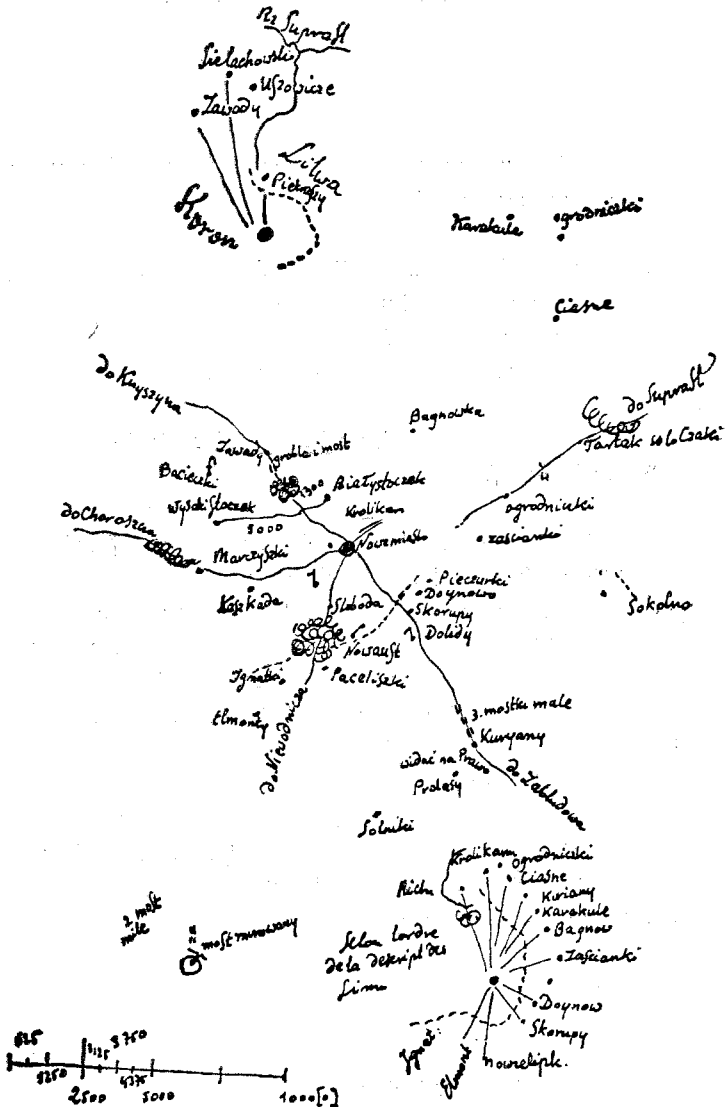
Franciscus Dobrzynski, Altarista
et Vicepraepositus Ecclesiae
Bialostocensis mp.

[wkładka wklejona przed opisem parafii białostockiej z nr 1
zawierająca szkic parafii i zapis kartografa]

Parafia Białystok
Miasto

Województwo Podlaskie
Powiat Brański

111

[zapis obok szkicu; z lewej strony u góry karty — por. opis parafii w punkcie 8, droga 6]

Droga do Bielska oraz trakt warszawski, zaczawszy się na wsch. zim. około sadzawek, stawu, Nowy Miastem wraz zwracając się na połud. ku bramie, dalej biorąc się w prawą stronę przez most murowany, koło Zwierzyńca, austeryi Nowe zwaną, przez dwa mosty, otwartym polem do Solnickiego Lasu, przez most murowany, od pola około kr. 300¹⁹, potem przez las Solnicki koło karczmy JO P. Krakowskiej a stamtąd widać dwór Jmci P. starost. wasilk. po prawej ręce, i to się kończy parafia.

[poniżej, do dołu karty wykaz miejscowości z określeniem ich położenia — por. opis parafii w punkcie 1]

- Altarya kościółek Ś. Rocha krok. 1700 pod zach. let.
- Bagnowka 1/2 śre. pod wsch. let.
- Bażantaria 1/4 srze. mied. połud. i zach. zim.
- 15 Białystoczek 300 krok. mied. zach. let. a północ.
- Białystok
- Białostocka cerkiew w mieście koło krok. 700 zach. let.
- Ciasne 1. w. wsch. let. [pow. grodzień.
- Dolicka cerkiew 1/2 srze. wsch. zim. [pow. grodzień.
- Dolidy wieś i dwór 1/2 m. wsch. zim. [w tymże powie[cie]
- Doynowo 1/4 w. wsch. zim. [w tymże powie.
- Elmonty 1. m. mied. połud. i zach. zim. [w tymże powie.
- Ignatki okolica 3/4 w. mied. połud. i zach. zim. [w tymże powie.
- Kaplica Ś. Maryi Magdaleny kro. 2300 mied. połud. i zach. zim.
- Karakule 1 1/4 m. mied. półn. i wsch. let. [w pow. grodzień.
- Kaszkada około krok. 4000 mied. połud. i zach. zim.
- Klasztorok krok. 60, połud.
- Koropatwaria około krok. 2600 mied. połud. i zach. zim.
- Krolikarnia 1/8 w. między półn. a wsch. let. [w pow. grodzień.
- Krzywłany 1/4 m. pod samym połud. [w tymże powiecie
- Kuryany 1. w. pod wsch. zim. [w tymże powie.
- Nowa Austerya około krok. 5000 pod samym połud.
- Nowodworcy 1. w. mied. półn. a wsch. let.

¹⁹ W opisie parafii podano 400 kroków.

- Ogrodniczki 1/2 śred. wsch. zim. [w powie. grodzień.
- Ogrodniczki 5/4 w. bardziej na północ jak na wsch. let. [w tymże
- Ogrodniczki 1/8 śred. zach. zim.
- Paceliszki średnie 1/2 w. połud. [w powie. grodzień.
- Pieczurki 1/4 w. wsch. zim. [w tymże pow.
- Pietraszy 1/4 w. półn. [w tymże pow.
- Pstrągownia 1/2 m. mied. połud. i zach. zim.
- Sielachowskie 3/4 średnie mied. zach. let. i półn.
- Skorupy około krok. 5000 mied. wsch. zim. i połud. [w pow. gro.
- 9 Słoboda 1/4 śred. połud.
- Sobolewo dwor i wieś 1. śred. wsch. zim. [w pow. grod.
- Solniki 1 w. pod samym połud. [w tymże powie.
- 9 Usowicze 3/4 sred. mied. zach. let. północ.
- Zaścianki 1/2 m. mied. let. wsch i zim. [w powie. grod.
- 20 Zawady 1/2 mier. bardziej na zach. let. jak na półn.

Dekanat Knyszyński

[z prawej strony szkicu u dołu wykaz sąsiednich kościołów i miast — por. opis parafii w punkcie 2 i 3]

- Bacieczki cerkiew 1/2 zach let.
- Choroszcz 1. w. mied. zach. zim. i let.
- Niewodnica 1 w. pod zach. zim.
- Supraśl 2. w. mied. wsch. let. zim.
- Wasilków 1. w. bar[dziej] na wsch. let. jak na pół.
- Zabłudów 2. w.
- Bielsk 5. w.
- Chemin au foret que Campagne 3 1/2
- 13 10 Gród Ziemi Bielskiej
- 13 8 +
- 4. 3 mało co więcej²⁰
- 5. mało co więcej for chemin
- Brańsk 8. w. mied. połud. i zach. zim.
- Goniądz. 7. w. mied. zach. let. a półn.
- Knyszyn 3. w. mied. wsch. let. a półn.
- Tykocin 3. w. pod zach. let.

²⁰ Cyfry w tym miejscu oznaczają ilość godzin jazdy porą zimową i letnią z Białegostoku do danej miejscowości, np. 13^h zimą, 8^h latem do Goniądza.

[druga wkładka wklejona między kartą 4 i 5 opisu parafii, zapisana dwustronnie i zawierająca dalszy wypis kartografa — por. opis parafii w punkcie 5]

/2/

Parafia Białystok

Województwo Podlaskie
Powiat Brański

Bagno przy wsi Bagnowce

— między Skorupami a bardziej Pieczurkami

Błoto pod ogrodami Słobodzкими z gór pobocznych formuje się na połud. szerok. i dług. małej.

Staw przy folwarku Sobolewo zwanym z krynic z puszczy wynikających formujący się, szczupły i mały.

— Białostocki dłuż. 12 sznur. i prętów 122²¹, między Nowem Miastem po prawej stronie, wzg. kościoła [między] wsch. zim. i połud.

— Komosa zwany, podobnej wyże²² albo szerszy, na wschód na tejsze rzece około kr. 4000.

— Marczyzki zwany na rzece wypływającej od Starosielcow formujący się, wielkości miernej [między] zach. zim. i połud.

— Daniło mały, na wsch. let.

— przy tartaku formujący się z małej rzeczki od Krasnego Mcha z puszczy wypływający [między] półn. i wsch. let. 1 1/2^w.

Sadzawek 2 dość wielkich wzgl[ędem] kościoła białostockiego niedaleko od pałacu [między] południem a wsch. zim., jedna około kr. 80, druga po lewej stronie obok leży około kr. dwiestu.

— 2 przy austeryi Nowe zwanej, jedna po lewej stronie traktu warsz. druga po prawej, w bliskości od siebie leżących, wzgl[ędem] kość. pod samym południem.

— 2 w Zwierzyńcu, jedna przy prochowni około kroków 1800, druga około krok. 2000 na połud.

— 2 należą do probostwa, na wsch. let. około kro. 130, należąca do Altaryi kość. Ś. Rocha na zach. let.

— w Pstrągowni [między] połd. a zach. zim.

Kanał jeden w ogrodzie dolnym na połd., a ten się zwyczajnie rozdziela, już z sobą spływa.

²¹ Długość 12 sznurów i 122 pręty.

²² Podobnej wielkości jak Białostocki.

Mosty, jeden do pałacu idąc murowany, względem kośc. około kr. 100 z czym, drugi między sadzawkami także do pałacu idąc, trzeci po lewej stronie sadzawek na wsch. zim.

— za miastem murowany na trakt. warsz. przy zaczynaniu się stawu Białostockiego [między] wschod. let. a połud.

— na trakcie wasilkowskim razem grodzieńskim murowany przy bramie na północ.

— na trakt. warsz. — jako to: za austeryą Nowe zwaną, na otwartym polu i w lesie Solnickim na połud. więcej jak 4, z których w lesie 2 murowanych, a na trakcie wasilkowskim razem grodzień. znajdują się 3 za miastem.

— przy każdym młynie i przy końcu Grobli Wysockiej i Zawadzkiej.

Grobla znaczna, zaczynająca się niedaleko od lasu Marczykowego, ciągnie się do folwarku Wysokiego Stoku ku zach. zim.

R[zeczka] płynąca około Sobolewa po lewej stronie Dolid, po prawej Skorup, przez Białystok, oddziela Boiary po prawej stronie Białegostoczku, a tu się łączy z nią druga, płynąca od wsch. let. od traktu wasilkowskiego z pomiędzy gór. Trzecia łączy się mijając Białystoczek, która płynie z północy od Pietraszow. Razem [z]szedłszy się płyną do Komosichy²³ i formują staw, od stawu ta rzeczka płynie po lewej stronie Wysokiego Stoczka, tam łączy się strug mały wypływający z pomiędzy góry i na której kościółek Świąt. Rocha i druga płynąca od Starosielców pozgranicznej wioski, z której się formuje staw Marczycki a złączywszy się zwraca się około Wysokiego Stoku ku północy i tam rozgranicza paraf. białostoc. z dobrani XX. bazylianów.

[tekst na odwrocie powyższej karty — por. opis parafii w punkcie 6]

Góry, jedna, na której kościółek Ś. Rocha na zach. let., druga, na której kaplica Ś. Maryi Magdaleny.

— nazwiskiem Łysa na północ.

— na której M[łyn] wietrzny.

Góry na północ przy trakcie wasilkowskim razem grodzieńskim.

Las na wsch. let. rozciąga się wzdłuż i wszerek na 4 mile, który nazywa się Puszcza Sobolewska. Na połud. Las Solnicki i Bór Marczycki około morgów 20. Na zach. let. Bór Zawadzki wdłuż i sz. około 1/2. Na północ zarosłe.

23 Dziś rzeczka Pilnica.

Młynow 6 na stawach wyrażonych (mais faisant la deser Elang ou ne n'a pas)²⁴.

Mł. wołow.²⁵ na Nowolipie.

Mł.²⁶ na wsch. zim. około 1400 k.

Tartak bardziej na północ jak na wsch. let 1/2 w.

Młyn zwany Jaroszczowka nal. do probost. białost.

²⁴ Uwaga kartografa w nawiasie, że w określeniu tych stawów w opisie młynów nie ma. ²⁵ Młyn wołowy. ²⁶ Młyn wietrzny – wiatrak.

[opis parafii chodorowskiej, k. 11—18]

[11]

PA[RA]FIA CHODOROWSKA

w Ekonomii JKMcI Grodzieńskiej

1—mo

Kościół parafialny w Chodorowie małej w wioseczce kościelnej z drzewa wybudowany, dawny, w województwie trockim, powiecie grodzieńskim, w dekanacie knyszyńskim usiedlony. Wioski, miejsca, dwory, miasteczka do tej parafii udzielnie należące podług porządku alfabety opisuja się:

Awuls²⁷ to jest: folwark do dubasiewskiego klucza należący, od kościoła kilka staj usiedlony.

Brukowo wioska do klucza JKMcI dubasiewskiego należąca, od kościoła o pół mili duże, gdzie kilka włók trzyma i sam mieszka szlachetny Imć Pan Paweł Raciborski.

Chodorowka²⁸ Poświętne, gdzie kościół stoi, mieszkają też sześciu ogrodników plebańskich, karczma do skarbu JKMcI odebrana, chociaż na gruncie funduszowym kościelnym. Szkoła parafialna dla dzieci przy kościele ze dworu JKMcI dubasiewskiego od lat dziesięciu wybudowana, o staj troje od kościoła zabudowania wszelkie plebańskie.

Chodorowka²⁹ wieś duża do tegoż klucza należąca na wschód słońca zimowego dążąc, od kościoła ćwierć mili dobre.

Chliewisk wioska od kościoła dążąc na zachód słońca o półtory mile duże, do klucza JKMcI ostrowieckiego należy.

Cimowo wioska od kościoła pół miły duże na wschód słońca letniego osiedlona, do tegoż klucza należy.

Ciemne wioska na zachód słońca ku północy od kościoła więcej półtory mili, do klucza ostrowieckiego należąca, nad błotami rzeki Bobry usiedlona, ma być przesiedlona do Domuradow.

Chmielowka wieś ku północy, od kościoła półtorej mili lub więcej, do klucza JKMcI grodzieńskiego należy.

[12] **Czerwonka** wieś klucza JKMcI połomińskiego, na wschód słońca od kościoła parafialnego więcej mili.

²⁷ Nazwa Awuls nie istnieje — dziś kolonia wsi Nowa Chodorówka.
²⁹ Dziś Chodorówka Stara.

²⁸ Po-

- Dembowo**³⁰ za rzekami i między rzekami Netą, Bobrą i Brzozową³¹, wodami oblane, błotami niedostępne, zimą przez lody o półtóry mile, latem mil kilka i to czółnami dojeżdżać trzeba, mieszkają tam dwaj ziemianie, do klucza ostrowieckiego należący.
- Dryga**³² wieś na południe od kościoła o pół mili, należy do klucza JKMciumińskiego.
- Dubasiewszczyzna** dwór JKMciumiński kluczowy, na wschód słońca od kościoła o pół mili, ekonomowie zawsze a czasami i sami WW. dzierżawcy mieszkają.
- Domurady**³³ wieś, rudniki mieszkają, ku północy od kościoła mil blisko dwóch, do klucza JKMciumińskiego ostrowieckiego należą.
- Grodzisk** JKMciumiński dwór kluczowy, na północ mil blisko dwóch od kościoła.
- Grodzisk** wioska do tegoż dworu należąca, za dworem kilkanaście staj dalej od kościoła przesiedlona, także na północ.
- Gurbicze** wieś do leśnictwa JKMciumińskiego bobrzańskiego posługująca. Za rzeką Brzozową pod Dolistowem w Koronie to jest: w Podlasiu leżąca lubo do parafii chodorowskiej funduszem włączona, a że więcej mil trzech i za rzeką od kościoła chodorowskiego odległa, przyłączona do kościoła i parafii dolistowskiej.
- Głęboczyna**³⁴ wioska klucza ostrowieckiego, od kościoła ku zachodowi słońca zimowemu o wielką milę usiedlona przed lat kilkonastu.
- Horodnianka** wieś ku północy od kościoła parafialnego więcej jak półtorej mili usiedlona, należy do klucza ostrowieckiego.
- Hoła Dolina**³⁵ wioska klucza JKMciumińskiego połomińskiego, od kościoła parafialnego o milę odległa, położona na zimowy wschód.
- Hrymiaczki**³⁶ wioska kilka osady i karczma na gościńcu z Suchejwoli, o półtóry mili od kościoła odległa, należy do klucza JKMciumińskiego ostrowieckiego.
- Jagłowo** wieś około pięćdziesiąt ziemian zawierająca, między rzekami Netą, Bobrą, Brzozową osiadła, za błotami wodami wkoło niedostępna, [13] latem czółnami dojeżdżać trzeba, więcej mil trzy od kościoła parafialnego chodorowskiego, zimą, gdy lody staną, wielkie półtóry mili od kościoła parafialnego.
- Jawdynszczyzna**³⁷ lub jak inni zowią Laudynszczyzna wioska z kilku ziemianów, do klucza JKMciumińskiego ostrowieckiego należąca, na północ od kościoła usiedlona parafialnego o milę wielką.
- Jadeszki**³⁸ wieś leśnictwu JKMciumińskiemu do usług puszcзовych należąca, za rzeką Brzozową o mil blisko trzy dla złej przeprawy przez

30 Dębowo.

31 Rzeka Biebrza i Brzozówka.

32 Dryga.

33 Domuraty.

34 Głęboczyna.

35 Hołodolina.

36 Grymiaczki.

37 Laudańszczyzna.

38 Jędzki.

rzekę, w Koronie, to jest: w Podlasiu odległa, do parafii i kościoła do-
listowskiego bliskiego sobie należy z dawna, choć funduszem do koś-
cioła chodorowskiego należała.

Jasienowa Kłoda³⁹ wioska do klucza janowskiego należąca, o mile
od kościoła parafialnego chodorowskiego na wschód słońca zimowy le-
żąca.

Krzywa wioska klucza JKMcI dubasiewskiego, na północ od kościoła
staj tylko kilka odległa.

Kopciowka wieś klucza JKMcI połomińskiego, na wschód letni od koś-
cioła parafialnego mila drogi.

Krasna⁴⁰ wieś w tymże położeniu i w równej odległości od kościoła.

Kupowała⁴¹ folwarczek i kilku ogrodników przy nim, na wschód zi-
mowy leży, mila drogi od kościoła parafialnego.

Kiersnowka wieś, dwór razem, na północ od kościoła parafialnego
półtory mili. Ten folwark od ekonomii JKMcI janowskiego trzyma kier-
nozycki podstoli Łukowski i mieszka.

Kiezielewszczyzna⁴² wioska klucza JKMcI janowskiego, na wschód
słońca zimowy od kościoła parafialnego o mile drogi osiedlona.

Leszniki⁴³ wielkie i Leszniki małe wsie ograniczne z sobą klucza JKMcI
ostrowieckiego, od kościoła parafialnego na północ o mile dużą.

Nowestoiło⁴⁴ wieś klucza JKMcI janowskiego, na wschód zimowy, mila
drogi od kościoła parafialnego chodorowskiego, bliżej janowsk.

[14] Nowakizielewszczyzna⁴⁵ wioska tamże blisko i do tegoż należy
klucza.

Okopi Osieczczyzna⁴⁶ wieś klucza dubasiewskiego, na wschód
słońca letniego o trzy ćwierci mili od kościoła parafialnego leżąca.

Ostrowek wieś i w bliskości dwór JKMcI kluczowy Ostrowek także
nazwany, między zachodem i północą usiedlone o półtory mile duże od
kościoła parafialnego chodorowskiego.

Olszanka Suchowolska⁴⁷ wieś klucza dubasiewskiego przy miasteczku
i wsi Sucheywoli, na północ o mili pół od kościoła.

Olszanka na wschód słońca letniego wioska. Druga do klucza poł-
omińskiego należąca, niedaleko od kościoła filialnego w Połominie, a pa-
rafialnego chodorowskiego o mile drogi.

Oboroszki⁴⁸ folwarczek ekonomiczny, na wschód słońca zimowy także
mila od kościoła parafialnego, a bliżej filialnego a janowskiego. Posiada
i mieszka Imć pan Czeszejko.

³⁹ Dziś wieś nie istnieje.

⁴⁰ Krasne.

⁴¹ Nazwa dziś nie istnieje.

⁴² Ki-

zielewszczyzna.

⁴³ Leśniki.

⁴⁴ Nowe Stojło.

⁴⁵ Nazwa dziś nie istnieje.

⁴⁶ Okopy.

⁴⁷ Dziś część Suchowoli.

⁴⁸ Nazwa dziś nie istnieje.

- Piencio w ł o k i**⁴⁹ wieś klucza grodziskiego, na wschód letni od kościoła wielkie półtorej mili.
- P o n u r k a**⁵⁰ dawniej był folwark dożywotnicki, teraz na tym uroczysku zabudowania dworu JKMcI klucza grodzisk. vide Grodzisk.
- P o k o s n a** wieś klucza połomińskiego służąca, między wschodem letnim i północo od kościoła parafialnego duża mila drogi.
- P i e n t a k**⁵¹ wieś klucza połomińskiego, na wschód słońca letniego takóž mila drogi od kościoła parafialnego chodorowskiego.
- P o d c i e m n e**⁵² wieś klucza ostowieckiego JKMcI, między zachodem i północą od kościoła parafialnego chodorowskiego więcej półtory mili drogi.
- S u c h o w o ł a** wieś klucza dubasiewskiego na północ, od kościoła pół mili odległa, gdzie jest szkoła żydowska i niemało Żydów różnych mieszkających, miasteczkiem część jedną tej Sucheywoli nazywają.
- S u c h a g o r a**⁵³ wieś klucza połomińskiego, na wschód słońca letniego i południem, o mile dużą od kościoła parafialnego chodorowskiego, blisko filialnego w Połominie.
- S u c h a d o l i n a**⁵⁴ klucz dopiero Połomina JKMcI nazwany, przedtem był folwark kościołowi chodorowskiemu nadany, od królów nazwiska // nazy- [15] wano, tam jest kościół filialny do Chodorowki należny. Xiędza przy tym kościele dopiero zwierzchność ekonomiczna JKMcI opłaca i konserwuje, mila wielka od chodorowskiej plebanii.
- S t a r a k i z i e l e w s z c z y z n a**⁵⁵ wioska klucza połomińskiego niedaleko kościoła filialnego, na wschód słońca zimowego między południem mila odległości od kościoła parafialnego.
- T r z y r z e c z**⁵⁶ folwark dziedziczny i wioska WWJchm. Panów Dzierżyńskich cześnikowiczów grodzien., na południe od kościoła ćwierć mili.
- W o ł k a** wieś klucza dubasiewskiego, między wschodem letnim i zimowym od kościoła mila pomierna.
- Z u c h o w**⁵⁷ folwark dziedziczny WW Ichm. Panów Rosochackich krajezych wołkowiskich, tuż pod kościołem parafialnym usiedlony i graniczący.
- Z g i r s z c z y z n a**⁵⁸ młyn tylko, na wschód słońca letniego o pół mili dobre od kościoła parafialnego chodorowskiego i tu się kończy parafia z dóbr JKMcI stołowych ekonomii grodzieńskiej złożona, oprócz Zuchowa i Trzyrzecza jako wyżej dziedzicznych folwarków.

⁴⁹ Piencio w ł o k i.

nie istnieje.

⁵⁶ Trzyrzecze.

⁵⁰ Nazwa dziś nie istnieje.

⁵³ Sucha Góra.

⁵⁷ Zuchowo.

⁵⁴ Suchodolina.

⁵⁸ Zgierszczyzna.

⁵¹ Piątok.

⁵² Wieś dziś

⁵⁵ Wioska dziś nie istnieje.

2—do

Od kościoła parafialnego kościoły sąsiedzkie są następujące:

Korycin kościół parafialny przy miasteczku JKMcI ekonomicznym, od kościoła chodorowskiego mila wielka, na trakcie publicznym warszawskim na Tykocin idącym, w tymże województwie, powiecie i dekanacie, w ekonomii grodzień. na pobrzeziu granicy podlaskiej usiedlony.

Janow kościół parafialny JKMcI ekonomicz., także w tymże województwie, powiecie i dekanacie, o mile dużą drogi od Chodorowki, między wschodem zimowym i południem leży.

Trzeci we wsi Brzozowej w Podlasiu za rzeką Brzozową do kościoła kalinowskiego ⁵⁹ należący, filialny, w starostwie knyszyńskim, od Chodorowki pół mili drogi między południem i zachodem zimowym, za złą bardzo na tej rzece przeprawą.

[16] Czwarty kościół w Karpowiczach w dobrach niegdyś WW Jmci Panów Karpów, także w Podlasiu za tąż i pod tąż rzeką Brzozową, graniczącą Litwę od Korony, do tego nie zawsze przepawić się można, na zachód słońca letniego od kościoła chodorowskiego pół mili.

Piąty w Sztabinie miasteczku kościół, w dobrach i do parafii Krasny Bór nazwanych, JW Chreptowicza podkanclerzego WXLitt. dziedzicznych i tegoż erekcyi, na północ od Chodorowki o mil dwie duże i za rzeką Bobrą stojący.

Szósty w Dombrowie ⁶⁰ miasteczku JKMcI ekonomicznym kościół parafialny, między wschodem letnim i północo odległości o mil trzy.

Siódmy w Różanym Stoku Jmci XX. dominikanów kościół i obraz cudami słynący, także mil trzy od Chodorowki na trakcie grodzieńskim, na wschód słońca letniego.

Nota: w Połominie, jako wyżej opisano, kościół filialny chodorowski.

3—tio

Miasta znaczniejsze poblizsze są te:

Grodno od Chodorowki mil siedm na wschód słońca letni.

Białystok równej odległości na południe od Chodorowki, JO X Branickiej kasztelanowej krakowskiej, na trakcie warszawskim i pocztowym.

Jasienowka miasteczko JW Jmci Pani Zaleskiej podkomorzyny nurskiej, od Chodorowki mil trzy na południe, w trakcie do Tykocina.

Goniądz miasteczko grodowe nad rzeką Bobrą, w ziemi bielskiej, najprościejszym traktem jadąc około mil czterech z Chodorowki, na zachód słońca zimowy stoi.

Knyszyn miasto starostwa knyszyńskiego, na południe mil cztery.

⁵⁹ Kalinówka Kościelna.

⁶⁰ Dąbrowa Białostocka.

4—to

Droga z Chodorowki do Grodna, gościniec prosty, wytknięty, należycie uregulowany.

Droga do Białegostoku różna, do Korycin miejscami błotnista, kamienista. Za Korycinem aż do Wasilkowa nieprostowana i nieregulowana mianowicie przez puszcę wielką z Woytachow.

Droga do Goniądza, przeprawy niedobre, przykre na rzece Brzozowej, za rzeką nieregularna, kamienista, górzysta, miejscami i piaszczysta.

Droga z Chodorowki do Jasienowki, Knyszyna, Tykocina różna, górzysta, kamienista, błotnista i nieregulowana.

5—to

Jezior żadnych nie ma w tej parafii prócz rzek.

Rzeka Brzozowa ma młynów trzy, do Koronnych Panów należą i stoją [17] na brzegach Koronnych. Wpada do rzeki Bobry. Najwięcej niedostępnymi brzegami płynie.

Rzeka Bobra portowa do Gdańska, jeden ma przystępny grondzik w Litwie, parafii chodorowskiej, Dwugly nazwany, gdzie statki ładują i szpichrze stoją JKMcI portowe ekonomiczne.

Rzeczek w tej parafii małych kilka: przy Awulsie i Zuchowie, przy wsi Olszance, za Suchowolą, przy Zgierszczyźnie, za Horodnianką. Na tych wszystkich rzeczках, ruczajach mosty są należycie porządne.

Błot znacznych nie ma, prócz nad rzekami, z których latem siano sprzątają, gdy suche lato.

Stawek plebanii chodorowskiej⁶¹ wraz za plebanią długości kroków sto pięćdziesiąt, szer. pięćdziesiąt.

Stawek Zuchowski WW Rosochackich szer. i dłuży.⁶², na południe przy gruntach plebańskich leżący, inne przy młynach niżej opisane.

6—to

Lasy żadne znaczne w tej parafii nie są, tylko gaiki z olszyny, brzeziny, leszczyny niewielkie, nazwisk znakomitych nie mają. Ciągną się w błotach i nad błotami mil koło dwóch wąsko nad rzeką Brzozową, na zachodzie słońca znamieniej. Jak się ogranicza ta parafia z tej strony na wschód słońca są puszcze, także i na południe przy granicach tej parafii, mianowicie JKMcI na mil kilkadziesiąt rozciągle. Cała zaś parafia w polach otwartych użytecznych.

⁶¹ Dziś na terenie wsi Poświętne.

⁶² Szerszy i dłuższy.

7—mo

Młynów pięć w tej parafii:

Młyn w Zgierszczyźnie na wschód słońca letniego o pół mili.

Młyn w Okopie o pół mile.

Młyn w Suheywoli o pół mili także.

Młyn w Horodniance o półtorej mili.

Młyn przy dworze w Ostrowku.

Nota: Ruda w Domuradach Soszniki robią partykularną.

8—vo

Drogi partykularne i trakty publiczne przez tę i w tej parafii tak się opisują:

[18] 1. Droga do Korycina o mile odległego traktem jest i do Warszawy różna jest, miejscami regulowana, jednak błotnista, górzysta, kamienista, jazdy półtorej godziny.

2. Droga do Rozanegostoku przez Dubasiewszczyznę, Czerwonkę, Suchodolinę, łąz do Grodna z Chodorowki, regulowana, ale kamienista, jazdy godzin cztery.

3. Droga z Chodorowki do Goniądza latem przez błota na Karpowicze albo przez Brzozową wieś, gdzie nie masz żadnego mostu ani przewozu a stąd ciężki przejazd bywa, jazdy pół dnia. Z Goniądza trakt do Szczuczyna, Wizny etc.

4. Droga do Augustowa o mil siedm z Chodorowki na Suchowolę, Sztabin, z Augustowa trakt do Królewca, Gdańska, Elblonga w Prusy [...] jazdy dzień cały.

Parafia Chodorowska jest na samej granicy podlaskiej, zagranicza na zachód i północ rzeki Brzozowa, Bobra między błotami około Dębowa, Jagłowa, rzeka Neta styka się i graniczy z temiż rzekami, z parafiami dolistowską, karpowicką i kościołem filialnym kalinowskim we wsi Brzozowej, a te są w Koronie do diecezji wileńskiej należące, także i z parafią krasnoborską przy rzece Bobrze graniczy.

Takowe opisanie parafii mojej chodorowskiej podpisem ręki mojej własnej stwierdzam

X. Jan Daniszewski Kard. Infl.
Dziekan Knysz. P. Chod. i Juchnowiecki mp

[wkładka wklejona przed opisem parafii chodorowskiej, zapisana dwustronnie, ze szkicem parafii na odwrocie]

Parafia Chodorowska

Województwo Trockie
Powiat Grodzieński

[zapis z lewej strony karty — por. opis parafii w punkcie 1]

- Błotami niedostępne, zimą przez lody o 1 1/2.
- Latem mil kilka i to czółnami, mieszkają tam dwa ziemianie ⁶³.
- wioska

NB. article a Sucha dolina. Sucha dolina klucz dopiero Polonina, przed tym był folwark kościołowi chodorowskiemu nadany od królów nazwiska nazwany, tam jest kościół filialny do Chodorowki należny.

- Awuls folwark, staj kilka, klucz dubasiewsk[iego]
- Brukow 1/2 ^{d.}, do klucz dubasiewsk.
- Chodorówka Poświętne kościół i 6. i [karczma] ⁶⁴ i o staj troje wszelkie zabudowania plebańskie, do klucz dubaszewsk.
- Chodorówka wieś 1/4 ^{d.} wsch. zim., wieś duża do klucz dubasiew.
- Chlewisk 1 1/2 ^{d.} zach., do klucz ostrowieck.
- Cimowo 1 ^{d.} wsch. let., klucz ostrow.
- Ciemne 1 1/2 więcej, zach. ku półn., nad błotami rz. Bobry usiedlona, ma być przesiedlona do Domuradow.
- Chmielowka 1 1/2 ku półn. lub więcej
- Czerwonka 1 ^{wie.} ⁶⁵ wsch., do klucz połom.
- Dembowo zim. 1 1/2, let. kilka mil ⁶⁶, do klucz ostr., za rzekami i między rzekami Netą, Bobrą i Brzozową, wodami oblane
- Druia 1/2 połud., do klucz kumials.
- Dubasiewszczyzna dwór 1/2 wsch., klucz
- Domurady 2. blisko ⁶⁷, ku półn. do klucz ostrow.
- Grodzisk 2. blisko, półn., dwór
- Grodzisk, północ, wioska za dworem kilkanaście staj

⁶³ Zapis dotyczy miejscowości Dębowo.
ma. ⁶⁵ Więcej niż jedną milę.
1 1/2 mili drogą zimową, a letnią kilka mil.

⁶⁴ 6 ogrodników plebańskich i karczma.
⁶⁶ W odległości od kościoła chodorowskiego
⁶⁷ Prawie dwie mile.

- Gurbicze 3 w. więcej, do leśnictwa bobrzańs. Za rz. Brzozową pod Dolistowem w Podlasiu, za rz. przyłączona do parafii dolistow.
- Głęboczyna 1. w. zach. — do klucz ostrow.
- Horodniana 1 1/2 więcej ku półn., klucz ostr.
- Hoła Dolina 1. wsch. zim., klucz połom.
- Hrymiaczki 1 1/2, wioska kilka osady i [karczma] na gościniec ku Suchejwoli, k. ostr.
- Jagłowo 1 1/2 w. zim. 3 latem — Wieś około 50 ziemian czyli szlach., między rzekami Bobrą, Brzozową osiadła. Za błotami, wodami w koło niedostępna, latem czółnami więcej jak mil 3. Zimą gdy lody staną 1 1/2 w.
- Jawdyszczyna v Laudyszczyna 1 w. półn., do klucz ostr.
- Jadeszki 3. blisko — do leśnic. bobrzańs. Za rz. Brzozową o mil blisko 3. dla złej przeprawy przez rz. [w Podla.[siu] do paraf. dolist[owskiej].
- Jasienowa Kłoda 1. wsch. zim., do klucz Janowsk.
- Krzywa kilka staj półn., do klucz dobasiewsk.
- Kopciowska 1. wsch. let., do klucz połom.
- Krasna w tymże położeniu i równa odległości fais dire a quel klucz
- Kupowała 1. wsch. zim., folw. i lasek fais dire a quel klucz
- Kiersnowka 1 1/2 północ, klucz janow.
- Kizielewszczyzna 1. wsch. zim., kl. janow.
- Leszniki W. i m. ⁶⁸ 1 w. półn., ograniczne z sobą, do klucz ostrow.
- Nowestoiło 1. wsch. zim., do klucz janow. bliżej kośc. janowsk. jak chodorow.
- Nowa Kizielewszczyzna wioska, tamże blisko i do tegoż należy klucza
- Okop i Osieczczyzna 3/4 wsch. let., wieś klucz dobasiewsk.
- Ostrowek 1 1/2 międ. zach. i półn., klucz, więcej w bliskości dwór kluczowy
- Olszanka Suchowolska 1/2 północ, do klucz dobrzańsk. Przy miasteczku i wsi Suchej Woli
- Olszanka 1. wsch. let., do klucz połom., niedaleko od kościoła filialn. w Połominie — c'est un marque que Połomin est 1.
- Oboroszki 1. wsch. zim., folwarczek, do klucz grodzisk.
- Pienciwłoki 1 1/2 wsch. let., do klucz grodzisk.
- Ponurka 1. d. międ. wsch. let. i półn. (dawniej był folwark) do klucz grodzisk.
- Pokosa 1. d. międ. wsch. let. i półn., klucz połom.
- Podciemne 1 1/2 więcej, międ. zach. i półn., kl. ostrow.
- Pientak 1. wsch. let., połom.
- Suchowola 1/2 półn., klucz dubasz., gdzie jest szkoła żydowska i kupa żydów (une partie de ce village est apellé [...])

⁶⁸ Leszniki Wielkie i Leszniki Małe.

- Sucha góra 1. ^{d.} międ. wsch. let. i połud., do klucz połomins., blisko filialnego w Połominie
- Sucha dolina 1. w.
- Stara Kiezielewszczyzna 1. międ. wsch. zim. i połud., do klucz połom., niedaleko kośc. filialnego
- Trzyrzecz 1/4 połud. folwark dziedziczny i wioska
- Wolka 1. pomier. ⁶⁹ międ. wsch. let. i zim., klucz dubasiew.
- Zuchow folwark dziedzic. pod kościołem farnym ⁷⁰ usiedlony i graniczący [młyn] Zgirszczyzna 1/2 ^{d.} wsch. let.

[tekst po prawej stronie karty — por. opis parafii w punkcie 5 i 7]

Rz. Brzozowa ma młynów 3, do Korony należ. i stoją na brzegach Koronnych. Ta rz. wpada do rz. Bobry, najwięcej niedostępnymi bagnami płynie. Rz. Bobra portowa do Gdańska, jeden ma przystępny grondzik w Litwie, parafii chodor. Dwugły nazwany, gdzie statki ładują i szpichlerze stoją ekonomicznych. Rzekek małych przy Awulsie, Zuchowie, przy wsi Olszance, za Suchowolą, przy Zgirszczyźnie, za Horodnianką, na tych wszystkich rzekach mosty są. Błot znacznych nie ma prócz nad rzekami, gdzie latem siano sprzątają, gdy suche lato.

Stawek pleb. chodorowskiej wraz za plebanią długość ⁷¹

Stawek Zuchowski na połud. przy grontach pleb., inne przy młynach:

w Zgierszczyźnie na wsch. let. 1/2

w Okopie 1/2

w Suchejewoli 1/2

w Horodnianie 1 1/2

przy dworze w Ostrowku

NB. Ruda w Domuradach Soszniki robią

[poniżej wykaz kościołów sąsiednich i miast — por. opis parafii w punkcie 2 i 3]

Korycin 1. w.

Janów 1. ^{d.} międ. wsch. zim. i połud.

Brzozowa 1/2 międ. połud. i zach. zim.

⁶⁹ Pomierna oznacza miłę mierną, czyli średnią. ⁷⁰ Kościół parafialnych chodorowski, obecnie Poświętne. ⁷¹ Zapis niedokończony, por. opis parafii w punkcie 5.

do paraf.

Krasny Bór

XX. domin.

Karpowicze 1/2 zach. let.

Sztabin 2. d. półn.

· Dombrowa 3. międ. wsch. let. i półn.

Rozanystok 3. wsch. let.

Połomin

· Grodno 7. wsch. let.

Białystok 7. połud.

Jasienowka 3. połud.

· Goniądz 4. zach. zim.

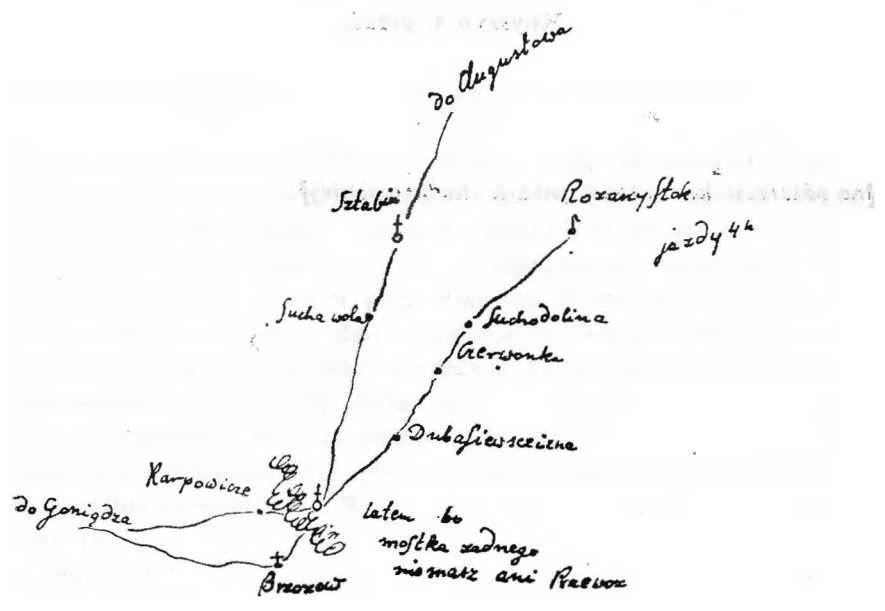
Knyszyn 4. połud.

[na odwrocie karty szkic parafii chodorowskiej]

1903

Parafia Chodowska

Województwo Trockie
Powiat Grodzieński

cest tout pour ce qui
regarde la Chimin

[opis parafii choroskiej, k. 19—22]

[19]

PARAFIA CHOROSKA

lmo

Kościół parafialny w miasteczku Choroszczy położony, w powiecie grodzieńskim, dekanacie knyszyńskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże powiecie według porządku alfabety jak tu po sobie idą:

Barszczewo JO Pani Branickiej kasztelan. krakowskiej, między wschodem letnim i południem pół mili małe.

Báciuty dwór i wieś XX. bazylianów supraślskich, między wschodem zimowym i zachodem mila wielka jedna.

Borki folwark Panien Miłosiernych Białostockich, na północ pół mili małe.

Choroszcz JO Xżny Branickiej, między wschodem letnim i zachodem, idąc od kościoła parafialnego do pałacu w lewej ręce zostaje się folwark tejsze JO Pani. Cała tedy odległość tego miejsca od kościoła być może kroków tysiąc z górą. Od tegoż kościoła do folwarku XX. dominikanów na zachód zimowy leżącego kroków pięćset, z folwarku do prezbitera choroskiego kroków sto. Cerkiew tegoż od kościoła o kroków dziewięćdziesiąt.

Dzikie JO Pani Branickiej, na zachodzie letnim pół mili małe.

Fasty z cerkwią XX. bazylianów, na północ pół mili wielkie.

Krupniki XX. bazylianów, na wschód letni pół mili małe.

Kościuki tychże samych XX., między południem a północą pół mili wielkie.

Łyski tychże, na wschód letni pół mili małe.

Nowosiołki JO Pani, na północ ćwierć mili małe.

Neroniki⁷² XX. dominikanów, na północ pół mili małe.

Ogrodniki⁷³ tychże, między wschodem letnim i południem pół mili małe.

Porosły XX. bazylianów, na północ pół mili wielkie.

Rogowo JO Pani, na zachodzie zimowym mila mała.

Rogówek wieś szlachecka, na zachodzie zimowym pół mili małe.

Ruszczany JO Pani, między południem i zachodem ćwierć mili małe.

[20] Sobarnik⁷⁴ tejsze Pani, na zachód letni pół mili wielkie.

72 Jeroniki.

73 Ogrodniki. Barszczewskie.

74 Wieś dziś nie istnieje.

Sienkiewiczze XX. dominikanów, na wschód letni pół mili małe.
 Szeszkowizna⁷⁵ folwark XX. bazylianów, między południem a zachodem zimowym ćwierć mili małe.
 Topilec⁷⁶ z cerkwią, tychże, na południu mila wielka.
 Zawady tychże, na południu mila wielka.
 Zacierlany⁷⁷ tychże, na południu pół mili wielkie.
 Zastawie JO Pani, na wschód zimowy od kościoła kroków więcej tysiąca być może.
 Zołtki tejże Pani, na zachód zimowy ćwierć mili wielkie.

2 do

Od kościoła parafialnego, kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:
 Białystok kościół parafialny w tymże powiecie, a dekanacie wileńskim⁷⁸, w dobrach JO Xżny, na wschód zimowy mila wielka.
 Dobrzyniew⁷⁹ kościół parafialny w dobrach JW Małachowskiego, za rzeką Supraslem, leży na północ mila wielka.
 Niewodnica kościół parafialny w dobrach szlacheckich, leży na południu pół mili wielkie.
 Tykocin kościół parafialny XX. missjonarzów w dobrach JO Xiężny, za rzeką Narwą, leży na zachód letni mil dwie wielkich.
 Waniewo kościół parafialny w dobrach Panów Orsetow, za rzeką Narwą, należące do diecezji łuckiej, leży na zachód zimowy mil dwie wielkich.

3 tio

Miasta znaczniejsze około tego kościoła choroskiego są:
 Białystok na wschód zimowy mila wielka.
 Tykocin miasto sądowe za rzeką Narwą, leży między wschodem letnim i zachodem. Mil dwie wielkich.

4 to

[21]

Droga z Choroszczy do Suraza z ulicy miejskiej Piaskowej w lewo do Czaplina, w prawo zaś do Kościukow i Waniewa. Kamienista i wąska.
 Droga z Choroszczy do Białegostoku górzysta i piaszczysta.
 Droga z Choroszczy do Tykocina. Przed przewozem rzeką Narwą dwie są groble z mostkiem.

⁷⁵ Szeszkowizna. ⁷⁶ Topilec. ⁷⁷ Zaczerlany. ⁷⁸ Powinno być: dekanacie knyszynskim, diecezji wileńskiej. ⁷⁹ Dobrzyniewo Kościelne.

Droga do Wasilkowa miejscami błotnista i piaszczysta.

Droga z Choroszczy do Knyszyna na Fasty. Na błotach i rzece Suprasli po części mosty, po części groble.

5 to

Staw od kościoła o ćwierć mili małe, JO Pani, na ruczaju od wioski Sienkiewiczze ciągnącym.

Stawek teź JO Pani w Choroszczy, od kościoła o kroków siedmdziesiąt na teź wodzie usytuowany.

6 to

Lasu nie ma parafia choroska krom zarośłów.

7 mo

Młynów sześć: choroskich dwa, trzeci w Sobarniku na rzece Suprasli, czwarty XX. bazylianów w Krupnikach, piąty tychże XX. w Sienkiewiczach, szósty w Zacierlanach tychże Xięży.

8 vo

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:

[22] 1 mo Droga do Kniszyna razem trakt publiczny zimowy kniszyński, począwszy od kościoła parafialnego choroskiego na zachód letni polem otwartym do wioski zwanej Dzikie, do dworu choroskiego należącej, przez rzekę Suprasli i błota prosto do Starego Dobrzyniewa, stamtąd do wioski Krynicy i bitego gościńca do Kniszyna. Co się tycze wioski nazwanej Dzikie, tu się kończy parafia choroska.

2 do Droga zaś letnia i trakt publiczny z Choroszczy do Kniszyna na groblę dobrzyniewską, przy której grobli kończy się granica parafii choroskiej.

Parafia choroska ma w sobie granice od południa i zachodu zimowego Koronne, de cetero łączy się z Litwą.

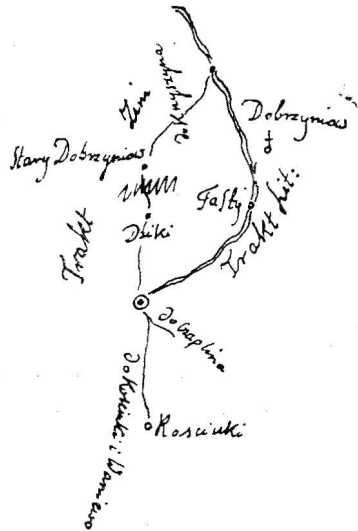
Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki własnej stwierdzam.

X. Tomasz Karłowicz
Przeor Chor. JK mp.

[wkładka wklejona przed opisem parafii choroskiej zawierająca szkic parafii i zapis kartografa]

Parafia Choroszcz
Miasteczko

Powiat Grodzieński

[tekst obok szkicu z lewej strony u góry — por. opis parafii w punkcie 5 i 8]

Parafia ma w sobie granice od połud. i zach. zim. Koronne, de cetero łączy się z Litwą.

Staw od kośc. 1/4^{m.} P.Krak.⁸⁰, na ruczaju od wioski Sienkiewiczze ciągnącym.

Stawek tejże Jmci w Choroszczu od kośc. 70.⁸¹ na tejże wodzie sytuowany. Lasu nie ma paraf. krom zaroślow.

[poniżej do dołu karty wykaz miejscowości z określeniem ich położenia — por. opis parafii w punkcie 1]

- Barszczewo 1/2^{m.} międ.[zy] wsch. let. i połud.
- Baciuty 1^{w.} międ. wsch. zim. i zach., XX. bazylianow supraslskich (dwór i wieś).

⁸⁰ Pani Krakowskiej — Izabeli z Poniatowskich Branickiej.

⁸¹ 70 kroków.

- Borki 1/2 m. półn., PP. Miłosiernych Białostockich folwark
- Choroszcz 1000 kro. od kościoła międ. wsch. let. i zach., jadąc od pałacu w lewej ręce zostaje się folwark JOX Krakowsk. od kościoła. Od kościoła do folw. XX. dom. na zach. zim. 500 kr. Z folwarku do prezbitera choroskiego kr. 100. Cerkiew tegoż od kościoła 90.
- Dzikie 1/2 m. zach. let.
- Fasty 1/2 w. półn., XX. bazylianów
- Krupniki 1/2 m. wsch. let., XX. bazylianów
- Kościuki 1/2 w. międ. połud. i półn., tychże
- Łyski 1/2 wsch. let., tychże
- Nowosiołki 1/4 m. półn.
- Neroniki 1/2 m. półn., XX. dominikanów
- Ogrodniki 1/2 m. międ. wsch. let. i połud., tychże domin.
- Porosły 1/2 w. półn., XX. bazylianów
- Rogowo 1 m. zach. zim.
- Rogówek 1/2 m. zach. zim. [w Podl. seconde [...]]
- Ruszczany 1/4 m. międ. połud. i zach.
- Sobarnik 1/2 w. zach. let.
- Sienkiewiczze 1/2 m. wsch. let., XX. dominik.
- Szeszkowizna 1/4 m. międ. połud. i zach. zim., XX. bazyl. folwark
- Topielec 1 w. połud., tychże
- Zawady 1 w. połud., tychże
- Zacierlany 1/2 w. połud., tychże
- Zastawie 1000 więc., na wsch. zim
- Zołtki 1/4 w. zach. zim.

Dekanat Knyszyński

[po prawej stronie karty u dołu wykaz młynów, kościołów sąsiednich i miast

— por. opis parafii w punkcie 7, 2 i 3]

[młyny:] Choroskich
 w Sobarniku na rz. Suprasli
 XX. bazyl. w Krupnikach
 XX. bazyl. w Sienkiewiczach
 w Zacierlanach XX. bazyl.
 Białystok 1. w. wsch. zim.
 Dobrzyniew 1. w. półn.
 Niewodnica 1/2 w. połud.
 miasto sądowe Tykocin 2. w. zach. zim.
 Luck. Dyecesyj⁸² Waniewo 2. w. zach. zim.

⁸² W diecezji łuckiej.

[opis parafii janowskiej, k. 23—29]

PARAFIA JANOWSKA

[23]

1 mo

Kościół parafialny w miasteczku Janowie, w powiecie grodzieńskim, w dekanacie knyszyńskim. Cała parafia w dobrach ekonomicznych JKMcI. Wioski jako się znajdują przez alfabet ułożone:

Budno wioska niedawno osiadła między wschodem letnim i północą zimową, względem kościoła parafialnego pół mili wielkie.

Frąckowa buda⁸³ pod samym zachodem letnim pół mili wielkie od kościoła parafialnego.

Janow miasteczko, w którym kościół parafialny, w dobrach stołowych ekonomicznych sytuowany. X. przy tym kościele ze skarbu pensjowany JKMcI.

Janow dwór za miasteczkiem o kroków dziesięć.

Jasienowa dolina⁸⁴ na zachodzie letnim pół ćwierci mili.

Kolno⁸⁵ wieś nowokultarnia⁸⁶ na wschodzie letnim pół mili wielkie.

Kuplisk dwór ekonomiczny i wieś tegoż nazwiska, między wschodem letnim i północą zimową pół mili niewielkiej.

Marchalewka⁸⁷ na wschodzie letnim pół mili niewielkiej.

Przystawka na południe pół mili niewielkiej.

Skidlewo na zachodzie letnim pół mili wielkiej.

Sitawka między południem a wschodem zimowym pół mili średnie.

Teolin na południe pół mili wielkiej.

Trochimowka na północ letnią ćwierć mili wielkiej.

2 do

Od tego kościoła parafialnego kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące: [24]

⁸³ Frąckowa Buda. ⁸⁴ Jasienowa Dolina. ⁸⁵ Nowokolno.

⁸⁶ Nazwa wsi „nowokultarnia”, lub dalej w tekście „nowokulturna” oznacza wieś nowe powstałe na terenie wyrębu puszczy w ekonomii grodzieńskiej w latach osiemdziesiątych XVIII w. Odpowiednikiem tej nazwy w wyciągach kartografa, robionych z opisu parafii, jest „nowa kultura” lub „nowa kolonia”. Spis wsi nowokulturnych z terenu ekonomii grodzieńskiej znajduje się w AGAD Archiwum Kameralne, sygn. 450 (mikrofilm w AP w Białymstoku, nr 17349, pn. *Inwentarz wsiów Nowokulturnych po nad Puszcza Kwatery J.K.Mci Nowodworskiej w czasie dzierżawy ekonomii J.W.P. Rzewuskiego Marszał. Nadworn. Koronnego osiedlonych Roku 1782 dnia 1. July sporządzony.*

⁸⁷ Marchelówka.

Chodorowka kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie w dobrach ekonomicznych, na zachód letni półtorej mili niewielkie.

Korycin kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, na zachód zimowy mila wielka.

Nowinka kościół filialny kościoła chodorowskiego, na północ zimowy mila wielka.

Sokołka kościół parafialny w tymże powiecie, w dekanacie grodzieńskim.

Sokolany kościół parafialny w tymże powiecie, w dekanacie grodzieńskim, mil dwie wielkich na wschodzie letnim.

3 to

Miasta znaczniejsze około tego kościoła janowskiego są:

Grodno miasto sejmowe litewskie, między wschodem letnim i północą zimową mil siedm pomiernych.

Białystok JO Krakowski^{iej}, leży o mil sześć wielkich na południe.

4 to

Droga do Grodna z Janowa prosta, wytykana, od kamieni uprzętniona, mostki i grobla zreperowane, mila jedna górzysta, a druga piaszczysta. Przewóz w samym Grodnie idzie na wschód letni. Z Janowa do Grodna za godzin dziewięć letnią porą z popasem, a zimową za godzin sześć zjechać.

Droga z Janowa do Białegostoku częścią borami, częścią polami. Borami korzenista, a polami piaszczysta, jazdy godzin dziesięć latem z popasem, zimą zaś siedm.

5 to

Jezior i rzek wielkich nie ma parafia janowska prócz małych rzeczek.

Rzeczka mała nazwiskiem Kumiała zaczyna się w puszczy królewskiej, na wschodzie zimowym względem kościoła janowskiego.

[25] Rzeczka mała nazwiskiem Wasilówka⁸⁸ także bierze swój początek w Puszczy JKMc, płynie od wschodu letniego polem około wsi Kupliśka i dworu Kupliśka i wsi Marchelowki, płynie częścią błotem, łąkami i łączy się z Kumiałą rzeczką przed wsią Sitawką, na której staw i młyn Sitawski. Taż sama płynie do miasteczka Janowa, na której staw i młyn w Janowie. Ta rzeczka dzieli miasteczko od dworu i płynie na zachód letni do wsi Jasienowejdoliny, gdzie staw i młyn. Dalej w parafią korycińską do wsi Romaszkowki, gdzie staw i młyn na tej rzeczce.

⁸⁸ Wasilówka vel Kamienica.

6 to

L a s u parafia janowska nie ma prócz zarośłów.

7 mo

Młyn ó w trzy w tej parafii: przy wsi Sitawskiej nad rzeczką Wasilowką, drugi w Janowie, trzeci przy wsi Jasinodolinej⁸⁹.

8 vo

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne według miary mil tak się opisują:

D r o g a: z Janowa do Chodorowki kościoła parafialnego idzie na zachód otwartym polem, przed wsią Trochimowką grobla w polu, bród przy wsi, która jest końcem parafii janowskiej, dalej w parafii chodorowskiej przed wsią Koziulewsczyzną, Kizielewsczyzną strumyk płynie od północy, na którym bród, bierze początek w parafii chodorowskiej z krynic w czystych polach. Drugi bród // o kilkaset kroków na rzeczce Kupowałej⁹⁰ wypły- [26] wającej z bagna Dachow. Obydwa te strumyki łączą się z sobą przy wsi Trochimowce i wpływają do stawku Jasionowejdoliny, o którym już namieniono.

2. D r o g a z Janowa do miasteczka Korycina, gdzie jest kościół parafialny graniczący, razem i trakt publiczny warszawski, idzie na zachód zimowy. O kilkaset kroków za Janowem most i rzeczka za pagórkami, tymże traktem po prawej stronie widać o kilkaset kroków wioskę Jasionowadolina. Staw i młyn tamże, która wioska jest granicą parafii janowskiej. Dalej trochę podjechawszy widać w prawej stronie Jmci Pana Baloszewicza⁹¹, przejechawszy pagórków trzy i groblą drzewem wytkniętą wieś Romaszkowka, na trakcie staw i młyn na rzeczce tejże, która płynie z Janowa, i tu się poczyna parafia korycińska. Tymże warszawskim traktem i do miasta Knyszyna, od którego dekanat ma nazwisko swoje, odległy jest od kościoła janowskiego mil cztery wielkie, leży na zachodzie zimowym, droga dobra uplantowana.
3. D r o g a z Janowa do Sokolan, gdzie jest kościół parafialny graniczący razem i trakt warszawski publiczny, idzie polem otwartym na wschód letni aż do puszczy królewskiej i strzelców przy samej puszczy dwóch zabudowawszy się. W samym początku puszczy z góry, w dole z grobli w prawą na wschód zimowy idzie droga do Sokółki puszcza mil dwie

⁸⁹ Chodzi o wieś Jasionowa Dolina.

⁹⁰ Kupowała vel Kamionka.

⁹¹ Winno być Bartoszewicza.

- [27] Kościół Sokolany z traktu warszawskiego o ćwierć mili widać w prawej stronie. Tymże idąc gościńcem warszawskim z Janowa do Grodna, w prawej stronie od Janowa o pół mili niedaleko od gościńca widać dwór nowy teraz wybudowany z plantą i ma // inne zabudowania nazwiskiem Nowy Kuplisk⁹². Przed puszcą na tym trakcie most nad rzeczką Wasilówką, przed mostem idzie droga kręta w lewą stronę do wioski Nowego Kolna, nowokultarnej, do której przez rzekę Wasilówkę bywa czasem przeprawa nie bardzo dobra.
4. Droga z Janowa do wsi Przystawki razem i trakt białostocki idzie otwartym polem na południe, od kościoła o kroków pięćset dziewięćdziesiąt. Dwór janowski w lewej stronie na południe, też przed dworem most przez rzeczkę i młyn przy nim, o kroków kilkaset za dworem z gościńca białostockiego kręto w lewą stronę na wschód zimowy idzie droga do karczmy i młyna Sitawki, przez mostek i małą rzeczkę, którą zowią Pyską⁹³, bierze swój początek około wsi Teolina z krynic w polach, idzie około wsi Przystawki i wsi Sitawki, wpada nareszcie do stawu Janowskiego. Od karczmy Sitawki idzie droga na południe do wsi tegoż nazwiska Sitawki razem i do wsi Teolina, gdzie koniec parafii janowskiej. Z tej wsi przez pagórek idzie droga na południe do wsi Białousow, która jest parafii korycieńskiej. Druga droga z Teolina idzie kręto na wschód zimowy do wsi Ostryńki pod samą puszcą, nowokultarnej, także i ta wioska należy do parafii korycieńskiej. Taż droga służy i do strzelców przy puszczy osadzonych. Od karczmy wspomnianej Sitawskiej droga idzie kręto w lewą stronę na wschód zimowy przez pagórek i brodek w krzakach do wioski nowokultarnej nazwanej Rudawka, która leży pod samą puszcą i należy do parafii korycieńskiej, od Janowa pół mili wielkie.
- [28] 5. Droga z Janowa do dworu i wsi Kupliska idzie polem otwartym na wschód letni, przez mostek i groble w polu, taż droga idzie i do wioski Budno, która jest końcem parafii janowskiej. Od kupliskiego dworu idzie droga w lewą stronę kręto wytykanym traktem do Połomiry⁹⁴ dworu czyli klucza królewskiego. Z tego traktu widać po prawej stronie o kilkaset kroków dworek i wioska Jmci Pana Kłosowskiego, nazwiskiem Gabrylewszczyzna, tuż o kilkadziesiąt kroków dworek Jmci Pana Czeszejki należący do parafii chodorowskiej. Obydwa te dworki za przywilejem królewskim dożywocie trzymają.
6. Droga z Janowa do wsi Frąckowejbudy razem i do Skidlewa idzie na zachód letni polem otwartym przez bród na rzeczce nazwanej Kupowała, nad stawkiem Jasienowejdoliny po lewej stronie parowarni, koło

⁹² Dziś Majewo.⁹³ Dziś Kumiątka.⁹⁴ Winno być Połominy.

gaiku w polu tej wsi, końcem parafii jańowskiej. Od nich zaś droga do bliskich wiosek Wyłuddek i Wyłudkow należących do parafii korycieńskiej.

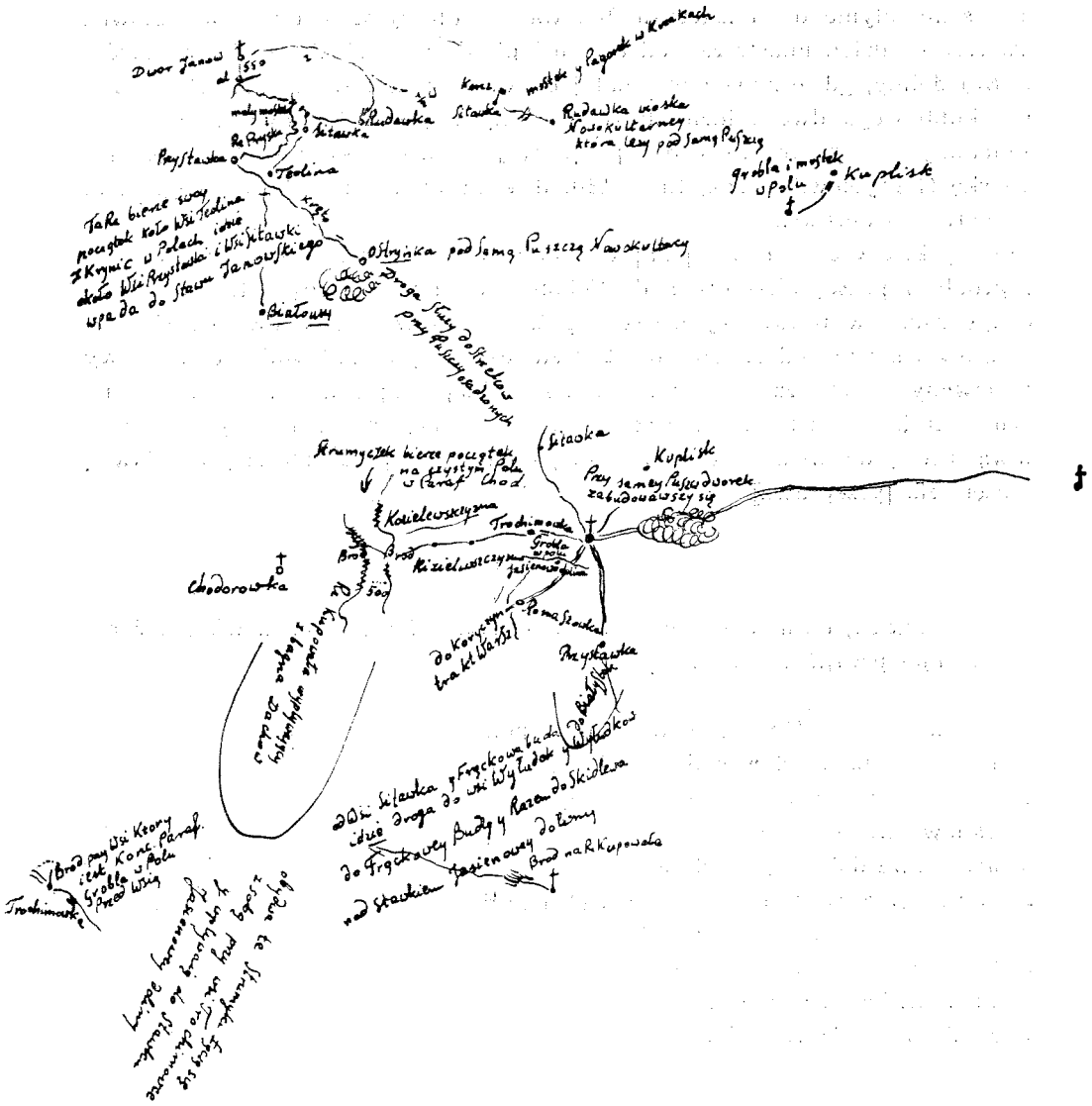
Cała parafia jańska w polu leży otwartym, na wschodzie letnim względem kościoła jańskiego, od puszczy królewskiej mila, na wschodzie letnim i zimowym leżącej. Z dóbr cała składa się JKMcI ekonomicznych, w powiecie grodzieńskim, żadnych granic // nie mająca. [29]
Takowe opisanie parafii mojej jańskiej podpisem ręki mej własnej stwierdzam.

X. Andrzej Polakowski
Curatii E.J. mp.

[poniżej wklejona karta ze szkicem parafii i zapisem kartografa]

Parafia Janów Miasteczko

Powiat Grodzieński

[tekst z prawej strony szkicu — por. opis parafii w punkcie 5 oraz 8, droga nr 3]

Rzeka mała Kumiała zaczyna się w puszczy królewskiej.

Rz. mała Wasilowka także bierze początek w tejże puszczy, płynie od wsch. let. polem około wsi Kupliska i dworu Kupliska i wsi Marchelowki, płynie częścią błotem, łąkami i łączy się z Kumiałą — rzeką pod ws. Sitawką, na której staw i meł sitawski.

Taż sama płynie do miasteczka Janowa, na której staw i meł w Janowie. Ta rzeczka dzieli miasteczko od dworu i płynie na zachód let. do wsi Jasienowej doliny, gdzie staw i mł., dalej do wsi Romaszkówki, gdzie staw i mł. Od kupliskiego dworu idzie droga w lewą, kręto wytykanym traktem do Polominy, z tego traktu widać po prawej stronie o kilkaset kr. dworek i wioskę Gabryelewsczyzna, tuż o kilkadziesiąt kr. dworek JP Cieszeyki nal. do paraf. chodorowsk.

Puszczy królewska i strzele[cka] w samym początku puszczy z góry, w dole z grobli w prawą idzie droga do Sokołki. Kościół Sokolany z traktu warsz. o 1/4 widać w prawą. Tymże idąc gościńcem warsz. z Janowa do Grodna w prawej stronie od Janowa o 1/2 niedaleko od gościńca widać dwór nowy budowany i inne zabudowania nazwisk Nowy Kuplisk. Przed puszczą na tymże trakcie most na rz. Wasilowka, przed mostem idzie droga kręta w lewą stronę do wioski Nowego Kolna, do którego przez rzeczkę Wasilówkę czasem zła [przeprawa].

[poniżej szkicu, do dołu karty wykaz miejscowości z podaniem ich położenia — por. opis parafii w punkcie 1]

- Budno wioska 1/2 w. międ. wsch. let. i pół.
- Frąckowa buda 1/2 w. pod zach. let.
- J a n o w dobra stołowe ekonomicznych
- Janow dwór kro. 10
- Jasienowa dolina 1/8 zach. let.
- Kolno 1/2 w. wsch. let. Nazwa Kolonia⁹⁵
- Kuplisk 1/2 m. międ. wsch. let. i pół.
- Marchalewka 1/2 m. wsch. let.
- Przystawka 1/2 m. połud.
- Skidlewo 1/2 m. zach. let.

⁹⁵ Nazwa kolonia oznacza wieś nowokulturną, zob. przypis 86.

- Sitawka 1/2 szred. międ. połud. a wsch. zim.
- Teolin 1/2 w. połud.
- Trochimowka 1/4 w. półn. let.

Dekanat Knyszyński

[po prawej stronie karty, u dołu wykaz młynów, kościołów sąsiednich oraz miast — por. opis parafii w punkcie 7, 2 i 3]

[młyny]: przy wsi Sitawskiej nad rz. Wasilówką
w Janowie
przy Jasionodolinej⁹⁶

- Chodorowka 1 1/2 w. zach. let.
- Korycin 1. w. zach. zim.
- Nowinka 1. w. półn. zim.
- Sokołka
- Sokolany 2. w. wsch. let.
- 6. zim. Grodno 7. pomier. międ. wsch. let. i półn. zim.
- 7. zim. Białystok 6. w. połud.

⁹⁶ Młyn przy wsi Jasionowa Dolina.

[opis parafii juchnowieckiej, k. 31—34]

PARAFIA JUCHNOWIECKA

[31]

1 mo

Kościół parafialny niedawno zmurowany we wsi Juchnowcu⁹⁷, w województwie podlaskim, ziemi bielskiej, w powiecie brańskim, dekanacie knyszynskim, w którym Obraz Najświętszej Panny z dawnymi łaskami słynący. Wioski, dwory, uroczyska do tej parafii należące porządkiem alfabety opisują się:

Bronczany wieś dziedziczna WW Jmci Panów Orsetów, od kościoła na zachód słońca pół mile.

Ciekuny⁹⁸ na południe od kościoła pół mile.

Góra Juchnowiecka⁹⁹ folwark dziedziczny WW Jmci P. Bartochowskich, podstolich ziemi bielskiej, od kościoła na południe o staj kilka odległy.

Juchnowiec¹⁰⁰ wieś WW Jmci Panów Orsettych, od kościoła na południe o pół ćwierci mili usiedlona.

Juchnowszczyzna WW Jmci Panów Lewickich, cześnikowiczów ziemi bielskiej, od kościoła na wschód słońca tejże odległości.

Kozany¹⁰¹ wieś, folwark różnych, między wschodem słońca zimowym i południem od kościoła mila wielka. Jedna część W Jmci P. Bartochowskiego. Druga W Jmci P. Niewiadomskich stolnikowiczów. Trzecia W Jmci Panów Lenskich¹⁰², sędziów grodzkich brańskich.

Nota: Cerkiew uniacka w tej wsi Kozanach, jest i kapłan obrządku ruskiego przy niej, gdyż Rusi unitów w Złotnikach i Kozanach niemało mieszka i około znajdują się.

Kojrany¹⁰³ W Jmci Jana Sarnackiego chor. mozyrskiego, na zachód słońca od kościoła pół ćwierci mili.

Lubejki¹⁰⁴ W Jmci Panów Orsettów, na zachód słońca zimowy od kościoła pół mili.

Niewodnica¹⁰⁵ dobra dziedziczne W Jmci Pana Kruszewskiego starosty [32] wasilkowskiego, na wschód słońca letni od kościoła pół mili.

Niewodnica Lewickie¹⁰⁶ WW Jmci Panów Orsettów, między północą i letnim wschodem słońca od kościoła pół mili.

⁹⁷ Juchnowiec Kościelny. ⁹⁸ Osada nie istnieje, dziś nazwa oznacza pole wsi Juchnowiec Dolny. ⁹⁹ Juchnowiec Góra PGR. ¹⁰⁰ Dziś Juchnowiec Dolny. ¹⁰¹ Kozany. ¹⁰² Winno być Lewickich. ¹⁰³ Kojrany. ¹⁰⁴ Lubejki. ¹⁰⁵ Niewodnica Nargilewska. ¹⁰⁶ Lewickie.

Ogrodniki¹⁰⁷ W Jmci Pana Bartochowskiego podstolego ziemi bielskiej, na wschód słońca zimowy od kościoła staj kilka.

Rumeyki¹⁰⁸ folwark W Jmci Pana Sarnackiego chorążego powiatu mozyrskiego, na wschód letni od kościoła o staj kilka.

Wolka na południe od kościoła pół ćwierci mili, częścią WJP Bartochowskiego, częścią W Jmci Panów Orsettów.

Złotniki wieś i folwark WW Jmci Panów Lewickich cześnikowiczów ziemi bielskiej, na południe od kościoła mila.

Woroszyłowyszczyna¹⁰⁹ folwarczek do kościoła juchnowieckiego należący, od Białegostoku pół mili, w łąki i w las na opał obfity. Gruntu zaś na włók trzy mający.

2 do

●d kościoła parafialnego kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

Zabłudów kościół parafialny w powiecie grodzieńskim, w dekanacie knyszyńskim, w dobrach JJO Xiążąt Radziwiłłów, na wschód słońca letni od kościoła juchnowieckiego mil dwie.

Niewodnica kościół parafialny w tymże województwie, ziemi, powiecie, dekanacie, mila od kościoła juchnow. na zachód słońca.

Turośń¹¹⁰ kościół parafialny w województwie podlaskim, ziemi bielskiej, dekanacie knyszyńskim, w dobrach W Zaleskiego starosty boreckiego, nowy murowany, odległości pół mili na wschód letni.

Białystok kościół parafialny między wschodem letnim i północą, od kościoła juchnowieckiego półtorej mili drogi.

3 tio

[33] Miasta znaczniejsze koło kościoła juchn. są te:

Białystok z Juchnowca droga dobra.

Zabłudów droga miejscami piaszczysta i błotnista.

Bielsk mil cztery, diecezji łuckiej, różna droga, na trakcie pocztowym warszawskim leży.

Suraż w diecezji łuckiej, mil dwie drogi z Juchnowca, dobrej i piaszczystej miejscami.

4 to

Opisanie dróg od tych miast znaczniejszych wyżej pod No 3.

107 Ogrodniczki.

108 Rumeyki.

109 Dziś Księżyno, koło Białegostoku.

110 Turośń Kościelna.

5 to

Jeziór w parafii juchnowieckiej żadnych nie masz. Błota są, spławy w każdą stronę, gdyż niskie są circum circa grunta, mostki na rzeczках partykularnych są wszędzie.

Rzeka spławna do Gdańska płynąca Narew nazwana wraz za Kożanami płynie i granicą jest oraz diecezji wileńskiej z Łucką.

6 to

Lasów barzo mało w tej parafii, najznaczniejsze te są: gaik W Jmci Pana Kruszewskiego starosty wasilkowskiego i WW Orsettów w Niewodnicy Lewickich.

7 mo

Młynów w tej parafii trzy: w Niewodnicy W starosty wasilkowskiego, w Lewickich i w Kozanach, w Koyranach prócz tych jeden wietrzny.

8 vo

Drogi partykularne w tej parafii znajdujące się tym porządkiem opisują się:

1. Droga do Bielska razem do Warszawy na Biele, Złotniki, jazdy ad [34] minimum godzin cztery.
2. Droga do Brańska przez Hołowki, Strable jazdy najmniej godzin trzy.
3. Droga do Suraża na Turossi kościelną jechać godzin trzy.
4. Droga do Białegostoku na Lewickie na Hryniewiczze zajechać można w godzin dwie. Wszystkie drogi od kościoła z Juchnowca, początkiem rozumieć, są w otwartych polach, łąkach, mało gdzie lasu albo gaidu znajduje się do miejsc zamierzonych.

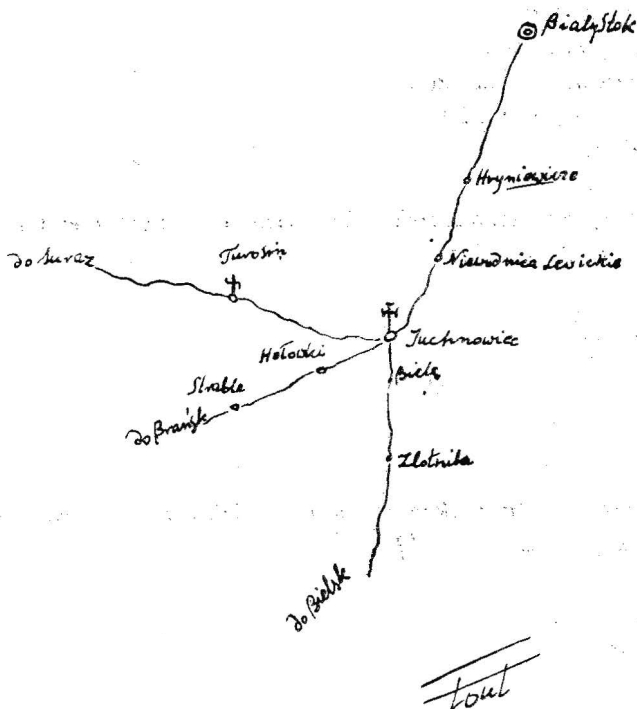
Takowe opisanie parafii juchnowieckiej podpisem ręki własnej stwierdzam.

X. Daniszewski kardynał inflandz.
dziekan knysz. pleban chor. i juchnowiecki mp

[na k. 30 tomu naklejona mała karta ze szkicem parafii juchnowieckiej]

Parafia Tuchnowiec

Województwo Podlaskie
Ziemia Bielska Powiat Brański

[tekst z lewej strony szkicu — por. opis parafii w punkcie 5]

— Jezior żadnych nie masz

Błota są, spławy w każdą stronę, gdyż niskie są gronta

Rz. Narew wraz za Kozanami płynie i granicą jest oraz diecezji wil. z łuck.

Gaje w Niewodnicy Lewickich

[poniżej, do dołu karty wykaz miejscowości z podaniem ich położenia — por. opis parafii w punkcie 1]

- Bronczany 1/2 zach.
- Ciekuny 1/2 połud.
- Gora Juchnowiecka folw., staj kilka, połud.
- Juchnowiec 1/8 połud., od kościoła 1/8
- 5 Juchnowszczyzna 1/8 wsch.
- Kozany 1. w. międ. wsch. zim. i połud., cerkiew unicka w tej wsi
- Koyrany 1/8 zach.
- Lubeyki 1/2 zach. zim.
- Niewodnica 1/2 wsch. let.
- Ogrodniki kilka staj, wsch. zim.
- 15 Rumeyki kilka staj, wsch. let.
- Wolka 1/8 połud.
- 34 Złotniki 1. połud.
- Woroszyłowszczyzna folwarczek, do kościoła juchnowieckiego, 1/2 od Białegostoku, w łąki i w las

Dekanat Knyszyński

[po prawej stronie u dołu wykaz młynów, kościołów sąsiednich i miast — por. opis parafii w punktach 7, 2 i 3]

[młyny:] w Niewodnicy
 w Lewickich
 w Kozanach
 [wiatrak] w Koyranach

Zabłudow 2. wsch. let.

Niewodnica 1. zach.

Turośń 1/2 wsch. let.

2^h Białystok 1 1/2 międ. wsch. let. i półn.

3^h Bielsk 4.

3^h Suraż 2. ¹¹¹

w dyocesz.

łuck.

¹¹¹ Cyfry oznaczają zarówno ilość godzin jazdy do danego miasta, jak i odległość od kościoła juchnowieckiego w milach, np. 3^h jazdy do Suraża odległego o 2 mile drogi od Juchnowca. Przy Bielsku podano 3^h, a w opisie parafii godzin cztery — por. opis parafii w punkcie 8 droga 1.

[opis parafii kalinowskiej, k. 35—38]

[35] Kościół parafialny w wsi Kalinowce położony w województwie podlaskim, ziemi bielskiej, dekanacie knyszyńskim, wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże województwie i ziemi według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą:

[35] **PARAFIA KALINOWSKA**

Kościół parafialny we wsi Kalinowce położony w województwie podlaskim, ziemi bielskiej, dekanacie knyszyńskim, wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże województwie i ziemi według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą:

Brzozowa wieś leżąca w starostwie knyszyńskim, lennym prawem do JW Czapskich należącym, a w opiece i posesyji JP Małachowskiego, na wschód letni względem kościoła kalinowskiego półtorej mili wielkiej.

Brzozowa kościelna do tegoż starostwa należąca, w tymże położeniu i odległości, w niej kościółek filialny do kościoła kalinowskiego należący z pięć [s] chłopów na ogrodach siedzącego.

Bobrowka do tegoż starostwa należąca, na północ mila wielka.

Bagna¹¹² do tegoż starostwa należąca, na północ pół mili wielkie.

Bogusze wo¹¹³ folwark do tegoż starost. należący, na zachód zimowy mil dwie.

Dutki¹¹⁴ tegoż star., między południem i zachodem zimowym ćwierć mili małe.

Grodzisk folwark tegoż starostwa, na wschód letni mila jedna wielka.

Guzy do tegoż starostwa, na południe ćwierć mili szredniej.

Jaskra tegoż star., między wschodem zimowym i południem pół mili mierne.

Kalinówka¹¹⁵ wioska kościelna, w której kościół parafialny jest punktem względem jego czyni się opisanie całej parafii, sama wioska należy do pleban.

Kalinówka Królewska do wspomnianego starostwa knyszyńskiego należąca, na wschód letni pół mili mierne.

Kopiwnica¹¹⁶ do tegoż starostwa, między zachodem letnim i północą na półtora tysiąca kroków od kościoła.

Milewskie folwark i wieś do tegoż starostwa należąca, na wschód zimowy mila mierna jedna.

Ogrodniki folwark i wioska W^o Kuczyńskiego podkomorzyca bielskiego, między wschodem zimowym i południem na półtora tysiąca kroków.

Stara wola¹¹⁷ tegoż W JPana Kuczyńskiego folwark i wieś, na wschód letni pół mili mierne.

112 Bagna.

113 Dziś Dębina.

114 Dudki.

115 Kalinówka Kościelna.

116 Winno-być

Kropiwnica.

117 Starowola.

- Sikory wieś szlachecka, na zachód letni pół mili małe.
- Szpakowo wieś do starostwa knyszyńskiego należąca, między zachodem [36] letnim i północą pół mili wielkie.
- Waski¹¹⁸ wieś szlachecka, między zachodem letnim i północą pół mili małe.
- Wójtowce¹¹⁹ W^o Kuczyńskiego, na wschód letni kroków pięćset.

2 do

- Od kościoła parafialnego kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:
- Chodorowka kościół parafialny w województwie trockim, powiecie grodzień, dekanacie knyszyn, w dobrach stołowych JKMci, na wschód letni mil dwie.
- Dolistowo¹²⁰ kościół parafialny w wojew. podlaskim, ziemi bielskiej, dekanacie augustowskim, w dobrach Alumnatu tykocińskiego inwalidów, na północ dwie mile wielkie.
- Goniądz kościół parafialny w województwie podlaskim, ziemi bielskiej, dekanacie augustowskim, w dobrach starostwa knyszyńskiego, między zachodem letnim i północą dwie mile wielkie.
- Jasionówka¹²¹ kościół parafialny w tymże wojew., ziemi i dekanacie, w dobrach W^o Kuczyńskiego, na zachód zimowy mila jedna mała.
- Korycin kościół parafialny w województwie trockim, powiecie grodzieńskim, dekanacie knyszyńskim, w dobrach stołowych królewskich, między wschodem letnim i zimowym dwie mile mierne.
- Knyszyn kościół parafialny w województwie podlaskim, ziemi bielskiej, dekanacie knyszyn, w dobrach st. knyszyn, na południe mila jedna mier.
- Trzciane¹²² kościół parafialny w tymże województwie i ziemi, dekanacie augustowskim, w dobrach starostwa knyszyńskiego, na zachód letni mil dwie małych. Te wszystkie kościoły w diecezji wileńskiej.

3 tio

Miast znaczniejszych około tego kościoła nie masz innych prócz Goniądza wyżej między sąsiedzkimi kościołami wyrażonego. To miasteczko jest grodowe, sądy w nim grodzkie odprawują się. Leży nad rzeką Biebrzą do defluitacyi gdańskiej sposobną, wpadającą w rzekę Narew. Także Knyszyn, starościńskie miasteczko niesądowe, ut supra między kościołami parafialnymi wyrażone.

118 Waski.

119 Wójtowce.

120 Dolistowo.

121 Jasionówka.

122 Trzciane.

4 to

Droga do Goniądza kamienista cała. Jazdy godzin trzy.

Droga do Knyszyna częścią piaszczysta, częścią kamienista. Jazdy półtorej godziny.

[37] Staw Czachowski 123 5 to

Jeziorka żadnych w tej parafii nie masz ani rzek znaczniejszych. Rzeczka Brzozowa nazwana pod wsią Brzozową do defluitacji niesposobna, z rzeczki Kruczka między Podlasiem i Litwą pod Korycinem płynącej wynikająca, w Biebrzą na północ wpadająca, granicząca między Koroną i Litwą. Koło tej rzeczki biele czyli błota ciągnące się na mil dwie aż do rzeczki Biebrzy.

Staw Czachowski¹²³ zwany do Stta knyszyńskiego należący, obszerny wkoło circiter na półtorej mili rozległości mający, z zdrojów gęstych i rzeczek małych weń wpadających formujący się, częścią tylko do parafii kalinowskiej przytykający się.

Stawek mały we wsi szlacheckiej Waskach, z rzeczki małej wynikający. Ta rzeczka płynie przez parafię kalinowską około granicy Kalinówki kościelnej i wpada do stawu Czachowskiego.

Stawek mały w wsi Kalinowce kościelnej z zdrojów wynikający.

6 to

Lasów w tej parafii znaczniejszych nie masz, kawałek tylko Janowskich Borów na ćwierć mili blisko rozciągający się, różnego drzewa najwięcej sośniny, zaraz za folwarkiem Ogrodnikami przytyka. Kawałek także niewielki przy wsi Milewskich lasu sosnowego znajduje się. Chrostów i zarostów po wielu miejscach i olszyny potrosze, prawie pod każdą wioską. W całej parafii najwięcej otwartego pola kamienistego.

7 mo

Młynów trzy: Jeden na rzece Brzozowej, o której wyżej, do starostwa knyszyńskiego należący. Drugi we wsi Waskach na stawku, szlachecki. Trzeci do wygody plebańskiej w Kalinowce kościelnej na stawku tamże będącym. Innych machin ani wodnych ani też wietrznych nie znajduje się w tej parafii.

¹²³ Staw Czechowski, dziś jez. Czechowskie lub Zygmunta Augusta, zob. też opis parafii knyszyńskiej w punkcie 5.

Drogi partykularne według miary, mil tak się opisują:

1. Droga do Chodorowki począwszy od kościoła kalinowskiego na wschód letni, polem otwartym do wsi Wojtowcow ut sumpra wyrażonej z nią, do wsi // Starawola, wyżej wyrażonej, jadąc polem także otwartym kamienistym po prawej stronie widać wioskę Kalinowka do tej parafii należąca, dalej jadąc do wioski Rumejki¹²⁴ do parafii Goniądza należącej przez górę, z tejże góry po prawej stronie widać wioski w Litwie zostające circiter na mil dwie, potem jadąc między Bobrowką wsią i folwarkiem Grodziskiem wyżej wyrażonymi, ciągnie się też droga przez wieś Brzozową, pod którą rzeczka Brzozowa bez mostu, podczas wezbrania się wód do przejachania [s] niesposobna, i tu się kończy parafia kalinowska. Ta rzeczka Brzozowa przedziela parafię powyżej chodorowską, poniżej korycińską od kalinowskiej.
2. Droga do Dolistowa, gdzie jest kościół parafialny polem otwartym kamienistym przez wieś Bagno, za którą o kilkadziesiąt staj kończy się parafia kalinowska.
3. Droga do Jasienowki miasteczka, gdzie jest kościół parafialny polem otwartym kamienistym z kawałkiem lasu, jadąc przez wieś Wojtowce w prawej stronie pod lasem zaraz za tą wsią kończy się parafia kalin.
4. Droga do Knyszyna polem otwartym częścią piaszczystym, częścią kamienistym, koło [stawu] Czachowskiego jadąc widać wioska Czachowizna¹²⁵ do knyszyńskiej parafii i Stta należąca i młyn na tym stawie, przy którego początku kończy się parafia kalinowska.
5. Droga do Trzcianego, gdzie jest kościół parafialny także otwartym i kamienistym polem od kościoła kalinowskiego w lewą stronę kręto na zachód letni, przez wieś Przytulankę, przy której kończy się parafia.

Parafia kalinowska od wschodu ma letniego granicę, którą czyni rzeczka Brzozowa między Koroną i Litwą. Więcej żadnych granic ani woj[ewódzkich] ani powiatowych nie masz, gdyż ta parafia cała jest w Podlasiu, w ziemi bielskiej jako się wyżej wyraziło.

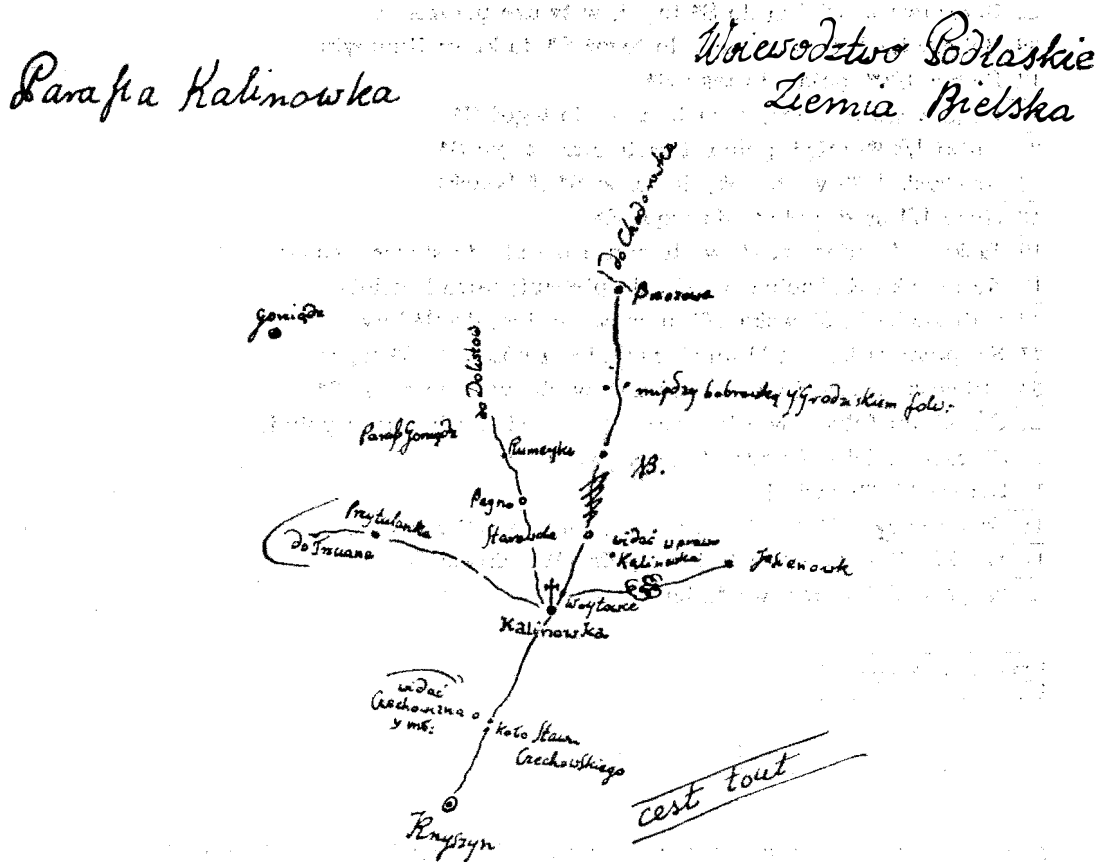
Takowe opisanie parafii mej kalinowskiej podpisem ręki własnej stwierdzam

X. Walenty Klimaszewski
Pleban Kalinowski mp

¹²⁴ Romejki.

¹²⁵ Czachowizna, por. opis parafii knyszyńskiej.

[wkladka wklejona przed opisem parafii kalinowskiej zawierajaca szkic parafii i zapis kartografaj]

[tekst obok szkicu, z lewej strony u góry — por. opis parafii w punkcie 8, droga nr 1]

NB Je ne sais si effectivement où passe le village Rumejki voila comme on s'exprime

od Starej woli dalej jadąc do wioski Rumejki (do parafii Goniadz należącej) przez górę, z tejże góry po prawej stronie widać wioski w Litwie zostające na mil 2, potem jadąc między Bobrowską wsią i folw. Grodziskiem, ciągnie się też droga przez wieś Brzozową, pod którą rz. Brzozowa bez mostu.

[poniżej do dołu karty wykaz miejscowości z określeniem ich położenia — por. opis parafii w punkcie 1]

- 29 Brzozowa 1 1/2 wsch. let., do S^a 126 knyszyńskiego do klucz Rumeyki
 — Brzozowa kościelna do S^a tegoż, w tymże położeniu
- 39 Bobrowka 1. w. wsch. let., do tegoż S^a do klucz Rumeyki
- 12 Bagna 1/2 w. półn., do tego S^a
- 18 Boguszewo folwark, 2. zach. zim., do tegoż S^a
- 21 Dutki 1/4 m. międ. połud. i zach. zim., tegoż S^a
- 2 Grodzisk 1. w. wsch. let., do tegoż S^a (folwark)
- 13 Guzy 1/4 sred. połud., do tegoż S^a
- 10 Jaskra 1/2 mier. międ. wsch. zim. i połud., do starost. knysz.
- 18 Kalinowka Kościelna wioska do plebanij tejże kościoła
- 20 Kalinowka Królewska 1/2 mier. wsch. let., do S^a kny.
- 27 Kropiwnica kro. 1500 międ. zach. let. i półn., do S^a tegoż
- 32 Milewskie folw. i wioska 1. mier. wsch. zim., do tegoż S^a
 — Ogrodniki folw. i wioska krok. 1500 międ. wsch. zim. i połud.
 — Starawola folw. i wieś 1/2 mier. wsch. let.
- 17 Sikora 1/2 m. zach. let.
- 18 Szpakowo 1/2 w. międ. zach. let. i półn., do S^a knyszyn.
- 14 Waski 1/2 m. międ. zach. let. i półn., Waszkiewice
 — Woyłowce 500 kro. wsch. let.

Dekanat Knyszyński

[tekst po prawej stronie szkicu — por. opis parafii w punkcie 6 i 5]

Kawałek Janowskich Borów na 1/4 rozciągający się zaraz za folwarkiem Ogrodnikami przytyka. Kawałek także niewielki przy wsi Milewskich lasu sosnowego znajduje się.

Rz. Brzozowa pod wsią Brzozową, do defluitacji niesposobna, z rzeczki Kruczka między Podlasiem i Litwą pod Korycinem płynącej wynikająca, w Bobrzę¹²⁷, granicząca między Koroną i Litwą. Koło tej rzeczki biele czyli błota ciągnące się aż do rz. Biebrzy.

≡ Staw Czachowski obszerny w koło circiter na 1 1/2 mile rozległości mający, z zdrojów gęstych i rzeczek małych weń wpadających formujący się,

¹²⁶ Starostwa.

¹²⁷ Wpadająca do rzeki Biebrzy.

- = Stawek mały we wsi Waskach z rzeki małej wynikający. Ta rzeczka płynie przez parafię kalinowską około granicy Kalinowki Kościelnej i wpada do Stawu Czachowskiego, *APENDIX I ANNA*
- = Stawek mały we wsi Kalinowce Kościelnej z zdrojów.

[poniżej wykaz młynów, kościołów i miast sąsiednich, por. opis parafii w punkcie 7 i 2]

[młyny:] na rz. Brzozowej do starost.

w Waskach na stawku (szlach.)

w Kalinowce Kościel. na stawku tamże będącym

Chodorowka 2. wsch. let.

Dolistow 2. w. półn.

Goniądz 2. w. międ. zach. let. i półn.

Jasienowka 1. m. zach. zim.

Korycin 2. mier. międ. wsch. let. i zim.

jazdy 1 1/2 Knyszyn 1. mier. połud.

Trzciane 2. m. zach. let.

[opis parafii knyszyńskiej, k. 39—45]

PARAFIA KNISZINSKA

[39]

1 mo

Kościół parafialny w mieście JKMci Knyszynie, w województwie podlaskim, w ziemi bielskiej, w powiecie brańskim, w dekanacie knyszyńskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże województwie i według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą, opisują się:

Ch r a b o ł y Jmci Pana Małachowskiego, pod samym zimowym wschodem, względem kościoła knyszyńskiego pół mili. Przy tejże wiosce nieoddzielnie zaraz kilku szlachty mieszka.

C z e c h o w i z n a Jmci Pana Małachowskiego, nad zachodem letnim, względem kościoła knyszyńskiego pół mili.

D ł u g o ł ę k a Jmci Pana Małachowskiego, nad zachodem zimowym, względem kościoła mila jedna.

G ó r a folwark Jmci Pana Małachowskiego, nad samym południem letnim, półtory mili.

G r ą d y przedmieście do miasta JKMci Knyszyna, pod samym wschodem letnim, względem kościoła ćwierć mili.

K n y s z y n starostwo, miasto JKMci, w którym kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się opisanie całej parafii, przy tymże mieście Knyszynie jest folwark znaczny tegoż nazwiska JMci Pana Małachowskiego, względem kościoła o tysiąc kroków.

K o p i s k o¹²⁸ Jmci Pana Karwowskiego, pod wschodem zimowym, względem kościoła knyszyńskiego półtory mili.

K r u p n o¹²⁹ Poświętne¹³⁰ do tegoż kościoła należące, pod południem letnim, tamże zaraz Krupno Starościńskie¹³¹ Jmci Pana Małachowskiego, względem kościoła pół mili. [40]

P e n s k i e Jmci Pana Bartochowskiego, pod letnim zachodem, względem kościoła mila jedna.

R u d a wieś Jmci Pana Małachowskiego, pod samym wschodem zimowym mila jedna mała.

R e k l e Jmci Pana Małachowskiego, między południem i zachodem zimowym półtorej mili.

S z a s z o w k a¹³² Jmci Pana Karwowskiego, pod wschodem letnim mila jedna mała.

¹²⁸ Kopisk. ¹²⁹ Winno być Krypno, por. zapis Perthéesa. ¹³⁰ Dziś Krypno Kościelne. ¹³¹ Dziś Krypno Wielkie. ¹³² Winno być Zofiówka, por. zapis Perthéesa.

Wodziłowka karczma i młynek Jmci Pana Małachowskiego, pod samym wschodem letnim ćwierć mili.

Zastocze Jmci Pana Małachowskiego, między południem i zachodem zimowym.

2 do

Od kościoła parafialnego sąsiednie kościoły są następujące:

Dobrzyniewo¹³³ kościół parafialny w tymże województwie, a w dekanacie augustowskim, Jmci Pana Kuczyńskiego, w starostwie knyszyńskim na wschód zimowy mil dwie.

Jasionówka¹³⁴ kościół parafialny w tymże województwie, a dekanacie augustowskim, Jmci Pana Małachowskiego, między wschodem letnim i północą zimową mil dwie miernych.

Kalinówka¹³⁵ kościół parafialny w tymże województwie a dekanacie knyszyńskim, w starostwie Jmci Pana Małachowskiego, między północą i zachodem letnim mila jedna.

[41] Trzciane kościół parafialny w tym województwie i starostwie // Jmci Pana Małachowskiego, a dekanacie augustowskim, pod zachodem zimowym mil dwie dobrych.

3 tio

Miasta znaczniejsze około kościoła knyszyńskiego są:

Białystok za rzeką nazwaną Supraśl, między południem i wschodem zimowym mil trzy.

Tykocin miasto za rzeką portową zwaną Narew, w którym mieście sądy ziemskie ziemi bielskiej kadencyarni cztery razy do roku odbywają się, leży między południem letnim i zachodem zimowym mil dwie.

Goniądz miasteczko grodowe nad rzeką portową nazwaną Biebrza, leży między północą i zachodem letnim od kościoła knyszyńskiego mil trzy.

Jasionówka miasteczko Jmci Pana Kuczyńskiego, między wschodem letnim i północą zimową.

4 to

Droga z Knyszyna do Białegostoku miejscami piaszczysta, a przez większą część korzenista. Jazdy letnią drogą godzin cztery, zimową zaś godzin trzy.

¹³³ Dobrzyniewo Kościelne. W tekście dalej błąd kopisty: zamiast „Kuczyńskiego” winno być „Małachowskiego”. ¹³⁴ Jasionówka. W tekście dalej błąd kopisty: zamiast „Małachowskiego” winno być „Kuczyńskiego”. ¹³⁵ Kalinówka Kościelna.

Droga z Knyszyna do Tykocina w jesieni albo wiosną błotnista i uprzykrzona. Letnią drogą jazdy godzin trzy, zimową dwie.

Droga z Knyszyna do Jasienowki piaszczysta, a przez część korzenista. Jazdy letnią drogą godzin trzy, zimową dwie.

Droga do Goniądza piaszczysta, a przez najznacniejszą część kamienista i uprzykrzona, letnią drogą jazdy godzin pięć, zimową drogą godzin trzy.

5 to

Staw w samym Knyszynie o kilkaset kroków od kościoła parafialnego [42] knyszyńskiego leży na samym wschodzie, od rzeczki Jaskrzanki mający początek i z różnych źródeł pomnożony, którego długość i szerokość na kilkadziesiąt sznurów.

Staw nazwany Czechowski pod imieniem August założony z samych tylko źródeł i strumyków maleńkich zebrany, leży nad zachodem letnim, którego długość i szerokość na około do dwóch mil rozciągać się może.

Stawek maleńki nazwany Sieńko, między południem i wschodem letnim, na trakcie do Białegostoku od Knyszyna trzy ćwierci mili.

Stawek nazwany Wodziłowka, także maleńki, nad samym letnim wschodem, przy którym grobelka do przejazdu niewygodna.

Stawek nazwany Jeleń, maleńki, na wschód zimowy o pół mili od Knyszyna.

Rzeka spławna nazwana Narew leży na wschód letni i południe o dwie mile od Knyszyna i tu się kończy parafia kościoła knyszyńskiego.

Błota i bagna są wielkie i obszerne, zaczynają się od wioski nazwanej Krypna i od wioski Długołęki, leży między południem i zachodem zimowym do dwóch mil szerokości, te wszystkie stykają się z rzeką spławną nazwaną Narwą.

6 to

Chrostów więcej w parafii knyszyńskiej, aniżeli otwartego pola. Jest leśnictwo knyszyńskie¹³⁶ Jmci Pana Karwowskiego nad wschodem letnim o mile mierną od Knyszyna, które wduż i wszecz do trzech mil rozciąga się. Oprócz brzoźni i sośniny zdatnej do budowli wszelkiej ma w sobie jeszcze podostatek w ostępach // jedliny, olszyny, brzeziny etc., a po [43] wielu miejscach chrosta i zarośle dosie[s] mają znaczną w sobie szerokość i długość, których nazwiska są niewiadome i dlatego się nie wyrażają.

¹³⁶ Siedziba leśnictwa mieściła się we wsi Borsukówka, której nie wymieniono.

7 mo

Młynów w parafii knyszynskiej jest pięć, wszystkie są Jmci Pana Małachowskiego. Na stawie w mieście Knyszynie jeden. Drugi na stawie Czechowskim. Trzeci na stawie małym Sieńko nazwanym, na którym także jest teraz tartak wybudowany. Czwarty na Wodziłowce, piąty na stawie Jeleniu. Innych machin tak wietrznych jako wodnych żadnych nie masz, ani też co takowego pod oko podpada, co by się ściągało do starożytności albo historii naturalnej.

8 vo

Drogi znaczniejsze i partykularne według miary mil takim sposobem się opisują:

1. Droga z Knyszyna do Białegostoku na wschód zimowy, samemi piaskami przez zarośla i chrosta do wioski Chraboł, za Chrabołami zaraz na tymże gościńcu jest folwark i mostek wygodny. Od folwarku aż do Dobrzyniewa samemi zaroślami droga korzenista, miejscami górzysta i glejowata, są i inne poboczne drożki, które do puszczy albo wiosek różnego nazwiska idą. Zaraz za Dobrzyniewem rzeka Supraśl wpada w Narew, na którym Supraślu jest tama bita przez Jmci Pana Małachowskiego, mocna, porządna i bezpieczna. // więcej tysiąca łokci długa. Od tej tamy mila jedna, do Białegostoku droga dobra i pospieszna.
- [44] 2. Droga z Knyszyna do Warszawy między południem letnim na tym gościńcu, o półtora tysiąca kroków od Knyszyna jest austerya wygodna, od niej zaraz widać folwark wielki o kilkaset kroków Jmci Pana Małachowskiego, po lewej stronie. Cokolwiek dalej ujechawszy pod Krypniem jest bród na kilkaset kroków długi w jesieni późnej albo na wiosnę uprzykrzony do przejazdu. Za wioską Krypniem na tymże trakcie będzie przynajmniej ośm brodów długich na kilkaset kroków, także w jesieni albo na wiosnę uprzykrzone do przejazdu. Począwszy od Krypna aż do tamy Tykockiej na Narwie jedzie się samemi chrostami, gąszczarzami[s] i tam się kończy parafia knyszynska.
3. Droga z Knyszyna do Goniądza na zachód letni polem otwartym, na tymże gościńcu przy wiosce Czechowiznie jest młyn i mostek wygodny, wyjechawszy o pół mile za wspomnianą wioskę będzie droga w lewą stronę na zachód zimowy, która idzie do Królewca na Ossowiec, gdzie jest przewóz na rzece portowej Biebrza o cztery mile od Knyszyna i stamtąd formuje się obszerniejszy gościniec Królewiecki.
4. Droga z Knyszyna do Grodna między wschodem letnim i północą zimową, wyjechawszy za miasto cała mila jedzie się piaskami otwartym polem aż do Boru Jasienowskiego, do którego dojeżdżając jest grobla

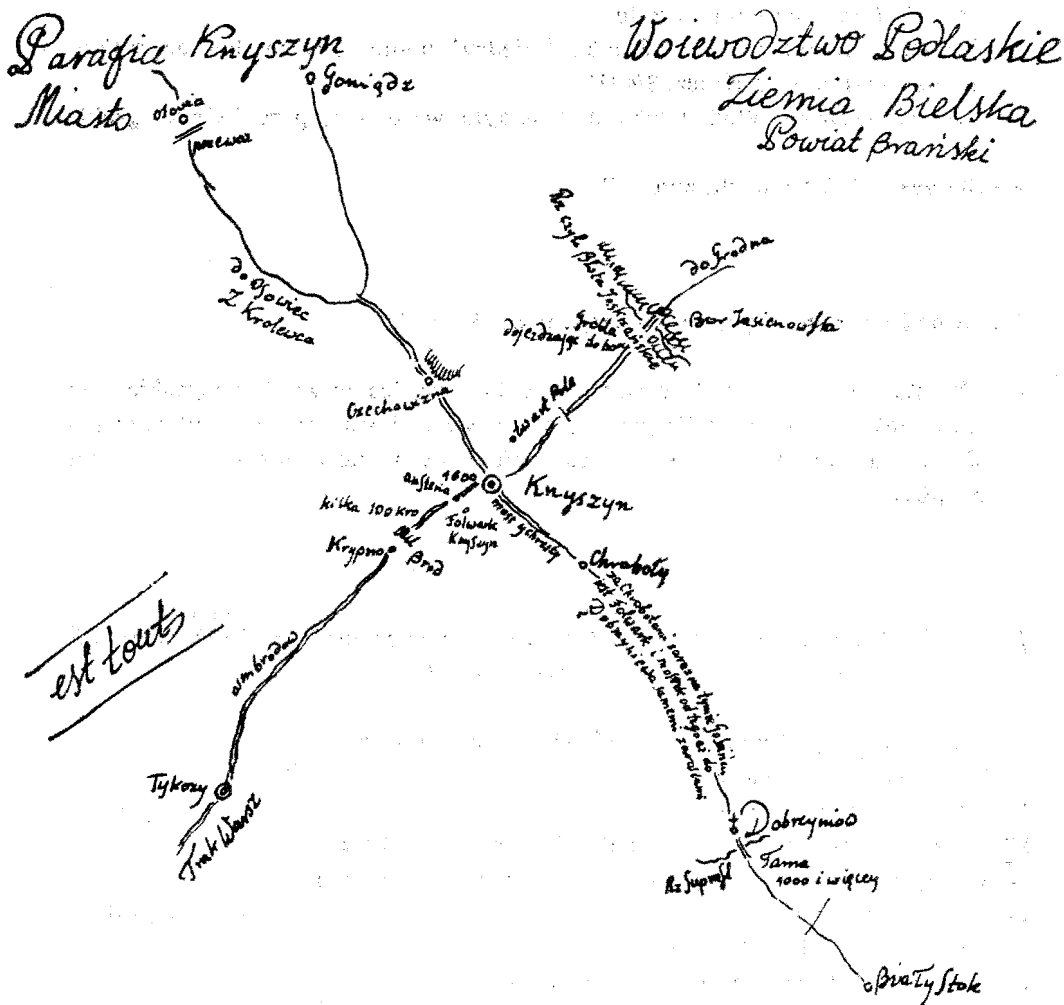
przez Imci // Pana Małachowskiego porządnie na rzece czyli Błotach [45]
Jaskrzańskich sypana i tu się kończy parafia knyszyn.

Parafia knyszyńska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich ani powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w województwie podlaskim, jako się wyżej wspomniało.

Takowe opisanie parafii mojej knyszyńskiej podpisem ręki mej własnej stwierdzam.

X. Wojciech Godlewski
Pleban Knyszyński

[poniżej nalepiona mała karta ze szkicem parafii knyszyńskiej i zapisem kartografa]

[tekst z lewej i prawej strony szkicu, u góry — por. opis parafii w punkcie 5]

Rz. spławną Narew na wschód i połud. o 2 mile i tu się kończy parafia. Błota i bagna są wielkie i obszerne, zaczynają się od wioski Krynopna i Długoleki, leżą między połud. i zach. zim. do 2 mil szerokości, te wszystkie stykają się z rz. Narwą.

- Staw w samym Knyszynie o kilka 100 krok.¹³⁷ od kośc. na samym wsch. od rz. Jaskrzanki mający początek i różnych źródeł pomnożony, którego długość i szer. na kilkadziesiąt sznurów.
- Staw nazwany Czechowski z samych tylko źródeł i strumyków zebrany, długość i szer. na około 2 mile.
- Stawek małeński nazwany Sienko [między] połud. i wsch. let. na trakcie do Białegostoku od Knisz. 3/4¹³⁸.
- Stawek nazwany Wodziłowka nad samym wsch. let., przy którym grobla zła.
- Stawek Jeleń na wsch. zim. 1/2.

[zapis pod szkicem — por. opis parafii w punkcie 6]

- Chrostów więcej aniżeli otwartego pola, jest leśnictwo knyszyńskie nad wsch. let. o 1 milę od Knyszyna, które wzdłuż i wszerz do 3 mil rozciąga się, il y a dans ce forêt des endroits où il n'y a que broussailles et troncs coupées.

[poniżej, z lewej strony karty do dołu wykaz miejscowości z określeniem ich położenia — por. opis parafii w punkcie 1]

- 9 Chraboły 1/2 pod zim. wsch. sam.¹³⁹, do star. knysz.
- 16 Czechowizna 1/2 nad zach. let.
- 36 Długoteka 1. zach. zim.
- 20 Góra 1 1/2 połud., królewszcz. il n'étoit pas hôte à lui
- Grądy przedmieście 1/4 wsch. let., do miasta Knyszyna
- Knyszyn przedmieście, jest folwark znaczny nazwany Knyszyn, względem kośc. 1000 kr. Pleb 5il [...]
- Kopisko 1 1/2 wsch. zim., do leśnictwa knysz.
- 8 Krypno Poświętne, let. połud. do kościoła należ.
- 13 Krypno Starościńskie 1/2, tamże zaraz przy Poświętn.
- 36 Penskie 1. zach. let.
- 31 Ruda 1. m. wsch. zim., do star. knysz.
- 6 Rekle 1 1/2 mied. połud. i zach. zim., do star. knysz.

¹³⁷ Kilkaset kroków. ¹³⁸ Od Knyszyna 3/4 mili. ¹³⁹ „sam” oznacza skrót słowa „samym” — pod samym zimowym wschodem, czyli na południowym wschodzie.

- 14 Szaszowka 1. m. pod wsch. let., Sofiówka selon [...] a la lesnict. du Knyszyn
 6 Wodziłowka 1/4 sam wsch. let., karczma i młynek, do star. knysz.
 10 Zastocze 1/4 międ. połud. i zach. zim., star. knysz.

[u dołu karty z prawej strony wykaz młynów oraz kościołów sąsiednich miast — por. opis parafii w punkcie 7, 2 i 3]

- [młyny:] Na stawie w mieście Knysz.
 na stawie Czechowskim
 na stawie maleńkim Sienko nazwanym i jeszcze i tartak
 na Wodziłowce
 na stawie Jeleniu
 Dobrzyniewo 2. wsch. zim.
 Jasienowka 2. mier. międ. wsch. let. i połud
 Kalinowka 1. międ. półn. i zach. let.
 Trzciane 2. d. zach. zim.

w — z

- 4 — 3 Białystok 3. międ. połud. i wsch. zim.
 3 — 2 Tykocin 2. międ. połud. let. i zach. zim.
 5 — 3¹⁴⁰ Goniądz 3. międ. półn. i zach. let.

¹⁴⁰ w — wiosną, z — zimą, np. 4^h wiosną i 3^h zimą jazdy z Knyszyna do Białegostoku.

[opis parafii Korycińskiej, k. 47—53]

PARAFIA KORYCIŃSKA

[47]

1 mo

Kościół parafialny w miasteczku Korycinie położony w województwie trockim, powiecie grodzieńskim, w dekanacie knyszyńskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są teje ekonomii grodzieńskiej, według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą.

Aulakowszczyzna¹⁴¹ wieś klucza JKMcI kumiańskiego, na wschodzie letnim i zimowym względem kościoła korycińskiego pół mili miernej.

Brody wieś nowokulturna klucza JKMcI czerłońskiego, między wschodem i południem letnim mila wielka jedna.

Białousy wieś klucza JKMcI czerłońskiego, pod wschodem letnim od kościoła mila jedna wielka.

Białystoczek pod dożywociem Jmci Pana Jakubowskiego w kluczu czerłońskim, pod zachodem zimowym pół mile małe.

Brzozówka¹⁴² pod dożywociem Jmci Pana Szaniewskiego komornika powiatu grodzieńskiego, w kluczu czerłońskim, pod południem letnim od kościoła mila wielka.

Brzozówka ziemiańska¹⁴³ wieś klucza JKMcI Czerłońskiego, między południem i wschodem zimowym od kościoła korycińskiego mila jedna wielka.

Czarnystok wieś klucza JKMcI czerłońskiego, pod południem letnim pół mili wielkie.

Czerlona dwór i klucz JKMcI, między południem i wschodem zimowym mila jedna wielka.

Dzięciółówka¹⁴⁴ wieś klucza JKMcI czerłońskiego, pod wschodem zimowym ćwierć mili miernej. [48]

Długi Ług¹⁴⁵ na wschodzie zimowym, wieś do klucza JKMcI czerłońskiego należąca, pół mili wielkie.

Gorszczyzna wieś klucza JKMcI kumiańskiego, pod wschodem zimowym ćwierć mili wielkie.

Jedlinka¹⁴⁶ wieś klucza JKMcI czerłońskiego, pod wschodem zimowym mila jedna wielka.

¹⁴¹ Dziś Aulakowszczyzna lub Aulekowszczyzna. ¹⁴² Brzozówka Strzelecka.
¹⁴³ Brzozówka Ziemiańska. ¹⁴⁴ Dzięciółówka. ¹⁴⁵ Długi Ług. ¹⁴⁶ Wieś nie istnieje.

- Korycin miasteczko JKMci do klucza kumialskiego należące, pod północną letnią od kościoła kroków tysiąc.
- Kumiała dwór JKMci klucza kumialskiego, pod północą zimową pół ćwierć mili od kościoła.
- Kumiała wieś klucza JKMci kumialskiego niedaleko od dworu, w tymże położeniu.
- Krukowszczyzna wieś klucza JKMci czerłońskiego, na południe letnie pół ćwierci mili.
- Kujbiedy¹⁴⁷ wieś do klucza JKMci czerłońskiego, na południu letnim mila wielka.
- Laskowszczyzna pod dożywociem Jmci Pana Bartoszewicza w kluczu JKMci kumialskim, na wschód letni mila cała.
- Łosiniec wieś nowokulturalna klucza JKMci czerłońskiego, między południem i wschodem letnim mila mała.
- Mielniki wieś klucza kumialskiego, na północ letnią od kościoła kroków tysiąc pięćset.
- Mielewszczyzna młyn i tartak klucza JKMci kumialskiego, na wschodzie zimowym pół ćwierci mili.
- Niewiadomie¹⁴⁸ wieś klucza JKMci czerłońskiego, na wschodzie zimowym trzy ćwierć mili.
- Przestawka wieś klucza czerl., między wschodem i południem mila wielka.
- [49] Popiołowka wieś klucza czerłońskiego, między wschodem i południem pół mili.
- Rutka¹⁴⁹ wieś JKMci klucza kumialskiego, na wschodzie zimowym kroków dwa tysiące od kościoła.
- Rudawka wieś klucza JKMci janowskiego, na wschodzie letnim pół mili mierne.
- Romaszkowka wieś klucza JKMci janowskiego, między północą i wschodem pół mili.
- Seroczymostek¹⁵⁰ wieś klucza janowskiego, na wschód zimowy mila wielka od kościoła korycińskiego.
- Szaciłowka wieś klucza czerłońskiego, między wschodem i południem zimowym, leży o ćwierć mili od kościoła.
- Szumowo wieś klucza JKMci kumialskiego, na wschód letni pół mili od kościoła.
- Skindzierz wieś klucza JKMci kumialskiego, na wschodzie letnim i północy mila wielka.

¹⁴⁷ Kujbiedy.
Mostek.

¹⁴⁸ Wieś dziś nie istnieje.

¹⁴⁹ Rudka.

¹⁵⁰ Soroczy

- Sitkowo wieś nowokulturna klucza czerłońskiego, na wschodzie zimowym mila wielka.
- Ostrynie¹⁵¹ wieś nowokulturna klucza janowskiego, na wschodzie zimowym półtorej mili.
- Ostra Góra wieś do klucza JKMcI czerłońskiego należąca, na wschodzie zimowym trzy ćwierci mili.
- Wyłududy wieś klucza kumialskiego, na północy letniej pół mili wielkiej od kościoła.
- Wyłudki wieś klucza janowskiego, na północ letnią mila wielka od kościoła korycińskiego.
- Woyłacki¹⁵² w kluczu JKMcI czerłońskim pod dożywociem dwóch szlachty Jana i Woyciecha Konopków, między wschodem zimowym i południem mila jedna wielka.
- Zakale wieś klucza JKMcI kumialskiego, na wschodzie zimowym pół mi- [50] li małe od kościoła.
- Zabrodzie wieś klucza JKMcI kumialskiego, na wschodzie letnim pół mili wielkie.
- Zdroie wieś nowokulturna klucza JKMcI janowskiego, między południem zimowym mila wielka jedna.

2 do

Od kościoła parafialnego kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

- Chodorowka¹⁵³ kościół parafialny w ekonomii grodzieńskiej, w kluczu JKM dobasiewskim, w dekanacie knyszyńskim, na zachód letni mila jedna wielka.
- Janowa¹⁵⁴ kościół parafialny w tymże dekanacie i ekonomii grodzieńskiej, na zachód letni mila jedna wielka.
- Jasionowski¹⁵⁵ kościół parafialny w dobrach W JPani Zaleskiej podkomorzyny nurskiej, leży między południem i zachodem zimowym mila jedna mała.

3 tio

Miasta znaczniejsze około kościoła korycińskiego są:

- Grodno miasto stołeczne powiatu grodzieńskiego, między wschodem i południem zimowym nad rzeką Niemnem, odległe mil osiem od kościoła korycińskiego.

¹⁵¹ Ostrynka. ¹⁵² Winno być Woytachi, dziś Wojtacy.

¹⁵³ Dziś Poświętne.

¹⁵⁴ Kościół w Janowie.

¹⁵⁵ Kościół w Jasionówce.

Ty k o c i n miasteczko sądowe ziemi bielskiej mil pięć od Korycina nad rzeką Narwą, leżące między zachodem i południem.

G o n i ą d z miasto grodowe nad rzeką Bobrzą leżące, w powiecie brańskim mil cztery wielkich od Korycina.

[51]

4 to

D r o g a z Korycina do Grodna prosta wytknięta gładko, należycie uregulowana. Jazdy letnią porą godzin dziesięć z popasem, a zimową za osim stanąć można.

D r o g a z Korycina do Tykocina prosta, należycie uregulowana. Jazdy letnią porą godzin siedm z popasem, a zimową za pięć godzin stanąć można.

D r o g a z Korycina do Goniądza kręta, błotnista, po części górzysta, mostków i grobli nie masz. Jazdy letnią porą godzin sześć jachać trzeba, a zimową porą za godzin cztery stanąć można.

5 to

J e z i o r żadnych w tej parafii nie masz.

R z e k a nazwana Wasilowka poczyna się za miasteczkiem Janowa¹⁵⁶, przez całą parafię korycińską i koło samego miasteczka Korycina idąc, za dworem kumialskim wpada do rzeki Brzozową nazwanej, ciągnie się na mil dwie.

G r o b l a wielka usypana poczynająca się od wsi i mły na Mielnikow, która w lewą stronę udana do dworu klucza JKMc i kumialskiego, a w prawą stronę do Janowa, na gościniec idący do Janowa uregulowany. Grobel w Skindzierzu trzy z kamieni zrzuconych, z jazdy niewygodnych, na ruczajach z gór i sianożęci ciągnących się przez szrodek wsi, mostki małe na nich dobre w Krukowszczyźnie i w Czarnymstoku. Grobel z kamieni zrzuconych do jazdy niewygodnych dwie na strużkach z łąki sączących się, jest ich i więcej pomniejszych.

[52]

6 to

L a s u w parafii korycińskiej różnego na opał i budowlę użytecznego, do leśnictwa JKM ekonomii grodzieńskiej należącego, na mil dziesięć i więcej znajduje się. Zarośle i chrosty długości i szerokości po kilka morgów w sobie mające, które nie mają własnych nazwisk, tu się nie piszą.

¹⁵⁶ Janów.

Młynów na rzece Wasilowce trzy: to jest: w Romaszkowce młyn jeden, w Mielewszczyźnie młyn i tartak, w Mielnikach młyn jeden. Na rzece nazwanej Brzozową w Woytachach młyn i folusz, w Kuybiedach młyn. Te wszystkie młyny w dobrach ekonomii grodzieńskiej.

Drogi partykularne i trakty publiczne w tej parafii podług miary mil tak się opisują:

1) Droga do Janowa, razem trakt publiczny zimowy i letni grodzieński, począwszy od kościoła parafialnego korycińskiego na wschód letni polem otwartym do wioski i młyna Romaszkowki na rzece Wasilowce uregulowanego, także polem otwartym i drogą suchą w równej odległości od Janowa po lewej stronie widać wioski Wiłudy i Wiłudki, a po prawej stronie Zabrodzie, Szumowo i Aulakowszczyzna — wsie do klucza JKM kumialskiego należące. Tu się kończy parafia korycińska.

2) Droga do Chodorowki, gdzie jest kościół parafialny, razem trakt do Królewca, na północ trzeba jechać letnią przez miasteczko Korycin, koło wsi Mielnikow, dworu klucza JKM kumialskiego, koło wsi Kumiały, przez wieś Skindzierz, tu się granica parafii korycińskiej kończy. [53]

3) Droga do Jasienowki razem trakt publiczny warszawski, gdzie jest kościół parafialny między południem i zachodem zimowym, polem otwartym trzeba jechać przez młyn na rzece Brzozowej nazwany Kruczek Wł. JMci Pani podkomorzyny nurskiej, gdzie się kończy granica parafii korycińskiej.

Parafia korycińska jest na samej granicy podlaskiej i ją rozgranicza rzeka Brzozowa od Korony, ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w ekonomii JKM grodzieńskiej, jako się wyżej o tym namieniło.

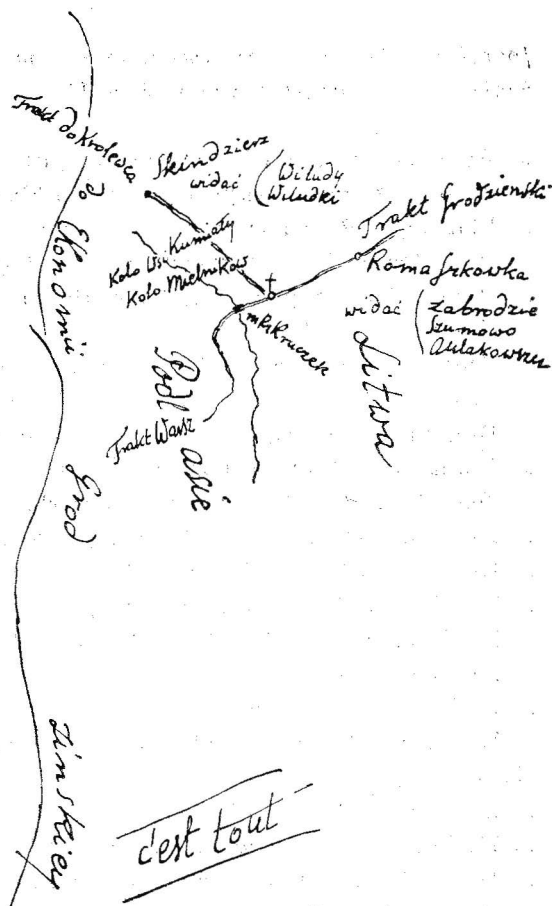
Takowe opisanie parafii mojej korycińskiej podpisem ręki własnej stwierdzam. Pisan w Korycinie Roku 1784 dnia 26. Julii.

X. Józef Świeżyński
Kanon. Inland. Pleban Korycin.

[na k. 46 naklejona mała karta ze szkicem parafii korycińskiej i zapisem kartografa]

Parafia Korycin

Województwo Trockie
Powiat Grodzieński

[zapis nad szkicem, u góry karty z lewej i prawej strony — por. opis parafii w punkcie 5]

- Rz. Wasilowka za miasteczkiem Janowa, koło samego miasteczka Korycina idąc, za dworem kumialskim wpada do rz. Brzozowej.
- Grobla wielka usypana poczynająca się od lasu i młyna Mielnikow na gościniec idący do Janowa.
 - Groblów w Skindzierzu 3 na ruczajach z gór i sianozęci ciągnących się // przez środek wsi mostki małe w Krukowszczyźnie i Czarnym Stoku. [54]
 - Grobel niewygodnych i na strużkach z łąki łączących się.

[poniżej, z lewej strony szkicu wykaz miejscowości z określeniem ich położenia — por. opis parafii w punkcie 1]

- Aulakowszczyzna 1/2 mier. międ. wsch. let. i zim., do klucza kumialskiego
- Brody 1. w. międ. wsch. i połud., do klucza czerłońskiego [nowa kolonia] ¹⁵⁷
- Białousy 1. w. pod wsch. let., do tegoż
- Białystoczek 1/2 m. pod zach. zim., do tegoż
- Brzozowka 1. w. połud., do tegoż klucza
- Czarnystok 1/2 w. połud., do tegoż
- Czerlona dwór 1. w. międ. wsch. zim. i połud., dwór i klucz
- Dzieciołowka 1/4 mier. wsch. zim., do tegoż
- Długiług 1/2 w. wsch. zim., do klucza tegoż
- Gorszczyzna 1/4 w. pod wsch. zim., do klucza kumialskiego
- Jedlinka 1. w. pod wsch. zim., do czerłońskiego klucza
- Korycin 1000 krok. od kościoła, połud. let., do kumialskiego klucza
- Kumiała dwór 1/8 półn. zim., tegoż klucza
- Kumiała wieś w tymże położeniu, tegoż, niedaleko dworu
- Krukowszczyzna 1/8 połud., klucza czerłońskiego
- Kuybiedy 1. w. połud. let., tegoż
- Laskowszczyzna 1. w. wsch. let., w kluczu kumialskim
- Łosiniec 1. w. międ. połud. i wsch. let., w kluczu czerłońskim
- [nowa kultura] ¹⁵⁸
- Mielniki 1500 krok. półn., klucza kumialskiego
- Mielewszczyzna 1/8 wsch. zim., w tymże, młyn i tartak
- Niewiadomie 3/4 wsch. zim., w kluczu czerłońskim
- Przesławka 1. w. międ. wsch. i połud., do tegoż
- Popiołówka 1/2 międ. wsch. i połud., do tegoż
- Rutka 2000 krok. wsch. zim., do klucza kumialskiego

¹⁵⁷ Nowa kolonia oznacza wieś nowokulturną, zob. przypis 86.

¹⁵⁸ Nowa kul-

tura oznacza wieś nowokulturną, zob. przypis 86.

- Rudawka 1/2 mier. wsch. let., do klucza janowskiego
- Romaszkówka 1/2 międ. półn. i wsch., w tymże
- Seroczymostek 1. w. wsch. zim., w tymże
- Szaciłowka 1/4 międ. wsch. i połud., do klucza czerłońskiego
- Szumowo 1/2 wsch. let., do klucza kumialskiego
- Skindzierz 1. w. międ. wsch. let. i półn., do tegoż
- Sitkowo 1. w. wsch., do klucza czerłońskiego nowa kultura
- Ostrynie 1 1/2 wsch. zim., do klucza janowskiego nowa kultura
- Ostra Góra 3/4 wsch. zim., do klucza czerłońskiego
- Wyłudki 1/2 w. półn. let., do klucza kumialskiego
- 8 Wyłudki 1. w. półn. let., do klucza janowskiego
- Woyłacki 1. w. międ. wsch. zim. i połud., do klucza czerłońskiego
- Zakale 1/2 m. wsch. zim., do klucza kumialskiego
- Zabrodzie 1/2 w. wsch. let., do tegoż
- Zdroie 1. w. międ. połud. zim., do klucza janowskiego nowa kultura

Dekanat Knyszyński

[zapis pod szkicem, u dołu karty — por. opis parafii w punkcie 2 i 3]

Chodorowka 1. w. zach. let.

Janowa 1. w. zach. let.

Jasienowka 1. m. międ. połud. i zach. zim.

zim. 8 Grodno 8 międ. wsch. i połud.

zim. 5 Tykocin 5 międ. zach. i połud.

4 Goniądz 4. w. połud.

[opis parafii niewodnickiej, k: 55—60]

PARAFIA NIEWODNICKA

[55]

I mo

Kościół parafialny na placu udzielnym w swoim obrębie położony, nazwany od rzeki Niewodnicy niedaleko kościoła płynącej. Niewodnica Kościelna w województwie podlaskim, w ziemi bielskiej, w powiecie surazkim, w diecezji wileńskiej, w dekanacie knyszyńskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące w tymże województwie i powiecie według alfabetu ułożone jak po sobie idą:

Barszczoka¹⁵⁹ Jmci Pana Łyszczyńskiego, trzy ćwierci mili od kościoła niewodnickiego między zachodem zimowym i południem.

Czaplin na zachód zimowy ćwierć mili duże, Jmci Panów kollatorów kościoła niewodnickiego, to jest: Jmci Panów Cybulskich, Świderskich, Zaliwskich, Godlewskich i plebanii niewodnickiej.

Horodniany na wschód letni pół mili, wieś szlachecka i karczma Jmci Panów Horodenskich.

Ihnatki¹⁶⁰ wieś Jmci Panów Orsettych, w równym położeniu, lecz pół mili wielkie od kościoła niewodnickiego.

Koplany dwór Jmci Panów Orsettych, między wschodem zimowym i południem pół mili mierne.

Markowszczyzna dwór i karczma, na południe pół mili, Jmci Pana Łyszczyńskiego.

Markowszczyzna dwór i karczma tamże, Jmci Pana Wiszowatego.

Mince wieś Jmci Panów kollatorów kościoła niewodnickiego wyż[ej] wyrażonych, na zachód letni ćwierć mili duże.

Malisze¹⁶¹ dwóch szlachty Panów Borowskich, na wschód zimowy ćwierć mili duże.

Niewodnica Kościelna dwór Jmci Pana Łyszczyńskiego, na kroków [56] dwieście pięćdziesiąt od kościoła na wschód zimowy.

Niewodnica Korycka na wschód zimowy ćwierć mili, takż Jmci Pana. **Tołóże**¹⁶² Jmci Pana Łyszczyńskiego, między południem i zachodem letnim pół mili.

Topole młyn i karczma Jmci Pana Łyszczyńskiego, ćwierć mili małe między wschodem zimowym a południem.

¹⁵⁹ Winno być Barszczówka.

¹⁶⁰ Ignatki.

¹⁶¹ Dziś osada nie istnieje.

¹⁶² Winno być Tołtze.

Trypucie Jmci Panów Cybulskich, ćwierć mili na zachód zimowy, za rzeczką Niewodnicą.

Woroszyłowyszczyna¹⁶³ folwark kościoła juchnowieckiego, tamże cegielnia, między wschodem letnim i zimowym pół mili.

Zalesiany Jmci Panów Kobylińskich, ćwierć mili wielkie między wschodem zimowym i południem.

2 do

Od tego kościoła parafialnego kościoły w okolicy sąsiedzkie są te:

Białystok kościół parafialny w tymże dekanacie i powiecie, w dobrach JO Pani Branickiej kasztelanowej krakowskiej, na wschód letni mila wielka.

Juchnowiec kościół parafialny w tymże dekanacie i powiecie, na wschód zimowy, w dobrach szlacheckich, mila jedna wielka od kościoła niewodnickiego.

Turośń kościół parafialny mila mała na południe, w dobrach JW Pana Zaleskiego starosty boreckiego.

Choroszcz kościół parafialny i klasztor WX. dominikanów, mila mała, leży między zachodem letnim i północą w dobrach JO Pani Branickiej kasztelanowej krakowskiej.

3 tio

Miasta znaczniejsze około tego kościoła są:

Białystok JO Pani Branickiej, na wschód letni mila wielka.

[57] Suraz¹⁶⁴ miasto niegdyś sądowe w diecezji łuckiej, mil dwie i pół za rzeką portową Narwą zwaną, na południe położone.

Choroszcz miasteczko JO Pani Branickiej kasztelanowej krakowskiej, mila mała między zachodem letnim i północą.

4 to

Drogi znaczniejsze w parafii niewodnickiej są te: gościniec warszawski partykularny od Suraza miasta i od przewozu przez rzekę Narew, tamże w Surazu, w parafii niewodnickiej dzieli się na dwoje, od południa dąży, od kościoła na sznurów geometrycznych cztery, prowadzi przez Choroszcz miasteczko wyż[ej] wyrażone, do mostu Dobrzyniewskiego, dalej ku pruskiej granicy, rozdziela się wyżej na pół ćwierci mili w prawo przez Ho-

¹⁶³ Dziś Księżyno – dzielnica Białegostoku.

¹⁶⁴ Suraz.

rodniany ku wschodowi letniemu do Białegostoku, stamtąd do Grodna. Z Niewodnicy do Białegostoku jazdy półtorej godziny letnią porą, zimową godzin jedna.

5. to.

Jezior żadnych nie ma, ani też błot znaczniejszych.

Staw nazwany Topole Jmci Pana Łyszczyńskiego na rzece małej zwanej Niewodnica, poczynający się w parafii zabłudowskiej w dobrach JO Xiążąt Radziwiłłów, na wschód zimowy o ćwierć mili od kościoła.

Stawek Czapliński zwany, na tejże rzece Niewodnicy, do szlachty czaplińskiej należący, na zachód letni dziesięć sznurów geometrycznych od kościoła.

6 to

Lasów znacznych nie ma parafia niewodnicka, szczególnie jednak znaczniejszy między innymi zaroślami i gaikami las Jmci Pana Łyszczyńskiego poczynający się od wschodu zimowego // ku zachodowi takż zimowemu, [58] wzdłuż ćwierć mili małe, wszere nie równie, miejscem sznurów geometrycznych plus minus dwadzieścia, w innym miejscu piętnaście, wreszcie po kilka sznurów. Drzewo więcej do opału zdadne niżeli do budowli, w szczególności jednak drzewo w tym lesie znajduje się: sośnina rzadkiego słoju, jedliny trochę, dębiny barzo mało, brzeziny część, olszyny część, inne gaiki po kilkanaście i po kilka morgów oraz zarośli małej wagi i nazwisk własnych nie mają.

7 mo

Młynów dwa w parafii tej, jeden w Topolach na rzece Niewodnicy, o ćwierć mili od kościoła na wschód zimowy, tamże i mostek. Drugi młyn szlachty czaplińskiej sznurów dziesięć geometrycznych odległości. Więcej według artykułu siódmego nic nie masz osobliwego.

8 vo

Drogi partykularne i trakty publiczne tak się opisują:

1 mo Droga, do Białegostoku na wschód letni od kościoła polem otwartym, przecina gościniec z Suraża do Choroszczy jako wyżej plus minus na sznurów geometrycznych dziesięć, tu się kończy parafia, przechodzi przez grunta i wieś Klepacze do diecezji łuckiej, starostwa surazkiego należącej, przez mostek przy młynie, stamtąd ciągnie się w prawą stronę przez wieś Starosielce zwaną, znowu do diecezji wileńskiej i włości do Białegostoku należącej.

2 do Droga do Juchnowca, gdzie jest kościół parafialny, na wschód zimowy ciągnie się od kościoła do gościńca surazkiego, dalej laskiem małym pojechawszy z tegoż gościńca w lewo mimo wioski Niewodnicy Korycka zwanej Jmci Pana Łyszczyńskiego, prosto mimo karczemki i dworu koplńskiego Jmci Panów Orsettych, i tu się kończy parafia niewodnicka, dalej przez wioskę Bronczany Jmci Panów Orsettych, przez [59] wioseczkę Koyrany, mimo wietrznego młyna aż do samego kościoła Juchnowieckiego.

3 to Droga do Turosnej, gdzie jest kościół parafialny, na południe ku wschodowi zimowemu ciągnie się od kościoła niewodnickiego przez lasek mimo młyna, przez mostek mimo karczmy Topole zwanej Jmci Pana Łyszczyńskiego, stamtąd prosto przez lasek tegoż Jmci Pana Łyszczyńskiego, i tu się rozdzielają drogi, w lewą stronę do wioski Niecki zwanej Jmci Pana Łyszczyńskiego, gdzie się kończy parafia niewodnicka, dalej przez wioskę Iwanówkę Jmci Pana Zaleskiego; w prawą zaś stronę rozdziela się do miasta Suraza, mimo dwóch karczmi i dworu Jmci Pana Łyszczyńskiego, i tu się kończy parafia niewodnicka.

4 to Droga do miasteczka Choroszczy, gdzie jest kościół parafialny, na północ od kościoła niewodnickiego na kroków tysiąc łączy się z gościńcem surazkim, potym przez mostek mały, przez wieś szlachecką, mimo dwóch karczmi, w prawo prostą drogą aż do samej Choroszczy.

Parafii niewodnickiej ograniczenie od wschodu słońca letniego: graniczy z diecezyą łucką przerynąjącą parafię niewodnicką od białostockiej klinem w diecezyą wileńską, weszło z trzema wioskami i dworem klepackim. Wioski nazywają się Hryniewiczze, Klepacze i Oleszki do starostwa surazkiego należące. Od wschodu zimowego z parafią juchnowiecką, od południa z parafią turosińską, od zachodu i północy lubo w wileńskiej diecezyi zachodni granica prowincjalna litewska granicząca z Podlasiem, to jest: na zachód z wioskami WW XX. bazylianów supraślskich zwanymi Baciuty, Zawady, Topielcem, Zacierlanami. Na północ z gruntami choroskimi JO Jmci Pani kasztelanowej krakowskiej do miasteczka Choroszczy należącymi.

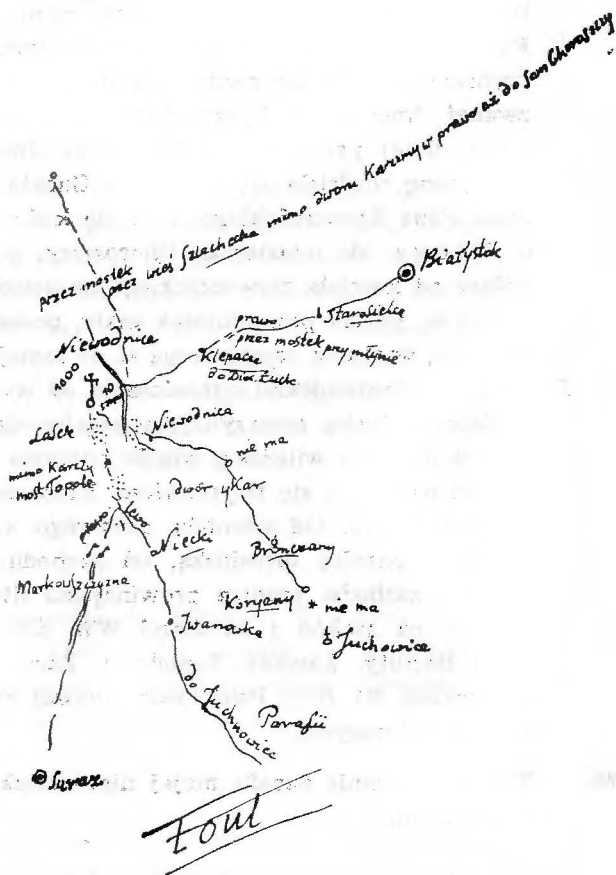
[60] Takowe opisanie parafii mojej niewodnickiej podpisem ręki mej własnej stwierdzam.

X. Ignacy Jurski
Pleban Niewodnicki

[na k. 54 naklejona mała karta ze szkicem parafii niewodnickiej i zapisem kartografa]

Parafia Niewodnica Kościelna

Województwo Łódzkie
Ziemia Bielska
Powiat Żurawki

[tekst obok szkicu, z lewej strony u góry — por. opis parafii w punkcie 8 oraz 5 i 6]

Parafia graniczy z diecezją łucką przerynącą parafię niewodnicką od białostockiej klinem w diecezją wileńską, weszło z trzema wioskami i dworem klepackim. Wioski nazywają się: Hryniewiczze, Klepacze i Oleszki do starost. surazkiego należące.

Od wsch. zim. z parafią juchnowiecką, a od połud. z parafią turosińską, od zach. i półn. lub w wileńskiej diecezji zachodzi granica litewska granicząca z Podlasiem, to jest na zach. z wioskami: Baciuty, Zawady, Topielcem, Zacierlanami, na północ z gruntami choroskimi.

Staw nazwany Topole 1/4 na wsch. zim. na rz. małej Niewodnica zwanej.

— „ — Czapliński na tejże rz., na zach. 10 sznur¹⁶⁵.

Lasów znacznych nie masz.

Las poczynający się od wsch. zim. ku zach. zim. wzdłuż 1/4^m. wszędy **nie** równie miej[sce]m] szerszy 20 szn., 15 i 2 sznur.

[poniżej, do dołu karty wykaz miejscowości z podaniem ich położenia — por. opis parafii w punkcie 1]

8 Barszczoka 3/4 międ. zach. zim. i połud.

21 Czaplin 1/4^d. zach. zim.

15 Horodniany 1/2 wsch. let.

7 Ignatki 1/2 mier. międ. wsch. let. i zim.

— Koplany 1/2^w. międ. wsch. let. i zim.

— Koplany dwór 1/2 mier. wsch. zim. i połud.

— Markowszczyzna dwór i karcz. 1/2 połud., do Pana Leszczyn.¹⁶⁶

— Markowszczyzna dwór i karcz. tamże, do Pana Wyszow.¹⁶⁷

— Mince 1/4^d. zach. let. / dworek sekularne

— Malisze 1/4^d. wsch. zim.

— Niewodnica Kościelna / dwór 200 kro. od kośc. wsch. zach.

— Niewodnica Korycka 1/4 wsch. zim.

— Tołozę 1/2 międ. połud. i zach. let.

— Topole 1/4^m. międ. wsch. zim. i połud.

11 Trypucie 1/4 zach. zim., za rz. Niewodnicą

— Woroszyłowszczyzna folwark 1/2 międ. wsch. let. i zim., do kościoła juchnowieckiego, tamże cegielnia

— Zalesiany 1/4^w. międ. wsch. zim. i połud.

¹⁶⁵ Odległy od kościoła o 10 sznurów geometrycznych.

¹⁶⁶ W opisie parafii —

Lyszczynskiego. ¹⁶⁷ W opisie parafii — Wiszowatego.

Dekanat Knyszyński

[zapis z prawej strony karty, pod szkicem — por. opis parafii w punkcie 7, 2 i 3]

[młyny:]

10 w Topolach na rz. Niewodnica, 1/4 od kośc. na wsch. zim.
Czapliński

33 Markowszczyzna części Tołoczy i Niecki ¹⁶⁸

Białystok 1. w. wsch. let.

dek. biel. Juchnowiec 1. m. wsch. zim.

Turośń 1. m. połud.

Choroszcz 1. m. międ. zach. let. i półn.

diecez. łuck. Suraż 2 1/2 połud.

¹⁶⁸ Dodatkowa uwaga kartografa, że Markowszczyzna obejmuje część Tolczy („Tołocz” to zapewne błędny zapis kopisty) i Niecki, wsi leżącej na granicy parafii niewodnickiej.

[opis parafii turosińskiej, k. 61—62]

[61]

PARAFIA TUROSIŃSKA

Turośń Kościelna, w której kościół parafialny, nowy, murowany kosztem i nakładem JW Jmci Pana Zaleskiego starosty boreckiego Pana i Fundatora i Dobr., w województwie podlaskim, ziemi bielskiej, powiecie brańskim, dekanacie knyszyńskim.

Dwór tegoż Pana, przy tym młyn, staw z mostami na rzece Turosienka¹⁶⁹ nazwanej, od kościoła staj dwadzieścia. Karczma przy wsi, do kościoła idąc most i grobla.

Bazuny¹⁷⁰ dwór i folwark tegoż Pana, w którym kanały, na nich most na zachód zimowy, od kościoła staj dwadzieścia. Droga prosta. Przy tym dworze w boku na wschód zimowy wioska Bazuny z poddanymi. Droga od kościoła prosta do Dołków przez chrosty, bór sosnowy i dębowy.

Dołki wieś i dwór tegoż Pana z poddanymi. Karczma przy drodze warszawskiej, która idzie do Suraza miasta na południe.

Dobrowoda¹⁷¹ na zachód letni pół mili od kościoła WJmci Pana Wielowieyskiego, graniczy z Baciutami wsią XX. bazylianów supraslskich.

Stoczek¹⁷² na zachodzie letnim JWmci Pana starosty, z Boiarami graniczy Hukowskiemi, parafią surazską, od kościoła pół mili.

Kowale tegoż Pana, między południem i zachodem. Droga prosta od kościoła pół mili, graniczy z Surazem.

Turośń Dolna¹⁷³, w której dwór JW Jmci Pana Wielowieyskiego, na zachód słońca. Karczma przy dworze na gościńcu warszawskim na[d] rzeką Turosienką, przez którą przejazd bywa trudny dla zlewów wody. Gościniec prosty z Białogostoku do Suraza.

Iwanówka wieś JW Jmci Pana starosty, od kościoła droga prosta, o pół mili, graniczy z Nieckami wsią WJPana Łyszczynskiego. Droga prosta do Niewodnicy, w której kościół parafialny od // Turośni mila niewielka.

Juraszki¹⁷⁴ wieś JW Jmci Pana starosty, na wschód słońca za dworem od kościoła ćwierć mili graniczy z Pomigaczami starostwa surazskiego, parafią surazską.

Szerenosy szlachta, leżą nad rzeczką Turosienką, która idzie od Bielew¹⁷⁵ starostwa surazskiego na Hołowki. Staw, młyn z mostami i groblą, WJmci Pana Woynicza komend. granicznego, która idzie na Szerenosy, Turośń Kościelną i Dolną i tam wpada [w] Narew i kończy się. Ta wieś ma dwór JW Jmci Pana Humaickiego, graniczy z dobrami JMci Panów

169 Rzeka Turośńianka. 170 Buzuny. 171 Dobrowoda. 172 Stoczek.
173 Turośń Dolna. 174 Juraszki. 175 Od wsi Biele.

Orsettych na wschodzie letnim, od kościoła turosińskiego do kościoła juchnowieckiego pół mile, droga tamże prosta przez bór sosnowy.

Kościół choroski parafialny XX. dominikanie trzymają, dwie mile niewielkie od Turośni. Białystok także między północą i wschodem mil dwie.

Kościół zabłudowski mil dwie na wschód słońca dekanatu naszego.

Kościół strabelski parafialny diecezji łuckiej, mila jedna na wschód zim.

Kościół bielski parafialny mil trzy.

Kościół surażski parafialny między południem i zachodem mila jedna.

Droga górzysta i piaskowa.

Brąnsk miasto grodowe i sądowe, mil pięć.

Co wszystko sprawiedliwie i rzetelnie wypisawszy i opisawszy dla pewności i dowodu ręką moją własną podpisuję.

X. Paweł Piotr Wszyński
Pleban Turosieński mp.

[na pozostałej części k. 60 wklejona mała karta, na której brak szkicu parafii turosińskiej, jest jedynie zapis kartografa z opisu dotyczący poszczególnych miejscowości, kościołów sąsiednich i miast]

Parafia Turosin

Województwo Podlaskie
Ziemia Bielska Powiat Brański

Turom
†
o

tout

- Turosń Kościelna
 - Dwór 20 staj. Dwór przy tym mł[yn]. Staw z mostkiem na rz. Turosienka, karczma przy wsi, do kościoła idąc mostek i grobla.
 - Bazuny dwór 20 staj, zach. zim. Dwór i folwark, w którym kanały, na nich most na zach. zim. staj 20. Przy tym dworze z boku na wsch.zim. wioska Bazuny, droga prosta do Dołków przez chrosty, bor sosnowy i dębowy.
- 18 Dołki wieś i dwór, połud., karczma przy drodze warszawskiej, która idzie do Suraza.

- 9 Dobrzywoda 1/2 zach. let., graniczy z Baciutami
- 6 Stoczek 1/2 zach. let., z Boiarami graniczy Hukowskiemi, paraf. surazką
- 11 Kowale 1/2 międ. połud. i zach., graniczy z Surazem
- Turosndolna zach., na prostym gościńcu z Białegostoku do Suraza. Karczma przy drodze na gościńcu warszawskim na[d] rz. Turosieńką, przez którą przejazd trudny dla zlewów wody.
- 7 Lwanówka 1/2, graniczy z Nieckami, droga prosta do Niewodnicy od kościoła 1. ¹⁷⁶
- 8 Juraski 1/4 wsch., graniczy z Pomigaczami starostwa surazk., paraf. suraz.
- 21 Szerenosy wsch. let., leży na[d] rz. Turosieńką, która idzie od Bielów na Hołowki, staw, młyn z mostkami i groblę, która rzeczka idzie na Szerenosy, Turośń Kościelną i ¹⁷⁷

Juchnowiec 1/2 przez bór, paraf.

Chorosk. ¹⁷⁸ 2. m.

Białystok 2. międ. półn. i wsch.

Zabludów 2. wsch.

dyec. łuck. Strabelsk. ¹⁷⁹ 1. wsch. zim.

Bielsk 3

Suraz 1. międ. połud. i zach.

Brańsk 5

¹⁷⁶ Od kościoła turosińskiego do Niewodnicy 1 miła.
por. opis parafii. ¹⁷⁸ Choroszcz. ¹⁷⁹ Strabla.

¹⁷⁷ Zapis niedokończony.

[opis parafii wasilkowskiej, k. 63—68]

[63]

PARAFIA WASILKOWSKA

1 mo

Kościół parafialny w mieście Wasilkowie, położony w województwie trockim, powiecie grodzieńskim, dekanacie knyszyńskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże województwie, powiecie i dekanacie, według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

Czarna¹⁸⁰ wieś królewszczyzna w powiecie grodzieńskim, w dekanacie knyszyńskim, względem kościoła wasilkowskiego na północ półtorej mili średniej wielkiej.

Dąbrowki w tymże powiecie i dekanacie, w starostwie wasilkowskim, na wschód zimowy pół mili średnie.

Ogrodniki w tymże powiecie, dekanacie i starostwie, na wschód letni pół mili wielkie.

Podklimki¹⁸¹ wieś królewszczyzna, na północ półtory mili wielkie.

Ratowiec dwór królewszczyzna, na północ mila jedna wielka.

Sochonie przedmieście, na zachód letni pół mili średnie.

Studzianki w starostwie wasilkowskim, na wschód letni mila jedna wielka.

Wasilkow miasto królewszczyzna, w którym kościół parafialny będący punktem, względem którego czyni się opisanie całej parafii, sam należy do białostockiego kościoła jak zwyczajnie kościoły fialne. [s]

Wasilkowska cerkiew na północ około kroków stosześćdziesiąt od kościoła wasilkowskiego.

Wasilkowski dwór Jmci Pana Kruszewskiego chor. ziemi bielskiej, pod samym wschodem letnim pół mili wielkie.

[64] Wola Królewszczyzna¹⁸² na północ pół mili wielkie.

Wólka¹⁸³ przedmieście na dwie części dzieląca się. Część większa do miasta Wasilkowa, mniejsza do kościoła wasilkowskiego należy, puszcza na dzierżawę Jmci Panu Piekarskiemu, pod zachodem letnim pół mili wielkie.

Woroszyło¹⁸⁴ przedmieście biorące nazwisko od mieszkającego tamże we młynie, pod zachodem letnim pół mili średnie.

Złota¹⁸⁵ wieś królewszczyzna, pod północą mila jedna wielka.

¹⁸⁰ Czarna Wieś Kościelna. ¹⁸¹ Klimki. ¹⁸² Wólka Ratowiecka.

¹⁸³ Dziś wieś Wólka, koło Wasilkowa. ¹⁸⁴ Woroszyły. ¹⁸⁵ Złota Wieś.

2 do

Od tego kościoła parafialnego oraz filialnego kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

Białystok kościół parafialny, którego wasilkowski jest filią, w powiecie brańskim w dekanacie knyszyńskim, względem parafialnego oraz filialnego kościoła wasilkowskiego między południem a zachodem zimowym, w dobrach JO Pani Krakowskiej mila jedna wielka.

Dobrzyniew¹⁸⁶ we wsi Dobrzyniewie parafialny kościół w powiecie brańskim, dekanacie augustowskim, w dobrach należących do starostwa knyszyńskiego, na zachód letni względem kościoła wasilkowskiego mila jedna wielka.

Kaplica do wyż [s] cerkwi wasilkowskiej należąca, Święta Woda zwana, pod północą między puszczą pół mili wielkie.

Supraśl klasztor razem cerkiew JXX. bazylianów, w powiecie grodzieńskim, fundacyi Chodkiewiczów, na wschód letni mil dwie wielkich, zimową porą jedna.

3 tio

Miasta znaczniejsze około tego kościoła wasilkowskiego są:

Białystok i Supraśl, które są razem i sąsiedzkie.

[65]

Bielsk miasto stołeczne ziemi bielskiej, między południem a zachodem zimowym względem kościoła wasilkowskiego mil sześć wielkich.

Sokołka miasto królewskie pod północą, na trakcie grodzieńskim, mil sześć wielkich.

4 to

Droga z Wasilkowa do Białegostoku razem do Bielska częścią lasem, częścią otwartym polem piaszczysta, osobliwie za Białymstokiem, miejscami górzysta, zdarzają się niegdzie mosty i groble. Jazdy do Białegostoku z Wasilkowa letnią drogą godzin więcej półtury, zimową mało co więcej jednej godziny. Do Bielska zaś blisko ośmiu godzin letnią drogą, zimową mało co więcej pół piąty godziny jazdy.

Droga z Wasilkowa do Sokołki piaszczysta, kamienista, górzysta, korzenista i nie bez brodów. Jazdy letnią drogą blisko ośmiu godzin, zimową blisko pięciu.

Droga z Wasilkowa do Supraśla częścią otwartym polem, częścią lasem korzenista. Jazdy letnią drogą więcej trzech godzin, zimową mało co więcej godziny jednej.

¹⁸⁶ Dobrzyniewo Kościelne.

5 to

Jeziora żadne ani bagna znaczne nie znajdują się w parafii wasilkowskiej.

Brodów dwa tylko pod Wolką, na zachodzie letnim.

Stawów cztery: Ratowiecki dosyć obszerny, Woroszylski do pierwszego podobny, Sochoński, Jakimowski, formują się na rzece zwanej Czarna, która wpada do rzeki Supraśl zwanej, na zachód zimowy.

[66] Most znaczniejszy wjeżdżając do Wasilkowa na grobli o prętach trzydziestu z czym więcej, na drodze do dworu wasilkowskiego jadąc. // Także most na wschód zimowy na rzece Supraślskiej drogą zimową za dworem i więcej lub mniej podobnej [...]

Grobla jedna tylko znaczna, której będzie koło sznurów dziesięć, z[e] strony prawej wasilkowskiego kościoła między południem a zachodem zimowym, na trakcie warszawskim, więcej znajduje się po drogach mniej znaczniejszych.

Supraśl rzeka do Supraśla od wschodu letniego płynąca ku południowi, zachodowi zimowemu, którą rzeczka zwana Czarna pod zachodem letnim wpada, przy niej są błota [z]e strony wschodu, południa, zachodu.

6 to

Góry znaczniejsze i nieco na wschód letni.

Lasu jest dosyć, osobliwie na północ, a to zdanego do budowli, z innych zaś stron chrosty, zarośle.

7 mo

Młyny na stawach wyrażonych sub No 5to: Ratowiecki w Królewsczyźnie, Woroszylski, Sochański, Jakimowski Jmci Pana chorążego ziemi bielskiej.

Folusze Jeden razem z młynem Ratowieckim, drugi z Woroszylskim.

Tartak także przy młynie Woroszylskim. Innych zaś machin albo co by historii naturalnej sięgało się nie ma.

8 vo

Drogi partykularne i trakty publiczne w tej parafii, podług miary mil tak się opisują:

[67] 1 mo Droga do Wolki przedmieścia i Dworu na zachód letni. // Zaczawszy od kościoła wasilkowskiego i wyjechawszy za miasto piaskami, przez góry dalej, przez dwa brody dojeżdżając do Wolki, za którą rozłącza las

parafię wasilkowską stroną zachodu zimowego i letniego od parafii dobrzyniewskiej i sokolskiej ku północy.

2 do Droga do Ogrodników razem dworu wasilkowskiego, zacząwszy od kościoła wasilkowskiego na północ, potem mimo gór zwracając się ku wschodowi letniemu, dalej przez górę, z której prosto widać Ogrodniki i dwór wasilkowski, za Ogrodnikami bardziej za dworem, ciągle od wschodu letniego las za rzeką widać, a ten rozłącza parafię wasilkowską od dóbr JXX. bazylianów; do Supraśla także droga zimowa przez dwór wasilkowski.

3 to Droga do Białegostoku, miasta pogranicznego, razem trakt warszawski, zacząwszy od kościoła wasilkowskiego na południe i zachód zimowy przez tamę mimo karczmy, potem już to polem otwartym już to lasem zwracając się między południe, a bardziej zachód zimowy chrostami, dojeżdżając zaś do brodu szczupłego, stoi figura, która rozgranicza parafię wasilkowską od białostockiej.

4 to Droga do Sokółki razem trakt grodzieński, zacząwszy od kościoła na północ traktem obszernym (które to miasto jest królewsczyzną) przez góry, lasem dalej, który rozdziela parafię wasilkowską od sokolskiej.

5 to Droga do Knyszyna, gdzie jest kościół parafialny, od którego kościół wasilkowski bierze nazwisko dekanatu, zacząwszy od kościoła wasilkowskiego tamą od Zawad przez Dobrzyniew.

Parafii wasilkowskiej granice stykają się z granicami i województwa [68] i dekanatu innego. Na południe i zachód zimowy granice województwa trockiego, w którym położony kościół wasilkowski, ciągnie się przez parafię białostocką przyjmując Tartak¹⁸⁷, Ogrodniczki, Pietraszy, które są w parafii białostockiej. Na zachód Jurowce oddzielają razem granice i województwa podlaskiego i dekanatu augustowskiego, które należą do Dobrzyniewa, kościoła będącego w dekanacie augustowskim.

Takowe opisanie parafii mojej wasilkowskiej podpisem ręki mojej własnej stwierdzam.

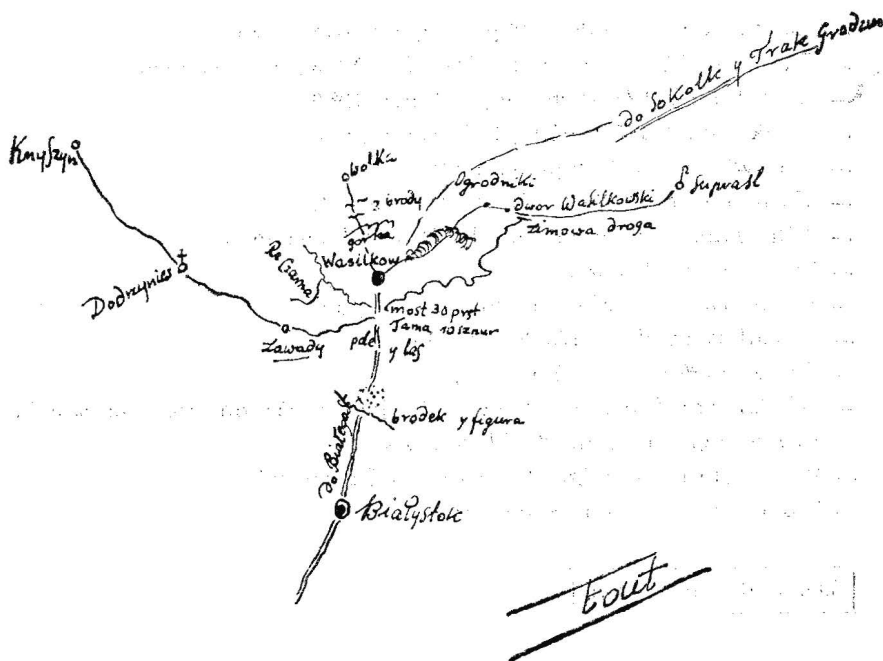
X. Matheus Jabłoński
Commendarius Wasilloviensis mp

¹⁸⁷ Dziś Krasne, koło Supraśla.

[wkładka wklejona przed opisem parafii wasilkowskiej zawierająca szkic parafii i zapis kartografa]

Parafia Wasilkow
Miasto
Filia de Białystok

Województwo Grodzie
Powiat Grodzieński

[tekst z lewej strony szkicu — por. opis parafii w punkcie 5]

- już to polem otwartym, już to lasem
- Wioski do tej parafii należące już to są w tymże województwie, już to są w powiecie grodzieńskim.
- Jeziora ani bagna nie masz
- Brodów 2 pod Wolką
- Staw Ratowiecki obszerny
- Woroszyński tego podobny

- Sochoński formują się na rzece Czarna, która wpada do rz.
- Jakimowski Supraśl
- Mostek znaczny wjeżdżając do Wasilkowa na prz. 30,
- Most na wsch. zim. na rz. Supraśl, drogą zimową za dworem Wasilkowskim
- podobny pierwszego długości

[poniżej, do dołu karty wykaz miejscowości z określeniem ich położenia — por. opis parafii w punkcie 1]

- Czarna sred. wielkie, ¹⁸⁸ północ, królewszczyzna
- Dąbrowki 1/2 sred. wsch. zim., do S^{wa} wasilkowskiego
- Ogrodniki 1/2 w. wsch. let., w tymże S^{wie}
- Podklimki 1 1/2 w. półn., królewszczyzna
- Ratowiec dwór 1. w. półn., królew.
- Sochonie przedmieście 1/2 szre. zach. let.
- Studzianki 1. w. wsch. let., do S^a wasilkowskiego
- Wasilków królewszczyzna
- Wasilkowska cerkiew około kro. 160 półn.
- Wasilkowski dwór 1/2 w. wsch. let.
- Wola 1/2 w. półn., królewszczyzna
- Wołka przedmieście 1/2 w. zach. let., część do kościoła wasilkowskiego, druga większa do miasta Wasilkowa
- Woroszyło przdmieście 1/2 sred. pod zach. let.
- Złota 1. w. pod półn., królewszczyzna

Dekanat Knyszyński

[zapis po prawej stronie szkicu — por. opis parafii w punkcie 6]

Góry znaczniejsze na północ i nieco na wschód let.
Lasu jest dosyć, osobliwie na północ.

¹⁸⁸ Skrót ma oznaczać mile, zapis więc niepełny; w opisie parafii podano niejasno „półtorej mili sredniej wielkiej”?

[poniżej wykaz młynów, kościołów sąsiednich i miast — por. opis parafii w punkcie 7, 2 i 3, także 4]

[młyny:]		Ratowiecki i folusz
		Woroszylski i folusz i tartak
		Sochański
		Jakimowski
więcej		
	1 1/2 — 1	Białystok 1. w. międ. połud. i zach. zim. Dobrzyniew 1. w. zach. let.
więcej		
	3 — 1	Supraśl 2. w. wsch. let.
		więcej
jazdy 8	— 4 1/2	Bielsk 6. w. międ. zach. zim. i połud.
	8/5 ¹⁹⁹	Sokołka 6. w. pod. półn.

¹⁹⁹ 8/5 oznacza skrótowo 8^h jazdy letnią porą z Wasilkowa do Sokółki, zimową zaś 5^h.

[opis parafii zabłudowskiej, k. 69—79]

PARAFIA ZABŁUDOWSKA

[69]

1 mo

Kościół parafialny w mieście Zabłudowie położony, dziedzicznym JO Xięcia Hieronima Radziwiłła podkomorzego Wielkiego Xsięstwa Litewskiego, w powiecie grodzieńskim, w dekanacie knyszyńskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tym powiecie, według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

Bobrowa JO Xięcia Jmci, między zachodem letnim i północą mila jedna wielka i pół.

Białystoczek¹⁹⁰ folwark Jmci Pana Kruszewskiego starosty wasilkowskiego zastawnego possesora, pod samym zachodem letnim mila jedna wielka.

Borowiki folwark Jmci Pana Zołkowskiego zastawnego possesora, pod samym zachodem letnim pół mili wielkie.

Dobrzyniewka¹⁹¹ wieś i dwór w niej Jmci Pana Paszkowskiego zastawnego possesora, na północ ćwierć mili małe.

Dobrzyniewka¹⁹² dworek Jmci Pana Boryczewskiego zastawnego possesora, także na północ ćwierć mili większe.

Folwarki małe JO Xięcia Jmci, na północ pół mili małe.

Folwarki wielkie ad cundem fundum, między wschodem letnim i północą pół mili wielkie.

Halickie także ad hunc fundum, między zachodem letnim i zimowym mila jedna wielka.

Heronimowo¹⁹³ folwark tegoż JO Xcia, między wschodem letnim i zimowym mila jedna wielka i pół.

Hnieciuki¹⁹⁴ tegoż, na zachód zimowy ćwierć mili małe.

Hermanowka Jmci Pana Lewickiego, na zachód zimowy mila wielka.

Hoźna Jmci Pana Borzęckiego zastawnego possesora, pod samym wschodem zimowym mila jedna wielka i pół. [70]

Janowicze dwór i wieś Jmci Pana Paszkowskiego zastawnego possesora, między południem i zachodem zimowym mila jedna i pół.

Kamionka wieś i dwór w niej JO Xcia, między zachodem letnim i północą mila średnia jedna.

¹⁹⁰ Białostoczek.
ronimowo.

¹⁹¹ Dobrzyniówka.

¹⁹⁴ Gnieciuki.

¹⁹² Również Dobrzyniówka.

¹⁹³ Hie-

- Kołpaki Jmci Pana Borzęckiego zastawnego possessora, pod wschodem zimowym mila jedna wielka.
- Kowalowce JO Xcia Jmci, między południem i zachodem zimowym ćwierć mili małe.
- Koźliki JO Xcia Jmci, między wschodem zimowym i południem pół mili wielkie.
- Kudrycze Jmci Pana Lewickiego zastawnego possessora, między południem i zachodem zimowym mila jedna.
- Kucharowka JO Xcia Jmci, pod samym zachodem letnim pół ćwierci mili małej.
- Krynicky tegoż, na samym południu mila jedna srednia.
- Laszki tegoż, między zachodem zimowym i południem mila srednia jedna.
- Lule¹⁹⁵ Jmci Pana Lewickiego possessora zastawnego, na zachodzie samym zimowym mila jedna wielka.
- Lubniki¹⁹⁶ Jmci Pana Kruszewskiego possessora, między zachodem letnim i zimowym mila jedna srednia.
- Małynka wieś i dwór w niej Jmci Pana Borzęckiego zastawnego possessora, pod samym wschodem zimowym mila jedna mała.
- Miniewiczze Jmci Pana Sarnackiego, między wschodem zimowym i południem pół mili srednie.
- Niewodnica¹⁹⁷ folwark Jmci Pana Kruszewskiego possessora, na zachód // letni mila jedna srednia.
- Nowola¹⁹⁸ JO Xcia Jmci pod samym wschodem letnim mil trzy srednich.
- Nowosady Jmci Pana Lewickiego zastawnego possessora, pod samym południem mila jedna srednia.
- Ochryniec¹⁹⁹ Xcia Jmci, na wschód zimowy ćwierć mili małe.
- Olexice²⁰⁰ tegoż, na wschód zimowy ćwierć mili wielkie.
- Olszanka Jmci Pana Boreckiego possessora, między wschodem zimowym i południem trzy ćwierci mili małe.
- Ostrowki wieś i dwór w niej Jmci Pana Sarnackiego, między wschodem zimowym i południem pół mili wielkie.
- Pasynki Jmci Pana Strupińskiego possessora, na zachód zimowy pół mili małe.
- Pasieka JO Xcia Jmci, na wschód letni mila jedna wielka.
- Płockie tegoż JO Xcia Jmci, między zachodem letnim i północą mila jedna wielka i ćwierć.

¹⁹⁵ Dziś wieś nie istnieje. ¹⁹⁶ Lubniki. ¹⁹⁷ Niewodnica Nargilewska.
¹⁹⁸ Nowa Wola. ¹⁹⁹ Ochremowicze. ²⁰⁰ Aleksicze.

Potoka tegoż, na wschód zimowy mila jedna wielka.

Protasy JO Pani Branickiej kasztelanowej krakow., pod zachodem samym letnim mila jedna srednia.

Rafałowka wieś i dwór w niej Jmci Pana Strupińskiego zastawnego possessora, między zachodem letnim i północą ćwierć mili wielkie.

Rafałowce²⁰¹ w tejże wsi folwarczek z ośmiu poddanemi, do zboru ewangelicznego w Zabłudowie za funduszem JO Xiężny Falgrabiny Neybarskiej należący.

Rudnica młyn JO Xcia, między zachodem letnim i północą mila jedna wielka i pół.

Sieski²⁰² tegoż, na samym wschodzie zimowym pół mili wielkie.

Salniki²⁰³ tegoż, między wschodem zimowym i południem pół mili wielkie.

Skrybiczne Jmci Pana Kruszewskiego possessora, na zachód letni mila [72] jedna srednia.

Tatarowce JO Xcia Jmci, na zachód zimowy pół ćwierci mili małe.

Tartak²⁰⁴ tegoż, na zachód zimowy ćwierć mili małe.

Tylwica wieś i dwór tegoż, pod samym wschodem zimowym mila wielka jedna.

Topolany Jmci Pana Sarnackiego possessora dożywotniego, na wschód letni mila jedna wielka i pół.

Tryhuby²⁰⁵ folwark Jmci Pana Lewickiego, na zachód zimowy pół mili jedne wielkie.

Wólka²⁰⁶ Jmci Pana Kruszewskiego possessora, na zachód zimowy mila jedna wielka i pół.

Zajma²⁰⁷ młyn JO Xcia Jmci, na samą północ mila jedna wielka i pół od kościoła zabłudowskiego.

Ziednia²⁰⁸ młyn tegoż i tamże niedaleko.

Zagruszany²⁰⁹ Jmci Pana Zołkowskiego possesora, na zachód zimowy pół mili srednie.

Zwierki JO Jmci, na zachód letni pół mile.

Zuhni²¹⁰ Jmci Pana Kruszewskiego, między zachodem zimowym i południem pół mili wielkie.

2 do

Od tego kościoła parafialnego, kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

201 Rafałowka PGR. 202 Sieśki. 203 Solniki. 204 Stary Tartak.
 205 Dziś nazwa nie istnieje, obecnie wieś Bogdaniec. 206 Wólka Zabłudowska.
 207 Zajma. 208 Żednia. 209 Zagruszany. 210 Żuki.

J a ł o w k a kościół parafialny w powiecie wołkowyskim i dekanacie tamże, w dobrach JKMci, na zachód letni mil sześć wielkich.

N a r e w kościół parafialny w ziemi bielskiej, w diecezji łuckiej, na samym wschodzie zimowym mil dwie wielkich.

[73] B i e l s k kościół parafialny w ziemi bielskiej i diecezji łuckiej, pod samym południem mil cztery małe.

S u r a ż kościół parafialny w ziemi bielskiej, diecezji łuckiej, między południem i zachodem zimowym mil cztery małych.

J u c h n o w i e c kościół parafialny w dobrach Jmci Pana Orsettego, w ziemi bielskiej, w dekanacie knyszyńskim, na zachód zimowy mila jedna wielka i pół.

B i a ł y s t o k kościół parafialny w dobrach JO Jmci Pani Branickiej kasztelanowej krakowskiej, w ziemi bielskiej, w dekanacie knyszyńskim, na zachód letni mil dwie wielkich.

K r y n k i kościół parafialny w powiecie grodzieńskim, i dekanacie tymże, w dobrach JKMci, pod samą północą mil siedm wielkich.

3 tio

M i a s t a znaczniejsze około tego kościoła zabłudowskiego są:

B i e l s k miasto sądowe w Koronie, na południe mil cztery małe.

B i a ł y s t o k miasto publiczne do rezydencji JO Jmci Pani Branickiej, w Koronie, na sam zachód letni mil dwie wielkich.

4 to

D r o g a z Zabłudowa do Bielska z początku prosta i dobra, podjechawszy pół mili piaszczysta, górzysta, kamienista, a miejscami błotnista i kórzenista.

D r o g a z Zabłudowa do Białegostoku piaszczysta, kamienista, błotnista, górzysta i kręta.

5 to

J e z i o r żadnych nie masz i błot znacznych, tylko staw pod samym miastem Zabłudowiem dziedzicznym JO Xcia Radziwiłła, formujący się z zrzódeł, ciągnący się od północy z jednej, a ku południowi tenże sam nierozzerwalnie z drugiej strony, względem kościoła zabłudowskiego, na którym grobel dwie dość wygodnych znajduje się i mostów dwa do przejazdu.

[74] S t a w e k przy tartaku tegoż JO Xcia Radziwiłła, pół ćwierci mili, uformowany z tejeż wody pod miastem na wschód zimowy, grobla i mostek do przejazdu wygodny.

- Stawek tegoż przy wsi Olexicach szczupły, z tejże wody od tartaku jadącej i odległości, na wschód zimowy grobla i mostek szczupły.
- Stawek mały Jmci Pana Borzęckiego pod samym dworem Małyńskim, wynikający ze źródeł, pod samym wschodem zimowym mila jedna mała.
- Stawek zwany Bobrowa JO Xcia wynikający z krynic, grobla i mostek mały.
- Stawek zwany Rudnica, tegoż i taż sama woda idąca z Bobrowej.
- Stawek zwany Zayma, tegoż, wielki z krynic. tamże wynikających, długości na sznurów pięćdziesiąt, szerokości na sznurów trzydzieści, grobla i mostki dwa dobre.
- Stawek zwany Ziedna, mały, tegoż, pochodzący z źródeł, grobla i mostek dobry; te cztery stawy jeden od drugiego zostaje o pół ćwierci mili i wszystkie leżą względem kościoła zabłudowskiego na północ.
- Stawek zwany Bobrowa, mały, tegoż, formujący się z krynic, grobla i mostek mizer[ny].
- Stawek zwany Lule, mały, JMci Pana Lewickiego, wynikający z źródeł, grobla i mostek dobry.

6 to

Lasu jest więcej w parafii zabłudowskiej jak otwartego pola, szczególnie jednak począwszy od Stanisławowskiej karczmy, o pół mili miernej na wschód letni, w lewą stronę długości mil pięć, wszcz mil dwie. Drzewo znajduje się: sośnina, jedlina, brzezina, olszyna i osina, dębiny wcale nie masz, po wielu zaś miejscach chrosty i zarośle, długości i szerokości po kilka włók i morgów w sobie mające, że nie mają swoich nazwisk, to się tu nie kładą. Wioski niektóre mają swoje gaiki.

7 mo

Młynów siedm JO Xcia Radziwiłła. 1mo. Pod miastem Zabłudowiem, 2do. we wsi Olexicach, 3tio. w Ziedney, 4to. w Kamionce, 5to. w Bobrowej, 6to. w Rudnicy, 7mo. w Zaymie młyn z foluszem. Tartak jeden. Młynów possessorskich dwa. Młyn Jmci Pana Borzęckiego w Małyńce pod dworem, a drugi młyn Jmci Pana Lewickiego w Lulach. Do tych wszystkich młynów wynikają wody jako jest wyżej N° 5to opisano. Innych machin jak wodnych, tak wietrznych, ani miejsc starożytność oznaczających nie masz.

8 vo

[75]

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne według miary mil tak się opisują:

- 1 m o D r o g a do Jałowki począwszy od kościoła parafialnego zabłudowskiego na wschód letni polem otwartym kilkaset kroków do zwierzyńca olszowego JO Xcia Jmci, pod który przejechawszy, idzie drożka w prawą stronę do dworu i wsi Ostrowek Jmci Pana Sarnackiego, a nad zwierzyńcem po lewej stronie zostającym, polem otwartym teje odległości do Borku zwanego Kraśny ²¹¹, w który wjeżdżając idzie dróżka w lewą stronę do Folwarków Wielkich JO Xcia Jmci o pół ćwierci mili odległych, a samym Borkiem jechać czwartą część mili małej, przejechawszy nim do karczmy JO Xcia Jmci, otwartym kilkaset kroków polem, na samym gościńcu stojącej po prawej stronie, a wieś tegoż nazwiska po lewej przy karczynie zaraz, od tej odjechałszy kilkadziesiąt kroków, brodek mały i wraz za nim idzie dróżka w prawą stronę do wsi Olszanki Jmci Pana Borzęckiego o pół mili stojącej, a prostą drogą i polem otwartym pół ćwierci mili ku wsi Małynce tegoż possessora, zostającej w lewej stronie o kilkadziesiąt kroków, po tym drogą kamienistą, ciasną i błotnistą do brodu, który przejechawszy kończy się parafia zabłudowska, a zaczyna się parafia narewska w Koronie położona, w ziemi bielskiej, w diecezji łuckiej do wsi zwanej Białki.
- 2 d o D r o g a do Narwi w Koronie zostającej, w ziemi bielskiej, diecezji łuckiej, począwszy od kościoła parafialnego zabłudowskiego na wschód zimowy polem otwartym pół ćwierci mili do wsi Hneciukow JO Xcia Jmci, za którą wyjechałszy idzie dróżka w prawą stronę do wsi Sieśkow, i taż sama do wsi Olexic, tegoż, o pół ćwierci mili, po tym prostą drogą szczupłą i kamienistą, polem otwartym do folwarku i wsi Zywkowa ćwierć mili małe, Jmci Pana Butwita, już należącego do parafii narewskiej.
- [76] 3 t i o. D r o g a do Bielska razem trakt publiczny warszawski, od kościoła parafialnego zabłudowskiego na samym południu letnim, polem otwartym, drogą prostą i równą aż do karczmy Koźlików na gościńcu stojącej i wsi tegoż nazwiska, JO Xci Jmci, pół mili wielkie, za nią przejechawszy droga piaszczysta, kamienista, kręta, polem otwartym do wsi Laszków tegoż JO Xcia Jmci, pół ćwierci mili małe, od tej wsi widać wieś nazwiskiem Ryboły o pół ćwierci mili, należąca już do parafii bielskiej.
- 4 t o. D r o g a do Suraża w Koronie zostającego, w ziemi bielskiej, diecezji łuckiej, począwszy od kościoła zabłudowskiego między południem i zachodem zimowym, polem otwartym, drogą dobrą, pół ćwierci mili małe do karczmy i wsi Kowalowców JO Xcia Jmci, po prawej stronie widać wieś Tatarowce nazwiskiem, odległą o kilkaset kroków od gościńca tegoż, dalej jadąc droga kamienista, kręta i szczupła, polem otwartym widać po prawej stronie wieś nazwaną Zuki Jmci Pana Kruszewskiego o kilkadziesiąt kroków, potym prostą drogą i wygodną pół ćwierci

²¹¹ Kraśny dziś Krasne koło Zabłudowa.

mili polem otwartym do wsi nazwanej Nowosad Jmci Pana Lewickiego, tę przejechawszy kończy się parafia zabłudowska, a widać wioskę Klewinowo JXX bazylianów supraślskich o ćwierć mili, do parafii juchnowieckiej należąca.

- 5 t o. Droga do kościoła juchnowieckiego w Koronie zostającego, w ziemi bielskiej, do diecezji wileńskiej należącego, a dekanatu knyszyńskiego, począwszy od kościoła parafialnego zabłudowskiego na sam zachód zimowy, polem otwartym, drogą kamienistą, krętą i błotnistą do wioski Pasynków Jmci Pana Strupińskiego pół mili, od niej dalej jadąc polem otwartym, drogą takąż, widać o kilkadziesiąt staj Tryhuby folwark Jmci Pana Lewickiego po prawej stronie, po tym poszła droga na groble, a z niej na pagórek wynikającej, do karczmy Kudrycz i wioski tegoż nazwiska Jmci Pana Lewickiego ćwierć mili, na trakcie z Białegostoku do Warszawy idącego, przez który // przejechawszy polem otwartym, drogą [77] prostą i dobrą pół ćwierci mili do wioski Hermanowki i dworu tegoż nazwiska i possessora ut supra, i tu się kończy parafia zabłudowska, a widać o pół ćwierci mili karczmę nazwiskiem Przemyśl, do parafii juchnowieckiej należąca.
- 6 t o. Droga do Białegostoku, począwszy od kościoła zabłudowskiego na zachód letni polem otwartym, drogą dobrą, pół ćwierci mili do wioski zwanej Kucharowka JO Xcia Jmci Radziwiłła, za którą wyjechawszy idzie droga w lewą stronę do wsi Zahruszan Jmci Pana Zołkowskiego, o kilkadziesiąt kroków stojącej od gościńca, po tym prostą drogą, polem otwartym do brodu, który przejechawszy o kilkaset kroków także polem otwartym do wsi Zwierków JO Xcia Jmci, i za tą wsią idzie droga chrostami kręto w lewą stronę do wsi Lubnik Jmci Pana Kruszewskiego o kilkaset kroków sytuowanej, a drogą kamienistą, wyboistą, błotnistą i krętą, polem otwartym do wsi Protasów JO Jmci Pani Branickiej pół ćwierci mili, i tu się kończy parafia zabłudowska, a od wsi Kuryan, którą widać o pół mili, zaczyna się parafia białostocka.
- 7 m o. Droga do Grodtki ²¹², razem trakt publiczny, począwszy od kościoła zabłudowskiego na samą północ wyjechawszy z miasta, wraz przez mostek dobry i groblę na stawie wygodną, z której zjeżdżając idzie dróżka kręto w lewą stronę ponad stawem do wsi Rafałowka Jmci Pana Strupińskiego ćwierć mili małe, podjechawszy pod kaplicę kilkadziesiąt kroków, idzie dróżka także w lewą stronę do dworu Dobrzyniówki Jmci Pana Paszkowskiego, teje odległości, i wraz od teje kaplicy idzie dróżka w prawą stronę przez bród do wsi Folwarków wielkich JO Xci Jmci o pół mili zostających, polami otwartymi, szrodkiem zaś, także polem do brodu zwanego Moskiewski Most, // o pół ćwierci mili od kościoła [78]

²¹² Gródka.

zabłudowskiego, przejechawszy bród, idzie droga polem otwartym, kamienista, wyboista i kręta aż do karczmy Dobrzyniowskiej pół ćwierci mili małe, przy której wraz wieś tegoż nazwiska Jmci Pana Paszkowskiego po lewej stronie w równej linii, o kilkadziesiąt kroków widać wieś nazwiskiem Folwarki małe JO Xcia Jmci, po prawej stronie odjechawszy kilkadziesiąt kroków od karczmy wyżej wspomnianej stoi dworek nazwany Dobrzyniówka Jmci Pana Boryczewskiego przy samym gościńcu po prawej stronie, który przejechawszy polem otwartym, drogą kamienistą i krętą, pół ćwierci mili, idzie gościniec puszczą krętą, korzenistą i ciasny mila jedna i pół aż do karczmy Sokoli, do której nie dojeżdżając o pół ćwierci mili, kończy się parafia zabłudowska, a od karczmy Sokoli zaczyna się parafia Grodkowa, w którym naszego kościoła nie masz, tylko jedna cerkiew unicka.

[79] Parafia zabłudowska częścią graniczy z Koroną, czyli z Podlasiem, na mil pięć, to jest: począwszy od gościńca idącego z Jałowki, do miasteczka królewskiego Narwi, między wschodem letnim i zimowym, ciągnie się częścią borem i lasem, częścią bagnami do rzeczki Hoźnej, mimo dworu Jmci Pana Rutkiewicza w lewą stronę w Podlasiu zostawiony o milę wielką na zachód zimowy, od tej rzeczki partykularnej ściankami i nieznanymi bardzo kopcami, mimo wsi Biłki²¹³ do leśnictwa bielskiego i Borku Żywkowa Jmci Pana Butwita, idzie do kopca znacznego pod wsią Socami leśnictwa ut supra na milę małą między wschodem i południem, stąd ściankami i kopcami mimo wsi Strzelce i Pawły pod samym południem leżące, aż pod wieś Ryboły tegoż leśnictwa na milę wielką, gdzie kopiec wielki Błudowskim nazwany, między // południem i zachodem zimowym, od tego ciągnie się częścią polem otwartym i ściankami, częścią zaroślami i bagnami polnymi, mimo wieś Rzepniki leśnictwa tegoż, Klewinow-folwark i wieś tegoż nazwiska JXX. bazylianów supraślskich, do rzeczki ze źródeł Turośnej pod zachodem zimowym na pół mili wielkie. Ta rzeczka do drugiej Zeremlanka zwanej, iditem zdrojowej, idzie pod Horodniany, wieś szlachecką, na pół mile, stamtąd ciągnie się ściankami załamany pod Białystok JO Jmci Pani Branickiej, na milę i kończy się na zachodzie letnim.

Takowe opisanie parafii mojej zabłudowskiej podpisem ręki mej własnej stwierdzam

X. Woyciech Kułakowski
Plebani Zabłudowski mp

²¹³ Biłki.

Dekanat Knyszyński

[zapis z prawej strony szkicu — por. opis parafii w punkcie 8 i 5]

Parafia Zabłudowska częścią graniczy z Koroną, na mil 5. Jest to: począwszy od gościńca idącego z Jałowki do miasta Narwi ciągnie się częścią borem i lasem, częścią bagnami do rzeki Hożnej, mimo dworu P. Rutkiewicza, w lewą stronę w Podlasiu zostawiony o 1. w. na zach. zim.; od tej rzeki partykularnej ściankami i nieznacznymi borami, barzo kopcami, mimo wsi Biłki i Borku Zywkowa idzie do kopca znacznego pod wsią Socami, na milę małą [między] wsch. i połud., z tej ściankami i kopcami mimo wsi Strzelce i Pawły pod samym południem leżące, aż pod wieś Ryboły na 1. w., gdzie kopiec wielki Błudowskim nazwany, [między] połud. i zach. zim.; od tego ciągnie się częścią polem otwartym i zaroślami i bagnami polnymi, mimo wsi Rzepniki i Klewinowo folwark i wieś Klewinowo, do rzeczki ze źrójów Turossnej pod zach. zim. na 1/2 mili w. Ta rzeczka do drugiej, Zeremlanka zwanej, iditem zdrojowej idzie pod Horodniany wieś na 1/2 mile, ztamtąd ciągnie się pod Białystok na milę.

- Jezior nie masz i błot znacznych, tylko staw pod samym miastem Zabłudowiem formujący się z zrzódeł, ciągnący się od północy z jednej, a ku połud. tenże sam nierozzerwalnie z drugiej strony, wzg. kościoła zabłud., nad którym groble dwie i mosty 2.
- Stawek przy tartaku 1/4²¹⁴ uformowany du meme eau qui passe la digue [...] wsch. zim. auprès de Zabłudow.
- Stawek przy Olexicach szczupły, z wodą od tartaku idący i odległości na wsch. zim.
- Stawek mały pod samym dworem malyńskim, wynikający z zrzódeł, pod samym wsch. zim. 1. m.
- Stawek Bobrowo księcia zwany²¹⁵, wynikający z krynic
 _____ Rudnica _____ też sama woda idąca z Bobrowej
 _____ Ziednia pochodzący z zrzódeł
- Staw Bobrowo mały _____ z krynic, mierny²¹⁶
- _____ Lule wynikający z zrzódeł

[zapis na odwrocie tej karty — por. opis parafii w punkcie 6]

²¹⁴ Tzn. w odległości 1/4 mili, a w opisie podano pół ćwierci mili. ²¹⁵ Należący do księcia Hieronima Radziwiłła. ²¹⁶ Powtórzenie, chodzi zapewne o staw Bobrowa, wymieniony wyżej.

Lasu jest więcej jak otwartego pola. Jednak począwszy od Stanisławskiej karczmy, ok. na wsch. let. w lewą stronę długości 5 mil, wszere 2. Dębiny wcale nie masz.

[druga wkładka z numerem 1 wklejona między k. 72 i 73 opisu zawierająca dalszy zapis kartografa do szkicu — por. opis parafii w punkcie 1, 2, 3 i 7]

- Bobrowa 1 1/2 międ. zach. let. i półn.
- Białystoczek 1. w. pod zach. let., folw.
- Borowiki 1/2 pod ten zach. let., folw.
- Dobrzyniewka 1/4 m. półn., P. Paszkowski
- Dobrzyniewka wieś, dworek 1/4 w. półn., P. Boryczewski
- Folwarki małe 1/2 m. półn.
- Folwarki wielkie 1/2 w. międ. wsch. let. i półn.
- Halickie 1. w. międ. zach. let. i zim., folwark
- Heronimowo 1 1/2 w. międ. wsch. let. i zim., folw.
- Hnieciuki 1/4 m. zach. zim.
- Hermanowka 1. w. zach. zim.
- Hozna 1 1/2 w. pod. wsch. zim.
- Janowicze 1 1/2 w. międ. połud. i zach. zim., dw[ór] i wieś
- Kamionka 1. szred. międ. zach. let. i półn.
- Kołpaki 1. w. pod wsch. zim.
- Kowalowce 1/4 m. międ. połud. i zach. zim.
- Kozliki 1/2 w. międ. wsch. zim. i połud.
- Kudrycze 1. międ. połud. i zach. zim.
- Kucharowka 1/8 m. pod zach. let.
- Krynickie 1. szred. połud.
- Laszki 1. szred. międ. zach. zim. i połud.
- Lule 1. w. zach. zim.
- Lubniki 1. szred. międ. zach. let. i zim.
- Małynka 1. m. wsch. zim., wieś i dwór.
- Miniewicze 1/2 szred. międ. wsch. zim. i połud.
- Niewodnica 1. szred. zach. let., folwark
- Nowola 3. szred. wsch. let.
- Nowosady 1. szred. pod połud.
- Ochryniewicze 1/4 m. wsch. zim.
- Olexice 1/4 m. wsch. zim.
- Olszanka 3/4 m. międ. wsch. zim. i połud.
- Ostrowki 1/2 w. międ. wsch. zim. i połud., wieś i dwór
- Pasyunki 1/2 m. zach. zim.
- Pasieka 1. w. wsch. let.

- Płoskie 1 1/4^{w.} międ. zach. let. i półn.
- Potoka 1.^{m.} wsch. zim.
- Protasy 1. srzed. zach. let.
- Rafałówka 1/4^{w.} międ. zach. let. i półn., wieś i dwór
- Rafałowce folwarczek z 8 poddan., do zboru ewangelickiego w Zabłud.
- Rudnica 1 1/2^{w.} międ. zach. let. i półn.
- Sieski 1/2^{w.} wsch. zim.
- Salniki 1/2^{w.} międ. wsch. zim. i połud.
- Skrybicze 1. srzed. zach. let.
- Tatarowce 1/8^{m.} zach. zim.
- Tartak 1/4^{m.} zach. zim.
- Tylwica 1.^{w.} wsch. zim., wieś i dwór
- Topolany 1 1/2^{w.} wsch. let.
- Tryhuby 1/2^{w.} zach. zim., folw.
- Wolka 1 1/2^{w.} zach. zim.
- Zayma 1 1/2^{w.} półn.
- Ziednia tamże niedaleko
- Zahruszany 1 1/2^{w.} srzed. zach. zim.
- Zwierki 1/2^{w.} zach. let.
- Żuki 1/2^{m.} międ. zach. zim. i połud.

Dekanat Knyszyński

- [młyny:] Pod miastem
 w Olexicach
 w Ziedney
 w Kamionce
 w Bobrowey
 w Rudnicy
 w Zaimie z foluszem i tartak
 w Małyńce pod dworem
 w Lulach
	Jałowka 6. ^{w.} zach. let.
	Narew 2. ^{w.} wsch. zim.
dek. Wołkowysk	Bielsk 4. ^{m.} połud.
dyoc. Łuck.	Suraż 4. ^{m.} międ. połud. i zach. zim.
Łuck.	Juchnowiec 1 1/2 ^{w.} zach. zim.
Łuck.	Białystok 2. ^{w.} zach. let.
dek. Grod.	Krynki 7. ^{w.} półn.